

german
cooperation

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

**СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ
ПАРИ, ФИНАНСИРАЊЕ
ТЕРОРИЗАМ, ПОВРАТ НА
ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ
ОД КАЗНИВО ДЕЛО, И
МЕЃУНАРОДНА
ПРАВНА ПОМОШ**

ПРИРАЧНИК ЗА ОБУКА

АСЈО
Академија за судии
и јавни обвинители

(Наменет за Академиите за судии и јавни обвинители во земјите од Западен Балкан: Албанија, Косово, Република Северна Македонија и Црна Гора)

Оваа публикација е поддржана од ГИЗ Глобалната програма за спречување нелегални финансиски текови по налог на Германското сојузно министерство за економска соработка и развој (БМЗ). Мислењата во оваа публикација го претставуваат мислењето на авторите и не ги претставуваат нужно ставовите на Германското друштво за интернационална соработка (ГИЗ).

ВОВЕД	7
Методологија	7
Наставни цели	8
 МОДУЛ 1 - СУЗБИВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ	 9
Перење пари – што значи ова дело и зошто е криминализирано?	9
Перење пари – меѓународни конвенции	12
Перење пари – национални закони	16
Вежба – перење пари	17
 МОДУЛ 2 - БОРБА ПРОТИВ ФИНАНСИРАЊЕТО ТЕРОРИЗАМ	 18
Финансирање тероризам – значење на поимот и зошто финансирањето тероризам е криминализирано?	18
Финансирање тероризам – меѓународни конвенции	19
Вежба – Финансирање тероризам – национални закони	20
Вежба – финансирање тероризам	21
 МОДУЛ 3 - МЕЃУНАРОДНА ПОМОШ ДОСТАПНА ЗА БОРБА ПРОТИВ ПЕРЕЊЕТО ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕТО ТЕРОРИЗАМ	 22
Огранок за превенција на тероризам	22
Работната група за финансиска акција (ФАТФ)	22
MONEYVAL	24
Вежба – MONEYVAL	24
 МОДУЛ 4 - УПРАВИ ЗА ФИНАНСИСКО РАЗУЗНАВАЊЕ (УФР)	 25
Улогата на УФР	25
Вежба – УФР-а	26

МОДУЛ 5 - ДЛАБИНСКА АНАЛИЗА - ЗАПОЗНАЈТЕ ГО ВАШИОТ КЛИЕНТ (КЈЦ) И ПОЛИТИЧКИ ЕКСПОНИРАНИТЕ ЛИЦА (ПЕП)

27

Длабинска анализа

27

МОДУЛ 6 - ИНСТРУМЕНТИ (ПРЕДМЕТИ И СРЕДСТВА СО КОИ Е ИЗВРШЕНО КРИВИЧНОТО ДЕЛО)

30

Што се инструменти?

30

Заплена и конфискација на инструменти во меѓународното и националното право

30

Вежба – инструменти

30

МОДУЛ 7 - ПОВРАТ НА ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ СО ВРШЕЊЕ КРИВИЧНО ДЕЛО

31

Поврат на приноси прибавени со вршење кривично дело – зошто е важно

31

враќањето приноси прибавени со кривично дело?

Поврат на приносите прибавени со кривично дело – поврат на расположливите приноси и на имотната корист

31

Конфискација на приноси прибавени со кривично дело – меѓународни конвенции

34

Вежба – Конфискација на приноси прибавени со кривично дело – меѓународни конвенции

37

Конфискација на приноси прибавени со кривично дело – национални закони

37

Вежба – Конфискација на приноси прибавени со кривично дело – национални закони

38

МОДУЛ 8 - НЕОСНОВАНО ЗБОГАТУВАЊЕ

39

Гонење за неосновано збогатување

39

Вежба – Неосновано збогатување

39

МОДУЛ 9 - ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ, ИНФОРМАТОРИ И ДРУГИ ЛИЦА И ПОТТИКНУВАЊЕ НА СОУЧЕСНИЦИТЕ ДА СОРАБОТУВААТ

40

Заштита на сведоците итн. – зошто е ова важно?

40

Заштита на сведоци итн. – меѓународни и национални закони

40

Вежба – заштита на сведоци

41

Соработници на правдата

41

Вежба – соработници на правдата

41

МОДУЛ 10 – ЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ (МЕЃУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОШ)	42
Заемна правна помош – што е тоа и зошто е важна?	42
Заемна правна помош – меѓународни конвенции и договори	42
Вежба – Заемна правна помош – национални закони	46
МОДУЛ 11 – МЕЃУНАРОДНИ САНКЦИИ	47
Меѓународни санкции – што се и како функционираат?	47
АНЕКС 1. ПРАКТИЧНА ВЕЖБА	48
Проблем 1 – перење пари	48
Проблем 2 – финансирање тероризам	49
Проблем 3 – инструменти	49
Проблем 4 – издавање налози за забрана на пристап и управување со имот во истражната постапка во контекст на кривично гонење за корупција и перење пари	50
Проблем 5 – привилегија на правна професионалност, кривична одговорност на правна лица, враќање на имотот скриен во правно лице, во контекст на кривично гонење.	52
Проблем 6 – конфискација	52
Инструкции за инсценираното судење	52
Исказот на Браун	53
Исказот на истражителот	54
Исказот на Агон Хасани	56
Исказот на Катерина Хасани	58
Исказот на Бернард Шеху	58
Проблем 7 – извршување налог за конфискација.	58
Проблем 8 – одземање на имот без осудителна пресуда.	58
Проблем 9 – заемна правна помош, добивање информации и извршување локални налози во други земји.	59
Проблем 10 – заемна правна помош, обезбедување информации на други земји и извршување на странски налози.	59

АНЕКС 2. АДАПТИРАНА ВЕРЗИЈА НА ПРИРАЧНИКОТ ЗА ЦЕЛИТЕ НА КАСКАДНИТЕ ОБУКИ ЗА СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ

Пленарна сесија 1	60
Перење на пари	60
Финансиски истраги	63
Пленарна сесија 2	70
Одземање на предмети и конфискација	70
Пленарна сесија 3	73
Мерки за привремено обезбедување во кривични постапки	73
Мерки за привремено обезбедување на предмети кои треба да се одземат – член 202 од ЗКП	73
Мерки за привремено обезбедување на имот кој подлежи на конфискација	74
Пленарна сесија 4	83
Меѓународна правна помош	83

ВОВЕД

Овој Прирачник е подготвен со цел да им помогне на судиите и јавните обвинители подобро да ги разберат меѓународните и националните стандарди и мерки за сузбивање на перење пари и финансирање на тероризам, поврат на приноси и имот прибавени од казниво дело и меѓународна правна помош.

Судиите и јавните обвинители, корисници на овој Прирачник, несомнено имаат знаење и искуство во донесувањето судски одлуки, истраги и гонење на дела кои вклучуваат перење пари и поврат на нелегално стекнати имот и средства. Поради таа причина Прирачникот е дизајниран да се надоврзе на веќе постоечкото знаење со што ќе се истражат многуте сложености во оваа област на правото, така што законот би можел во целост да се искористи за остварување на целите во борбата против перењето пари и финансирањето тероризам, и поврат на приносите прибавени од казниви дела.

Прирачникот не ги опфаќа само националните закони, туку и меѓународните закони и организации кои се формирани со цел да им помогнат на земјите-членки во борбата против перењето пари и финансирањето тероризам и во повратот на приносите прибавени од казниви дела.

Познавањето пак на меѓународните конвенции кои на државите-потписнички им наметнуваат обврски да имаат ефективни законски рамки ќе помогне во толкувањето и примената на националните закони за сузбивање на перењето пари и финансирањето тероризам и за поврат на приносите прибавени од казниви дела.

Прирачникот исто така има за цел да ги охрабри учесниците да ја разберат важноста на борбата против перењето пари и финансирањето на тероризам на глобално и национално ниво, борбата за поврат на приносите прибавени од казниви дела, како и да ги поттикне да играат ефективна улога во овие процеси.

МЕТОДОЛОГИЈА

Наставниот метод кој се користи во овој Прирачник (за курсот) во најдобар случај може да се опише како „практичен“ пристап кој е осмислен да ја симулира нивната професионална

работа. Интересно, во него речиси нема место за класични предавања, туку учесниците преку детални анализи на законите, како на националните така и на меѓународните, самите ја совладуваат предвидената материја. Ова „самоучење“ дава можност за изнаоѓање практични решенија преку стекнување и споделување конкретни знаења и искуства. Самоучењето исто така поттикнува размислување, како и критичко и логичко расудување. Прирачникот е поделен на модули. Секој модул содржи цел на учење, текст со објаснување и вежби. Некои од вежбите бараат анализа и решавање практични проблеми со кои учесниците ќе се среќаваат во пракса. На учесниците можеби ќе им биде полесно и покорисно да ги работат вежбите, а особено да ги решаваат проблемите, во мали групи.

НАСТАВНИ ЦЕЛИ

По завршувањето на овој модул учесниците ќе бидат во можност подобро да разберат:

1. Што е перење пари и финансирање на тероризам, и зошто тие дела се криминализирани; Ќе стекнат општо познавање за меѓународните обврски за сузбивање на перењето пари и финансирање тероризам и детално практично познавање на домашниот закон кој се користи во борбата за сузбивање на перењето пари и начинот на кој тој може да се примени на практичен проблем.
2. Меѓународна правна помош достапна во борбата против перење пари и финансирање тероризам.
3. Важноста на улогата на Управата за финансиско разузнавање во борбата против перењето пари и финансирањето тероризам.
4. Обврските на финансиските институции, адвокатите, сметководителите и агенциите за недвижности и чекорите кои истите треба да ги преземат да не би биле вовлечени во перење пари и финансирање тероризам.
5. Што се средства и опрема користени за извршување кривично дело, детално познавање на овластувањата за конфискација на истите, и како ова знаење може да се примени во пракса.
6. Зошто е важно да се изврши поврат на приносите прибавени од казниво дело како; Стекнат општо познавање на меѓународните обврски за поврат на приноси прибавени од казниво дело како и детално практично познавање на домашната законска рамка за поврат на приноси прибавени од казниви дела и како истото може да се спроведе во пракса.
7. Делото „неосновано богатење“ и дали истото постои како такво во нивното домашно законодавство.
8. Зошто е важно да се заштитат сведоците и да се охрабрат соучесниците во извршување на делото да соработуваат со правдата; Ќе стекнат општо знаење за меѓународните обврски кои се осмислени за постигнување на тие цели и детално практично познавање на домашното законодавство наменето за постигнување на тие цели.
9. Зошто меѓународната правна помош и соработка помеѓу државите е од витално значење во борбата против перењето пари, финансирањето тероризам и повратот на приноси прибавени од казниво дело; Ќе стекнат општо познавање за меѓународните и домашните обврски потребни за постигнување на тие цели, како и познавање како може законот да се спроведе во пракса.
10. Режим на меѓународни и домашни казни/санкции.

МОДУЛ I - СУЗБИВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ

09

Перење пари – што значи ова дело и зошто е криминализирано?

Изразот „перење пари“ буквално значи процес на перење пари стекнати со криминал со цел парите да станат легитимни или чисти. Во правото „перењето пари“ најчесто се опишува како активност која опфаќа располагање со пари или други средства стекнати на нелегален начин. Парите или другиот имот стекнат со криминал се нарекуваат „приноси пробавени од казниво дело“.

Процесот на прикривање на потеклото на нелегално стекнатите средства се нарекува уште и перење пари.

Целта на криминалната група/здружение е да оствари профит за индивидуалецот или групата која го врши казнивото дело. Перењето пари е процесуирање на незаконски стекнатите приноси за да се прикрие нивното нелегално потекло.

Според „Водичот на Светска Банка за спречување перење пари и финансирање тероризам“:

Перењето пари во основа е доста прост концепт. Тоа е процес во кој приносите прибавени од казниви дела се маскираат со цел да се прикрие нивното незаконско потекло. Во суштина перењето пари повеќе ги вклучува приносите кои прозлегуваат од незаконски стекнатиот имот, отколку самиот имот.

*Перачите на пари внесуваат нелегално стекнати пари во легитимни и легални финансиски канали со цел да го прикријат нивното незаконско потекло, додека пак оние кои финансираат терористички активности вршат трансфери на пари кои можат да имаат или легално или нелегално потекло но на начин на кој се прикрива изворот на фондовите или целта на нивна употреба. Резултатот е ист и во двата случаи а тоа е награда за вложениот труд. Со перење на парите криминалците профитираат од своите недела; тие добиваат награда со прикривање на кривичното дело кое носи нелегални приноси на начин што го маскираат потеклото со навидум легитимни извори на приноси.*¹

Според UNODC, терминот “перење пари” станува актуелен во раните деведесети и се дефинира на различни начини. Но без разлика на дефиницијата, терминот во суштината означува

процес на претварање на нелегално стекнати пари во легални со цел:

- (i) Да се прикрие изворот на нелегално или криминално стекнатите пари, и
- (ii) Да се елиминираат трагите на нелегалните текови на пари.

Всушност терминот “перење пари” не се однесува само на финансиски трансакции поврзани со криминални активности туку на секоја финансиска трансакција која резултира со стекнување на средства или имот како резултат на кривичното дело – корупција, даночно затајување, лажно сметководство, итн. Перењето пари се чини било присутно уште во времето на ограбувачите и пиратите, но влегува во фокус на меѓународната заедница дури во деветнаесетиот век.²

Дефиницијата на терминот “перење пари” во законодавството варира од држава до држава, но генерално може да се опише како процес во три карактеристични фази: пласман, слоевито прикривање, и интеграција/пуштање во оптек

- Пласманот предвидува вметнување на нелегално стекнатите средства во финансискиот ситем. Ова може да се направи на пример со вложување на готовина/депозити во банките.
- Слоевитото прикривање претпоставува вршење финансиски трансакции од една на друга банкарска сметка, често надвор од границите на дадена држава, со цел прикривање на потеклото на парите.
- Последната фаза во процесот на перење пари е интеграција на средствата. Нелегално стекнатите финансиските средства кои биле вметнати во системот и чие потекло било прикриено, во оваа фаза се интегрираат во легитимнит еи законски финансиски текови преку купување луксузни производи, недвижности, акции или удели во компании и други видови инвестиции кои ја задржуваат вредноста или добиваат на вредност со текот на времето.³

1. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/3/232761.pdf>

2. https://www.unodc.org/documents/southeastasiaand-pacific/2009/02/TOCAMLO/07-CHAPTER_II.pdf

3. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/3/232761.pdf>

Целта на перачите на пари е прикривање на потеклото на парите за да би се отежнало гонењето на кривичното дело од кое произлегуваат парите и да би се оневозможила нивната заплена.

Кривичното дело кое довело до прибавување пари или друг имот се нарекува „предикативно кривично дело“. Ако лицето А прими пари како поткуп и се обидува да ги испере парите од поткупот, токму поткупот би бил предикативно дело. Ако лицето А прибави пари продавајќи наркотици, тогаш продажбата на наркотици би била предикативно дело. Ако лицето А ограби банка и прибави пари, во тој случај грабежот би бил предикативно дело.

Легализирањето на приносите од кривично дело се сретнува во различни облици. Парите прибавени со кривично дело можат да се искористат за купување имот како на пример: кука, земјиште, акции или можат да се стават на банкарска сметка на име на криминалецот, на лажно име или на некое овластено лице. Кога некое лице ја прикрива сопственост така што ја регистрира на лажно име или на име на член на семејството или соработник или овластено лице, тоа лице го задржува она што се нарекува „вистинска сопственост“. Вистинската сопственост се третира на ист начин како и секоја друга законски стекната сопственост.

Имотот стекнат со криминал може да се продаде а приносите да се користат за купување друг имот. Парите или имотот стекнати со криминал можат да се префрлат на приватна офшор компанија која според домицилните закони не е обврзана да ја открие вистинската сопственост. На тој начин се крие идентитетот на вистинскиот сопственик. Перењето пари може да се одвива во една држава или транснационално.

Методите кои се користат за перење пари обично вклучуваат доста сложено „слоевито прикривање“, и преку последната фаза позната како „интеграција“ прават парите или имотот да изгледаат легитимни или чисти. Словитото прикривање често вклучува пренесување на парите преку повеќе трансакции, сметки и компании – можат да поминат и низ казино за да бидат замаскирани како добивка од коцкање, да поминат низ една или повеќе размени на девизи, да бидат инвестирани на финансиските пазари и на крајот да бидат префрлени на сметки во офшор даночни раеви каде што банкарските трансакции се предмет на многу помала контрола и регулација. Повеќекратните преноси од една сметка, или од едно правно лице на друго го отежнуваат следењето на парите и нивното поврзување со оригиналниот нелегален извор.

Во последната фаза на перењето пари – интеграција – парите се пласираат во легитимни бизниси или приватни инвестиции. Можат да се користат за купување луксузни стоки како накит или автомобили. Можат да се користат дури и за основање додатен деловен субјект преку кој ќе се перат идни износи на нелегално стекнати финансиски средства.

Во оваа фаза, парите се веќе доволно испрани за криминалецот или криминалната организација да можат слободно да ги користи без прибегнување кон какви било криминални тактики. Тогаш парите обично или легитимно се инвестираат, или се разменуваат за скапи средства како на пример луксузни имоти.⁴

Според ФАТФ (Работната група за финансиска акција) постојат три главни методи кои криминалните организации и лицата кои финансираат тероризам ги користат за префрлање на пари со цел прикривање на нивното потекло и интергирање на истите во формалната економија. Првиот метод е преку користење на финансискиот ситем; вториот вклучува физички пренос на парите (на пример преку користење на курири кои пренесуваат готовина); и третиот вклучува физички пренос на стока и добра преку системот на трговија.⁵

Користењето на трговски трансакции за перење пари е познато како „Перење пари засновано на трговија“ (ППЗТ). Според ФАТФ, ППЗТ е дефинирано како:

- процес на прикривање на приноси од криминал и преместување на вредност преку употреба на трговски трансакции во обид да се озакони нивното незаконско потекло.

Во извештајот на ФАТФ и групата Егмонт објавен во декември 2020 под наслов: Перење пари засновано на трговија, трендови и случувања:

- Целта на ППЗТ не е пренос на стока туку пренос на пари преку плаќањата за трговски услуги.⁶

4. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/money-laundering/#~:text=%20Money%20laund%20typically%20occurs%20in%20three%20phases%3A,necessity%20to%20conceal%20it%20any%20further.%20More%20>

5. <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/trade-basedmoneylaundering.html>

6. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/Trade-Based-Money-Laundering-Trends-and-Developments.pdf>

Според Институтот за меѓународно банкарско право и пракса:⁷

- Шемите за перење пари засновани на трговија често се потпираат врз сложеноста на глобалната трговија како средство за прикривање на вистинското потекло на средствата. Приносите од перење пари засновано на трговија можат да се движат низ финансиските системи како директни „плаќања од купувачот до продавачот“ (отворена сметка), или евентуално преку банкарски трговски услуги, како што се акредитиви, документарна наплата итн.

Неколку вообичаени техники кои се користат при ППЗТ се превисоко или прениско фактурирање стоки и услуги. Оваа шема се базира на договор помеѓу купувачот и продавачот кои често работат за подружници на истата матична компанија. Во случаите на превисоко фактурирање, продавачот ќе му фактурира на купувачот цена доста поскапа од објективната пазарна вредност што резултира со зголемување на добивката за продавачот. Спротивно на тоа, со шемата која вклучува фактурирање пониска цена продавачот му фактурира на купувачот стоки по цена под пазарната вредност, овозможувајќи му на купувачот да ја препродаде стоката и да се стекне со дополнителен профит за разликата помеѓу објективната пазарна вредност и платената куповна цена.

Друга вообичаена техника се фантомските пратки, кои се карактеризираат со тоа што извозникот му издава фактура на купувачот за стоки кои не биле ниту доставени. Купувачот, во договор со извозникот, ќе изврши плаќања за стоката како истата да е испорачана и примена, со креирање и испраќање лажни транспортни документи и документи за прием.

Конечно, лажниот опис на стоки или услуги е најчесто користена шема. Во оваа шема евтината стока може да се фактурира како скапа стока што доведува до трансфер на повеќе пари отколку што би се случил при легитимна трансакција.

Лажните судски спорови понекогаш се користат како средство за перење пари. Лицето А го тужи лицето Б за пари што лицето Б наводно му ги должи на лицето А. Лицето Б дозволува пресудата да биде донесена во корист на лицето А и ги користи приходите од криминал за да го реализира плаќањето кон лицето А кое пресудата му го налага. Парите сега очигледно се чисти во рацете на лицето А, а лицата А и Б доаѓаат до некаков договор со кој Б останува вистинскиот

сопственик на парите во рацете на лицето А. Судиите би требало да внимаваат на лажните судски спорови и да преземат чекори за да го спречат нивното користење за перење пари.

Понекогаш документите кои се во посед на адвокат или банка протекуваат и можат да откријат перење пари, даночно затајување, финансирање тероризам и други кривични дела што ги извршиле нивните клиенти. Едно од најпознатите такви протекувања се познатите „Панамски документи“, случај при кој од една офшор адвокатска фирма протекоа 11,5 милиони документи кои содржеа детални финансиски информации за повеќе од 214.488 офшор ентитети. Едно друго такво добро познато протекување го доби името „Рајските документи“, при што од една друга офшор адвокатска фирма протекоа 13,4 милиони доверливи финансиски документи. Овие документи кои протекоа претставуваат вреден изворен материјал за агенциите за спроведување на законот, истражителите, новинарите и граѓанското општество.

Покрај за банките, многу држави воведоа обврски за спречување перење пари и за останатите релевантни институции и правни лица како компаниите кои издаваат кредитни картички, правни лица кои вршат трансфер на пари и администраторите на он-лајн плаќањата. Адвокатите, нотарите и останатите професии кои делуваат како финансиски посредници и извршители, корпоративните инструменти вклучувајќи ги и трустови се исто така предмет на регулација со законот за спречување перење пари. Дилерите на луксузни ствари како уметнички слики, благородни метали и драги камења, па дури и возила можат исто така да бидат опфатени, додека казината и агенциите за продажба на имот бидуваат се повеќе и повеќе вклучени во националните регулативи за спречување перење пари. Целта на овие обврски е да се зачува интегритетот на финансискиот систем и да се создаде клима за будност за проблемот со криминалот со што ќе се намалат можностите за криминалците и корумпираните вршители на јавни функции да перат пари преку пласман на истите, нивно слоевито прикривање и интеграција, како и да се избегне несакано вмешување на финансиските посредници во перење на нелегално стекнатите средства.⁸

Повеќето земји во светот го имаат криминализирано перењето пари. Целта на казнувањето на оние кои перат пари е бавењето со криминални активности да се направи непрофитабилно како и да се помогне процесот

7. <https://iiblp.org/trade-based-money-laundering-primer/>

8. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/3/232761.pdf>

на одземање на нелегално стекнатите средства за истите да не можат да се користат за нови криминални активности. Често кривичните дела како нелегална трговија со наркотички дроги ги вршат лица од пониските слоеви во хиерархијата на една криминална организација. Оттаму, со криминализирање на перењето пари ќе се овозможи оние позиционирани високо во хиерархијата да бидат гонети за своите дела и за перењето на нелегално стекнатите средства.

ПЕРЕЊЕ ПАРИ – МЕЃУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ

Меѓународните конвенции содржат обврски кои државата потписничка е обврзана да почитува. За да се создаде таква задолжителна обврска, конвенциите го користат зборот „ќе“ (на пр. „секоја држава потписничка ќе ...“). Повеќето меѓународни конвенции исто така содржат необврзувачки обврски (на пр. „секоја држава потписничка може...“). Иако државата потписничка не е обврзана да се придржува до необврзувачките обврски, тие претставуваат водич за тоа што е „добра практика“ и другите држави-потписнички мораат да го почитуваат прифаќањето на необврзувачката обврска.

Конвенцијата од Палермо против транснационалниот организиран криминал ⁹

Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал (UNTOC) е прв ваков законски инструмент дизајниран за борба против феноменот наречен транснационален организиран криминал. Ова е повеќенаменски инструмент зајакнат со три дополнителни протоколи кои се однесуваат конкретно на тертманот на индивидуалци; криумчарењето мигранти по копнен, воздушен и воден пат; и нелегално производство и трговија со огнено оружје. Според Конвенцијата, државите во своето домашно законодавство треба да ги вклучат четирите кривични дела за кои се смета дека ги отсликуваат структурните карактеристики на организираниот криминал: криминално здружување, перење пари, корупција и попречување на правдата. Во членот 6 од Конвенцијата е дадена дефиницијата за делото перење пари која всушност одговара на дефиницијата содржана во Конвенцијата против нелегална трговија со наркотички дроги од 1998.

Членот 7 бара од институциите со надзорни и регулаторни овластувања да ги спречат и откријат сите форми на перење пари во финансиските институции и други особено ранливи ентитети, вклучувајќи носење и почитување правила за идентификација на клиенти и пријава на сомнителни активности. Конвенцијата ги повикува државите да воведат финансиски информациски сервис и да вршат надзор на меѓународните трансфери на капитал. Конвенцијата која стапи на сила во 2003 година и беше потпишана од страна на Албанија, Македонија и Црна Гора, предвидува:

Член 6. Криминализација на перењето пари и други приноси од кривично дело.

1. Секоја држава потписничка во согласност со основните принципи на своето домашно право ќе усвои неопходни законски и други мерки за воведување на следниве кривични дела кога истите се намерно извршени:
 - (a) (i) Конверзија или пренос на имот, знаејќи дека таквиот имот е принос од кривично дело, со цел да се прикрие или прикрие незаконското потекло на имотот или да му се помогне на лице кое е вклучено во извршувањето на предикативното кривично дело да ги избегне правните последици од својата акција;
 - (ii) Прикривање или лажно прикажување на вистинската природа, извори, локацијата, располагање, движење, сопственост или други права врз имотот, знаејќи дека таквиот имот е принос од казниво дело;
 - (б) Во согласност со основните концепти на домашниот правен систем:
 - (i) Стекнување, поседување или користење на имот, знаејќи во моментот на приемот дека таквиот имот е принос од казниво дело;
 - (ii) Учество во, здружување или заговор за извршување, обиди за извршување и помагање, поттикнување, овозможување и советување за извршување на кое било од кривичните дела утврдени во согласност со овој член.
2. За целите на спроведување или примена на став 1 од овој член:
 - (a) Секоја држава потписничка ќе настојува да го примени ставот 1 од овој член на најширокиот опсег предикативни кривични дела;

9. Потпишана во Палермо (Италија) на 15 декември 2000 година, G.A. res. 55/25, annex I, 55 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 44, U.N. Doc. A/45/49 (Vol. I) (2001)

- (б) Секоја држава потписничка ќе ги вклучи како предикативни кривични дела сите тешки кривични дела како што е дефинирано во член 2 од оваа Конвенција ¹⁰ и кривичните дела утврдени во согласност со членовите 5 [Криминализација на учество во организирана криминална група], 8 [Криминализација на корупција] и 23 [Криминализација на попречување на правдата] од оваа Конвенција. Во случајот на државите потписнички чие законодавство утврдува листа на специфични предикативни кривични дела, тие, во најмала рака, ќе вклучат во таквата листа сеопфатен опсег на кривични дела поврзани со организирани криминални групи;

(в) За целите на потставот (б), предикативните кривични дела вклучуваат дела извршени во и надвор од јурисдикцијата на предметната држава потписничка. Меѓутоа, делата извршени надвор од јурисдикцијата на државата потписничка ќе претставуваат предикативни кривични дела само кога предметното однесување е кривично дело според домашното законодавство на државата во која е извршено и е предвидено како кривично дело според домашното право на државата потписничка која го спроведува или применува овој член доколку е извршено таму;

(г) Секоја држава потписничка ќе достави копии од своите закони кои му даваат сила на овој член и на сите последователни измени на тие закони или нивни опис до Генералниот секретар на Обединетите нации;

(д) Може да се предвиди кривичните дела наведени во став 1 на овој член да не се однесуваат на лицата кои го извршиле предикативното кривично дело доколку тоа го налагаат основните принципи на домашното право на државата потписничка;

(ѓ) Знаењето, намерата, умислата или целта што се бара како елемент на кривичното дело од ставот 1 на овој член може да се заклучи од објективни фактички околности.

Член 10. Одговорност на правните лица

1. Во согласност со своите правни принципи секоја држава потписничка ќе ги усвои мерките што може да бидат неопходни за да се утврди одговорноста на правните лица за учество во тешки кривични дела во кои е вклучена организирана криминална група и за кривичните дела утврдени во согласност со членовите 5, 6, 8 и 23 од оваа Конвенција.

2. Согласно правните принципи на државата потписничка, одговорноста на правните лица може да биде кривична, граѓанска или административна.
3. Таквата одговорност не ја доведува во прашање кривичната одговорност на физичките лица кои ги извршиле кривичните дела.
4. Секоја држава потписничка посебно ќе обезбеди правните лица кои се сметаат за одговорни во согласност со овој член да подлежат на ефективни, пропорционални и одвраќачки кривични или некривични санкции, вклучително и парични санкции.

Конвенцијата на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со казниво дело (серија договори на Советот на Европа – бр. 141), која е ратификувана од страна на Албанија, Македонија и Црна Гора предвидува:

Член 6 – Кривични дела поврзани со перење пари

1. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да бидат потребни за да се утврди кога кривичните дела според нејзиното домашно законодавство се сторени намерно:

а. конверзија или пренос на имот, знаејќи дека таквиот имот е прибавен со кривично дело, со цел да се прикрие незаконското потекло на имотот или да му се помогне на лице кое е вклучено во извршувањето на предикативното дело да ги избегне правните последици од своите постапки;

б. прикривање или лажно прикажување на вистинската природа, извори, локација, располагање, движење, сопственост или права во однос на имот, знаејќи дека таквиот имот е прибавен со казниво дело;

и, во согласност со своите уставни принципи и основните концепти на својот правен систем;

в. стекнување, поседување или користење на имотна корист знаејќи во моментот на приемот дека таквата имотна корист е прибавена со казниво дело;

г. учество во, здружување или заговор за извршување, обиди за извршување и помагање, поттикнување, овозможување и советување за извршување на кое било од кривичните дела утврдени во согласност со овој член.

2. За целите на спроведување или примена на ставот 1 од овој член:
 - а. нема да биде важно дали предикативното кривично дело било предмет на кривичната јурисдикција на државата потписничка;
 - б. може да се предвиди дека кривичните дела наведени во тој став не се однесуваат на лицата кои го извршиле предикативното кривично дело;
 - в. знаењето, намерата или целта предвидени како елемент на кривичното дело наведено во тој став можат да се заклучат од објективни фактички околности.
3. Секоја држава потписничка може да донесе такви законски и други неопходни мерки потребни да според нејзиното домашно законодавство се прогласат за кривично дело сите или некои од дејствијата наведени во ставот 1 од овој член, во еден или двата од следниве случаи кога сторителот:
 - а. требало да претпостави дека имотната корист е прибавена со казниво дело;
 - б. го сторил кривичното дело заради остварување имотна корист;
 - в. го сторил кривичното дело заради поттикнување натамошна криминална активност.
14. Секоја држава потписничка во моментот на потпишување или при депонирање на својот инструмент за ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување, може со изјава упатена до Генералниот секретар на Советот на Европа да истакне дека ставот 1 од овој член се однесува само на предикативни кривични дела или на категориите кривични дела наведени во таквата изјава.

Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 година за перење пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело и за финансирање тероризам

(серија договори на Советот на Европа – бр. 198), која е ратификувана од страна на Албанија, Македонија и Црна Гора, предвидува:

Член 9 – Кривични дела поврзани со перење пари

1. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законски и други неопходни мерки за да ги воведат следниве дела како кривични дела во своето домашно законодавство ако се сторени намерно:

а. конверзија или пренос на имот, знаејќи дека таквиот имот е прибавен со кривично дело, со цел да се прикрие незаконското потекло на имотот или да му помогне на секое лице кое е вклучено во извршувањето на предикативното дело да ги избегне правните последици од своите постапки;

б. прикривање илилажно прикажување на вистинската природа, извори, локација, располагање, движење, права во однос или сопственост на имотот, знаејќи дека таквиот имот е прибавен со казниво дело;

и, во согласност со своите уставни принципи и основните концепти на својот правен систем;

в. стекнување, поседување или користење на имот, знаејќи во моментот на приемот дека таквиот имот бил прибавен со кривично дело;

г. учество во, здружување или заговор за извршување, обиди за извршување и помагање, поттикнување, овозможување и советување за извршување на кое било од кривичните дела утврдени во согласност со овој член.

2. За целите на спроведување или примена на ставот 1 од овој член:

а. нема да биде важно дали предикативното кривично дело било предмет на кривичната јурисдикција на државата потписничка;

б. може да се предвиди дека кривичните дела наведени во тој став не се однесуваат на лицата кои го извршиле предикативното кривично дело;

в. знаењето, намерата или целта предвидени како елемент на кривичното дело наведено во тој став може да се заклучи од објективни, фактички околности.

3. Секоја држава потписничка може да донесе такви законодавни и други мерки кои можат да бидат потребни за да според нејзиното домашно законодавство се прогласат за кривично дело сите или некои од дејствијата наведени во ставот 1 од овој член, во еден или двата од следниве случаи кога сторителот:

а. се посомневал дека имотот е прибавен со кривично дело,

б. требало да претпостави дека имотот е прибавен со кривично дело.

4. Под услов ставот 1 од овој член да се однесува на категориите на предикативни кривични дела во додатокот на Конвенцијата, секоја држава или Европската заедница може, во моментот на потпишувањето или при депонирањето на својот инструмент за ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување, со изјава упатена до Генералниот секретар на Советот на Европа, да истакне дека ставот 1 од овој член се применува:

а. само доколку предикативното кривично дело се казнува со лишување од слобода или се одредува мерка притвор во траење од најмногу една година, или за оние држави потписнички кои имаат минимален праг за кривични дела во својот правен систем, доколку делото се казнува со лишување од слобода или се одредува мерка притвор во траење од најмалку шест месеци; и/или

б. само на листа на одредени предикативни кривични дела; и/или

в. во категорија на тешки кривични дела во националното право на државата потписничка.

5. Секоја држава потписничка ќе обезбеди дека претходно завршено или паралелно судење за одредено предикативното кривично дело не е предуслов за донесување пресуда за кривично дело перење пари.
6. Секоја држава потписничка ќе обезбеди дека судењето за перење пари според овој член е можно кога ќе се докаже дека имотот, предмет на ставот 1.а или б од овој член, потекнува од предикативно кривично дело, без потреба точно да се утврди за кое кривично дело станува збор.
7. Секоја држава потписничка ќе обезбеди предикативните кривични дела за перење пари да се прошират и на дејствија што се случиле во друга држава, дејствие кое претставува кривично дело во таа држава и кое би претставувало предикативно кривично дело доколку се случело во државата. Секоја држава потписничка може да предвиди дека единствениот предуслов за дејствието да се смета за предикативно кривично дело е местото на сторување т.е. доколку било сторено на нејзина територија.

Член 10 – Одговорност на правно лице

1. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законски и други неопходни мерки потребни за да се осигура дека правните лица можат да бидат одговорни за кривичните дела перење пари утврдени во согласност со оваа Конвенција, кои за нивна корист ги извршило кое било физичко лице, делувајќи или поединечно или како дел од орган на правното лице, кој има водечка позиција во правното лице, врз основа на:

а. овластување за застапување на правното лице; или

б. овластување да донесува одлуки во име на правното лице; или

в. овластување за вршење контрола во рамките на правното лице, како и за вклучување на такво физичко лице како помагач или поттикнувач во горенаведените кривични дела.

2. Освен во случаите веќе предвидени во ставот 1, секоја држава потписничка ќе ги преземе неопходните мерки за да обезбеди дека правното лице може да се смета за одговорно кога недостатокот на надзор или контрола од страна на физичко лице под негова надлежност наведено во ставот 1 го овозможило извршувањето на кривичните дела наведени во ставот 1 во корист на тоа правно лице.
3. Одговорноста на правното лице од овој член не ја исклучува кривичната постапка против физички лица кои се извршители, поттикнувачи или соучесници во кривичните дела од ставот 1.
4. Секоја држава потписничка ќе обезбеди правните лица кои се сметаат за одговорни во согласност со овој член, да бидат предмет на ефективни, пропорционални и одвраќачки кривични или некривични санкции, вклучително и парични санкции.

ПЕРЕЊЕ ПАРИ - НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНИ

При изготвување или примена на закони во кои перењето пари е кривично дело, веројатно ќе се појават следните прашања.

- **Што е потребно за едно кривично дело да се смета за предикативно кривично дело?**

Законодавството може да предвиди дека перењето приноси прибавени од кое било кривично дело е кривично дело или може да предвиди дека перењето приноси од потешки кривични дела е кривично дело. Законот веројатно предвидува дека перењето приноси прибавени со кривично дело извршено во странство е кривично дело и ќе определи каква е природата на тие кривични дела.

- **Може ли едно лице да биде осудено и за предикативното кривично дело и за кривичното дело перење пари прибавени од предикативното кривично дело?**

Одговорот вообичаено е “Да”.

- **Што е перење пари?**

Законодавството веројатно ќе даде широка дефиниција за тоа што претставува перење пари и веројатно ќе ги вклучи сите зделки со парите или со имотот што е принос од предикативното кривично дело. Ако лицето А прими пари како поткуп и ги стави тие пари на сметка на свое или на друго име или купи имот со парите, лицето А ќе биде виновно за перење пари.

- **Што се смета за принос прибавен со казниво дело?**

Законодавството веројатно ќе го дефинира зборот „принос“ многу широко за да ги вклучи оригиналните приноси и имотот во кој се претвораат приносите.

Ако лицето А добие пари како поткуп и ги вложи тие пари во акции, ги продаде тие акции и купи уште акции, ги продаде тие акции и купи кука од приносот, секоја од тие трансакции ќе претставува перење пари. Подоцна ќе видиме дека кука може да биде конфискувана како принос прибавен со кривично дело, иако нејзината вредност во голема мера ја надминува вредноста на првобитниот поткуп.

- **Дали е потребна истрага за да се открие предикативното кривично дело?**

Некои закони за перење пари предвидуваат обвинителството само да докаже дека имотот што бил предмет на перењето пари е принос прибавен со кривично дело, а не со кое кривично дело. Да претпоставиме дека кај лицето А, државен службеник, е пронајдена многу голема сума пари, дека нема докази за тоа како дошол во сопственост на тие пари и нема докази за законско потекло на тие пари. Во оние земји каде што законот бара обвинителството само да докаже дека имотот што бил стекнат со казниво дело е всушност принос прибавен со казниво дело, а не и од кое кривично дело потекнува, лицето А може да биде осудено за перење пари.

- **Како може да се докаже предикативното кривично дело?**

Некои закони за перење пари предвидуваат товарот на докажување да падне на обвинетиот кој треба да докаже дека имотот не е прибавен со кривично доколку вредноста на истиот ги надминува неговите познати приходи.

- **Што е имот?**

Законодавството најверојатно ќе го дефинира зборот „имот“ многу широко за да ги вклучи сите видови движен и недвижен имот и во правна и во стварна сопственост.

Следниов извештај може да биде од корист:

Извештај за четвртата посета за проценка – Извршно резиме за борбата против перењето пари и финансирањето тероризам „Поранешна Југословенска Република Македонија“, 2014 година. ¹¹

11. <https://rm.coe.int/report-on-fourth-assessment-visit-executive-summary-anti-money-launder/1680715ada>

ВЕЖБА - ПЕРЕЊЕ ПАРИ

1. Најдете го и детално разгледајте го законот кој го криминализира перењето пари и одговорете на следниве прашања:

Дали законот е во согласност со задолжителните меѓународни обврски кои се наоѓаат во конвенциите наведени погоре под насловот „Перење пари – меѓународни конвенции“? Откријте ги потенцијалните недоследности. Дали земјите потписнички ги имаат вклучено во своето законодавство необврзувачките насоки кои меѓународните конвенции ги наметнуваат до одреден степен?

Како законот се справува со прашањата наведени погоре под насловот „Перење пари-национални закони“? Посочете ја секоја потенцијална недоследност и како законот се справува со истата.

Дали законот би можел или би требало да биде подобрен?

2. Проблем 1, Анекс А.

МОДУЛ 2 – БОРБА ПРОТИВ ФИНАНСИРАЊЕТО ТЕРОРИЗАМ

18

Финансирање тероризам – значење на поимот и зошто финансирањето тероризам е криминализирано?

Препораките на ФАТФ – Меѓународи стандарди за борба против перењето пари и финансирањето тероризам и пролиферација (2012) – ги даваат следниве дефиниции: ¹²

• Терорист

Поимот терорист се однесува на физичко лице кое: (i) посредно или непосредно, незаконски и со намера врши или се обидува да изврши кривично дело тероризам користејќи било какви средства; (ii) учествува како соизвршител во кривично дело тероризам; (iii) организира или поттикнува други лица да извршат кривично дело тероризам; или (iv) придонесува во извршување на кривично дело тероризам од страна на група лица кои имаат заедничка цел, а кога истото е сторено со намера и со цел да се поддржи вршење на кривично дело тероризам или кога му е позната намерата на групата да изврши такво дело.

• Кривично дело тероризам

Кривичното дело тероризам вклучува: (a) кривично дело опфатено со и дефинирано во следниве конвенции: (i) Конвенција за незаконско заплenuвање авион (1970); (ii) Конвенција за сузбивање незаконски дејства против безбедноста на авион (1971); (iii) Конвенција за спречување и казнување на кривичните дела против меѓународно заштитените лица, вклучувајќи ги и дипломатите (1973); (iv) Конвенција против земање заложници (1979); (v) Конвенција за физичка заштита на нуклеарни материјали (1980); (vi) Протокол за сузбивање на незаконските насилни дејства на аеродромите на меѓународната авијација, дополнително на Конвенцијата за сузбивање незаконски дејства против безбедноста на авиони (1988); (vii) Конвенција за сузбивање незаконски дејства против безбедноста на поморската навигација (2005); (viii) Протокол за сузбивање на незаконските дејства против безбедноста на платформите во континенталните води (2005); (ix) Конвенција на ОН за сузбивање на терористичките бомбардирања (1997); и (x) Конвенција на ОН за сузбивање финансирање тероризам (1999).

(б) Секое друго дејствие со намера да предизвика смрт или тешка телесна повреда на цивил или на

било друго лице кое не учествува активно во непријателствата во ситуација на вооружен конфликт, кога целта на таквото дејствие, по својата природа или контекст, е да се заплаши населението, или да се принуди влада или меѓународна организација да направи или да се воздржи од правење било какво дејствие.

• Финансирање тероризам

Финансирање тероризам претставува финансирање на кривични дела тероризам, терористи и терористички организации.

• Кривично дело финансирање тероризам

Упатувањата (освен во Препораката број 4) на кривичното дело финансирање тероризам се однесуваат не само на примарното дело или дела, туку и на придружните дела.

• Терористичка организација

Терминот терористичка организација се однесува на било која група на терористи која:

(i) на кој било начин, директно или индиректно, незаконски и со намера, врши или се обидува да изврши кривично дело тероризам; (ii) учествува како соизвршител во кривично дело тероризам; (iii) организира или поттикнува други лица да извршат кривично дело тероризам; или (iv) придонесува во извршување на кривично дело тероризам од страна на група лица кои имаат заедничка цел, а кога истото е сторено со намера и со цел да се поддржи вршење на кривично дело тероризам или кога и е позната намерата на групата да изврши такво дело.

Сите сме свесни за личната, политичката и финансиската штета од тероризмот и потребата да се спречи.

Криминализацијата на финансирањето тероризам е очигледно важна алатка во борбата против тероризмот.

12. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/fatf%20recommendations%202012.pdf>

ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ - МЕЃУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ

Конвенцијата на Обединетите нации од 1999 година за сузбивање на финансирањето тероризам.¹³

Оваа Конвенција, за чие носење беа започнати преговори по иницијатива на Франција во 1999 година, е зачеток на меѓународната стратегија за борба против финансирањето тероризам. Преговорите привлекоа многу мало внимание и не поттикнаа никакви контроверзи бидејќи во тоа време опасностите од ова дело не им беа познати на повеќето од меѓународните актери.

Настаните од 11 септември покажаа дека соработката помеѓу државите во борбата против финансирањето тероризам согласно оваа Конвенција е од критична важност. Дефиницијата дадена во оваа Конвенција за делото финансирање тероризам е доста широка и ги покрива делата давање и собирање финансиски средства со цел вршење кривично дело тероризам, а споменатите финансии пак можат да бидат од било кој тип и да потекнуваат од легални извори. Оттаму, опсегот на дефиницијата го надминува опсегот на кривичното дело перење пари. Конвенцијата ги таргетира “инспираторите” како и нивните соизвршители и други лица кои придонесуваат кон вршење на делото финансирање тероризам, вклучувајќи и правни лица како акционерски друштва и компании. За да постои кривичното дело финансирање тероризам, не треба финансиските средства да бидат искористени, доволно е истите да бидат собрани за вршење на кривично дело тероризам.¹⁴

Оваа Конвенција које е ратификувана од страна на Албанија, Република Северна Македонија и Црна Гора предвидува:

Член 2

1. Едно лице врши кривично дело во смисла на оваа Конвенција ако тоа лице на кој било начин, директно или индиректно, незаконски и намерно, обезбедува или собира средства со намера тие да се користат или знаејќи дека ќе се користат, во целост или делумно, со цел да изврши:

(а) Дејствие што претставува кривично дело во рамките на и како што е дефинирано во еден од договорите наведени во анексот; или

(б) Секое друго дејствие со намера да предизвика смрт или тешка телесна повреда на цивил или на кое било друго лице кое не учествува активно во непријателствата во ситуација на вооружен конфликт, кога целта на таквото дејствие, по својата природа или контекст, е да се заплаши населението, или да се принуди влада или меѓународна организација да направи или да се воздржи од правење било какво дејствие.

3. За дејствието да претставува кривично дело од ставот 1, нема да биде потребно средствата навистина да се искористени за извршување на кривичното дело од ставот 1, потставови (а) или (б).

4. Секое лице врши кривично дело и ако тоа лице се обиде да изврши кривично дело од ставот 1 на овој член.

5. Секое лице, исто така, врши кривично дело ако:

(а) Учествува како соучесник во кривично дело од ставовите 1 или 4 од овој член;

(б) Организира или упатува други да извршат кривично дело од ставовите 1 или 4 од овој член;

(в) Придонесува за извршување на едно или повеќе кривични дела од ставовите 1 или 4 од овој член од страна на група лица кои дејствуваат со заедничка цел. Таквиот придонес ќе биде даден намерно и ќе:

(i) Биде даден со цел да се поттикне криминалната активност или постигне криминалната цел на групата, кога таквата активност или цел вклучуваат извршување на кривично дело од ставот 1 од овој член; или

(ii) Биде даден со знаење за намерата на групата да изврши кривично дело од ставот 1 од овој член.

Член 3

Оваа Конвенција нема да се применува кога кривичното дело е извршено во една држава, наводниот сторител е државјанин на таа држава и е присутен на територијата на таа држава и е присутен на територијата на таа држава и ниедна друга држава нема јурисдикција според членот 7, ставот 1 или членот 7, ставот 2 [одредби за надлежноста], освен што одредбите од членовите

13. Ратификувана во Њујорк (САД), 9 декември, 1999 година, бр. 38349, GA Resolution no. A/RES/54/109

14. <https://www.imf.org/external/np/leg/sem/2002/cdmf/eng/thony.pdf>

15. „Средствата“ се многу широко дефинирани во членот 1 (1).

Член 4

Секоја држава потписничка ќе усвои такви мерки кога тоа ќе биде неопходно:

(а) за да ги пропише кривичните дела наведени во членот 2 како кривични дела во своето домашно законодавство.

(б) земајќи ја предвид тежината на природа на делата истите да ги направи казниви и да пропише соодветни казни.

Член 5

1. Секоја држава потписничка, во согласност со своите домашни правни принципи, ќе ги преземе неопходните мерки за да овозможи правно лице лоцирано на нејзината територија или организирано според нејзините закони да се смета за одговорно кога лицето одговорно за управување или контрола на тоа правно лице, во тоа својство, сторило кривично дело наведено во членот 2. Таквата одговорност може да биде кривична, граѓанска или административна.
2. Таквата одговорност настанува без намалување на кривичната одговорност на поединците кои ги извршиле кривичните дела.
3. Секоја држава потписничка посебно ќе обезбеди правните лица кои се одговорни според ставот 1 да подлежат на ефективни, пропорционални и одвраќачки кривични, граѓански или административни санкции. Таквите санкции можат да вклучуваат парични санкции.

Конвенцијата на Советот на Европа за перење пари, откривање, заплена и конфискација на имот прибавен со кривично дело е отворена за ратификација од 8 ноември 1990 година. За делото перење пари, Конвенцијата ја прифаќа дефиницијата содржана во Виенската Конвенција заедно со одредбите за меѓународна соработка во делот на замрзнување, конфискација и взаемна правна помош при водењето истраги. За разлика од Виенската, Конвенцијата на Советото на Европа го проширува полето за интервенција и ги опфаќа сите средства и имот стекнати со вршење казниво дело дефинирајќи ги пошироко како „било каква економска придобивка која потекнува од вршење казниво дело“. Конвенцијата исто така ја прифаќа и препораката на ФАТФ која се однесува на правилата за спречување перење пари во банкарскиот и финансискиот систем.

Конвенцијата е ратификувана од страна на Албанија, Република Северна Македонија и Црна Гора. Со неа делумно се пропишува:

Поглавје II – Финансирање тероризам

Член 2 – Примена на Конвенцијата во делот на спречување на финансирањето тероризам

1. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да бидат потребни за да си овозможи да ги применува одредбите содржани во Поглавјата III, IV и V од оваа Конвенција за спречување на финансирањето тероризам.
2. Конкретно, секоја држава потписничка ќе обезбеди да може да открива, следи, идентификува, замрзне, заплени и конфискува имот, од законско или незаконско потекло, кој се користи или е доделен да се користи на кој било начин, целосно или делумно, за финансирање тероризам, или приносите од ова кривично дело, и за таа цел да обезбеди соработка во најширока можна мера.

ВЕЖБА – ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ – НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНИ

Националните закони ги спроведуваат барањата на Конвенцијата на Обединетите нации за сузбивање на финансирањето тероризам од 1999 година. Конкретно, националните закони ќе го криминализираат собирањето и дистрибуцијата на средства, свесно или со намера дека ќе се користат за вршење кривични дела во терористички цели или од страна на терористичка организација или терорист-поединец во која било држава. Зборот „средства“ ќе биде широко дефиниран. Националните закони, исто така, ќе го криминализираат секое користење или прикривање на таквите средства.

Следниот извештај може да ви биде од корист:

Заеднички акционен план на ЕУ за борба против тероризмот на Западен Балкан.¹⁶

16. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/news/docs/20181005_joint-action-plan-counter-terrorism-western-balkans.pdf

ВЕЖБА - ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ

1. Најдете го и разгледајте го законот кој го криминализира финансирањето тероризам. Дали е во согласност со обврските наметнати со Конвенцијата на Обединетите нации за сузбивање на финансирањето тероризам од 1999 година?
2. Проблем 2, Анекс А.

МОДУЛ 3 – МЕЃУНАРОДНА ПОМОШ ДОСТАПНА ЗА БОРБА ПРОТИВ ПЕРЕЊЕТО ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕТО ТЕРОРИЗАМ

22

Огранок за превенција на тероризам

Огранокот за превенција на тероризам (ППТ) на Канцеларијата на Обединетите нации за дрога и криминал (УНОДЦ) е клучната организациона единица на Обединетите нации која пружа техничка помош на земјите членки за борба против тероризмот. Според мандатот доделен на ППТ од страна на Генералното собрание на Обединетите нации, истата пружа помош на земјите членки, по нивно барање, во делот на ратификацијата, вклучување во законодавството, и примената на меѓународната правна рамка за борба против тероризмот.

Канцеларијата на Обединетите нации за борба против тероризмот (УНОЦТ) е формирана во 2017 година со носење на Резолуцијата бр. 71/291 од страна на Генералното собрание на Обединетите нации. Оваа канцеларија има пет главни функции:

1. Раководи со мандатите на Генералното собрание за борба против тероризмот произлезени од системот на Обединети нации а се доверени на Генералниот секретар.
2. Јакнење на координацијата и кохерентноста на чинителите кои се дел од Глобалното антитерористичко координативно тело со цел обезбедување балансирана имплементација на четирите столбови на Глобалната стратегија за борба против тероризмот на Обединетите нации.
3. Ја зајакнува помошта што Обединетите нации им ја пружаат на земјите-членки при градењето капацитети за борба против тероризмот.
4. Ги подобрува видливоста на напорите кои Обединетите нации ги вложуваат во борбата против тероризмот, застапувањето на истите и мобилизацијата на ресурси.
5. Се грижи на борбата против тероризмот му е даден врвен приоритет во рамките на севкупниот систем на Обединетите нации и дека превенцијата од насилан екстремизам е цврсто вкоренета во Стратегијата.

РАБОТНАТА ГРУПА ЗА ФИНАНСИСКА АКЦИЈА (ФАТФ)

Работната група за финансиска акција (ФАТФ) е меѓувладино тело формирано на самитото на Г-7 групата одржан во 1989 година со цел да се одговори на заканата врз банкарскиот и финансискиот систем која во меѓународни рамки ја носи перењето пари. ФАТФ изготви меѓународни стандарди за спречување на перењето пари кои се препознати и прифатени од страна на Меѓународниот монетарен фонд, Обединетите нации, Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), Светска банка и од министри за финансии на преку 130 земји во светот. Стандардите на ФАТФ дефинирани во 1990 и надградени во 2012 им нудат на земјите широка рамка за градење, одржување и унапредување на напорите во борбата против перењето пари и финансирањето тероризам на национално и на меѓународно ниво. Овие стандарди се познати како **Меѓународни стандарди за борба против перењето пари и финансирањето тероризам и пролиферација: Препораки на ФАТФ.**

ФАТФ е составена од 34 држави членки, две регионални организации, две земји набљудувачи (Малезија и Саудиска Арабија) и 25 меѓународни организации како набљудувачи вклучувајќи ја и ОБСЕ. Додатно, уште осум придружни членки кои се Регионални тела сродни на ФАТФ (ФСРБС) ја прошируваат работата на ФАТФ во светски рамки. Покрај поставувањето меѓународни стандарди за борба против перењето пари и друг вид финансиски криминал, ФАТФ и ФСРБС-ата креираа и механизам за оцена на усогласеноста на земјите со тие стандарди.

ФАТФ јавно ги именува земјите за кои смета дека се под висок ризик за перење пари или кои не соработуваат со организацијата. Воедно ФАТФ има постигнато огромен напредок работејќи заедно со одредени држави во делот на јакнење на нивните националните системи за борба против перењето пари со цел симнување на тие држави од јавните листи на ФАТФ. Техничкото оценување и процесот на ставањето или симнување од листите е од особено значење за успехот на таканареченото необврзувачко 'меко право' на ФАТФ.

ФАТФ во континуитет издава упатства и публикации во кои се содржани најдобрите практики, а во 2011 со поддршка на Г20 земјите започна со организирање состаноци и со подготовка на материјали за врските помеѓу корупцијата и перењето пари.

Вешто избегнувајќи го дуплирањето на улогата на телата во чиј мандат е борбата против корупцијата, ФАТФ на заедничка маса собра експерти од полето на борба против перењето пари и експерти од полето на борба против корупција за да идентификуваат потенцијални точки на синергија помеѓу овие две полиња. Многу од заклучоците до кои ФАТФ дојде по дијалогот со експертите во полето на борба против корупцијата се содржани во публикацијата на ФАТФ издадена во октомври 2013 и насловена како „Најдобрите практики од употребата на препораките на ФАТФ за борба против корупцијата“.

Препораките на ФАТФ се признати како глобален стандард за борбата против перењето пари (АМЛ) и за борбата против финансирање тероризам (ЦФТ). ФАТФ изработила Упатство за проценка на ризикот од финансирање тероризам.¹⁷ Во Извршното резиме делумно се вели:

1. Терористите редовно ги прилагодуваат начините на изнесување и пренесување на средствата со цел да ги заобиколат заштитните мерки што јурисдикциите ги поставиле за откривање и попречување на оваа активност. Идентификувањето, проценувањето и разбирањето на ризикот од финансирање тероризам (ТФ) е суштински дел од демотирањето и прекинувањето на терористичките мрежи. Разбирањето на ризикот од ТФ, исто така, би требало да преовладува во националните стратегии за борба против тероризмот (ЦФТ) и да помогне во делотворно спроведување на пристапот заснован на ризик (РБА) кон мерките за ЦФТ.
2. Државите во многу случаи се соочуваат со посебни предизвици во проценката на ризиците од ТФ поради ниската вредност на средствата или другата имотна корист, и широкиот спектар на сектори што се злоупотребуваат за цели на ТФ. Прекуграничната природа на ТФ може да претставува дополнителен предизвик за идентификација на ризикот. Освен тоа, оперативните потреби за напади може да вклучуваат рутинска трансакциска активност (на пр. изнајмување автомобил, купување кујнски нож). Надлежните јурисдикции со

помал капацитет често се соочуваат со дополнителни предизвици поради недостаток на експертиза или персонал за ТФ и недостаток на информации за нерегулирани или ненадгледувани активности.

3. Надоврзувајќи се на Упатството на ФАТФ од 2013 година за националните проценки на ризикот од перењето пари и финансирањето тероризам, овој извештај пружа добри пристапи, релевантни извори на информации и практични примери што треба да ги земат во предвид практичарите при проценка на ризикот од ТФ на ниво на јурисдикција. Овој извештај се базира на податоци од преку 35 јурисдикции од глобалната мрежа на ФАТФ за нивното долгогодишно искуство и научените лекции во проценката на ризикот од ТФ. Иако сите држави треба да имаат сеопфатно разбирање за сите фази на ТФ (собирање, преместување и користење на финансиски средства или друга имотна корист), овој извештај признава дека не постои пристап кој им одговара на сите при проценката на ризикот од ТФ. Надлежностите ќе треба да го користат ова Упатство и од него да ги извлечат оние делови кои се најрелевантни за нивниот единствен контекст и профил на закана.

Формирани се девет регионални тела сродни на ФАТФ (ФСРБС). И тоа:

- Група за борба против перењето пари во азиско-пацифичкиот регион (АПГ) со седиште во Сиднеј, Австралија;
- Работна група за финансиска акција (ЦФАТФ) за карибскиот регион со седиште во Порт оф Спелн, Тринидад и Тобаго;
- Група за борба против перењето пари во Евроазија (ЕАГ) со седиште во Москва, Русија;
- Група за борба против перењето пари во Источна и Јужна Африка (ЕСААМЛГ) со седиште во Дар ес Салам, Танзанија ;
- Група за борба против перењето пари во Централна Африка (ГАБАЦ) со седиште во Либревил, Габон;
- Група за борба против перењето пари во Латинска Америка (ГАФИЛАТ) со седиште во Буенос Аирес, Аргентина;
- Група за борба против перењето пари во Западна Африка (ГИАБА) со седиште во Дакар, Сенегал;

17. <https://iiblp.org/trade-based-money-laundering-primer/>

- Група за борба против перењето пари во Западна Африка (ГИАБА) со седиште во Дакар, Сенегал;
- Работна група за финансиска акција за Блискиот Исток и Северна Африка (МЕНАФАТФ) со седиште во Манама, Бахреин;
- Група за борба против перењето пари на Советот на Европа (MONEYVAL) со седиште во Стразбур, Франција (Совет на Европа).
- ФСРБС, во соработка со ФАТФ, сочинуваат глобална мрежа за борба против перењето пари, финансирањето тероризам и финансирањето на пролиферацијата / ширењето на оружје за масовно уништување. Четириесетте препораки на ФАТФ се главните стандарди за борба против овие кривични дела.

На секои 6 до 8 години ФАТФ врши меѓусебна евалуација на државите-членки за да ги процени нивоата на имплементација на препораките на ФАТФ и изготвува Извештај.

MONEYVAL

Комитетот на експерти на Советот на Европа за евалуација на мерките за борбата против перењето пари и финансирањето тероризам, MONEYVAL, е постојано тело за мониторинг на Советот на Европа на кое му е доверена задачата да ја проценува усогласеноста со главните меѓународни стандарди за борбата против перењето пари и финансирањето тероризам и ефективност на нивното спроведување, како и задачата за давање препораки до националните власти во однос на неопходните подобрувања на нивните системи. Преку динамичниот процес на меѓусебна евалуација, пир ривју (рецензија) и редовно следење на прогресот по издадените извештаи, MONEYVAL цели кон јакнење на капацитетите на националните власти за поефективна борба против перењето пари и финансирањето тероризам.

Групата за борба против перењето пари на Советот на Европа MONEYVAL (порано позната како PC-R-EV) е формирана во 1997. Нејзиното функционирање е регулирано во општите одредби на Резолуцијата Рес(2005)47 за комитетите и подредените тела, нивниот опис и попис на работни задачи и метод на работа. На состанокот на Комитетот на министри одржан на 13 октомври 2013 година усвоена беше Резолуцијата ЦМ/РЕС(2010)12 за Статутот на Комитетот на експерти за евалуација на мерките за борба против перењето пари и финансирањето на тероризам (MONEYVAL). Од 1 јануари 2011

статутот го подига MONEYVAL на ниво на независен механизам за мониторинг во рамките на Советот на Европа, одговорен директно на Комитетот на министри. Статутот на MONEYVAL беше дополнително изменет во 2013 година со Резолуцијата ЦМ/Рес(2013)13 и повторно во 2017 година со Резолуцијата ЦМ/Рес(2017)19.¹⁸

MONEYVAL активно учествува во глобалните активности против финансирањето на тероризмот. Таа ги евалуира своите земји-членки и територии во однос на усогласеноста на нивната имплементација на стандардите на ФАТФ во тој поглед, како и во однос хоризонтални студии за одредени прашања за да се зголеми разбирањето на мерките кои се на сила на национално ниво и да се идентификуваат потенцијалните потешкотии во нивното спроведување. Внимателно ги следи мерките што се применуваат на национално ниво против плаќањето откуп. Таа, исто така, учествува во глобалната вежба иницирана од ФАТФ за севкупна проценка на имплементацијата на мерките за ЦФТ од страна на одделни земји. Дополнително, експертите на MONEYVAL редовно учествуваат на меѓународни конференции и работилници кои се однесуваат на борбата против тероризмот и финансирањето на тероризмот.

ВЕЖБА - MONEYVAL

Дали MONEYVAL издала Извештај за вашата држава и, ако издала, што било препорачано во Извештајот и каква била реакцијата на тие препораки?

18. <https://www.coe.int/en/web/moneyval/home>

МОДУЛ 4 – УПРАВИ ЗА ФИНАНСИСКО РАЗУЗНАВАЊЕ (УФР)

Улогата на УФР

25

Со цел борба против перењето пари и финансирањето тероризам и за усогласувањето со меѓународните обврски од таа област, повеќето земји имаат основано УФР.

УФР служат како национален центар за прием и анализа на пријави за сомнителни трансакции (СТР) од, меѓу другото, банки, менувачници, адвокати, сметководители и агенти за недвижности; информации релевантни за делото перење пари, поврзаните предикативни кривични дела и делото финансирање тероризам; и за доставување на резултатите од направените анализи.

- УФР е централна агенција одговорна за прием, анализа, и пренос на информации поврзани со сомнителни трансакции до соодветните агенции и институции како што се истражните органи и обвинителството. УФР е исто така важен механизам за неформално но безбедно споделување на финансиски податоци поврзани со потенцијални осомничени, податоци за банкарски сметки и трансфери на пари. УФР е потенцијално важен извор за меѓународна соработка особено во делот на борбата против перењето пари и финансирањето на тероризам. Каналот за соработка помеѓу УФР на различни земји е неоформална мрежа за соработка позната како ЕГМОНТ Група на УФР. Егмонт групата се состанува редовно со цел развој на УФР, изнаоѓање начини за унапредување на соработката, посебно во областа на неформалната размена, обуките и споделувањето на експертиза.

Националните закони бараат од одредени организации и лица кои вршат финансиски трансакции да доставуваат доверливи СТР на ФИУ доколку знаат или се сомневаат (или можеби имаат причина да знаат или да се сомневаат) дека клиентот е вклучен во перење пари или финансирање тероризам. Националните закони ќе ги пропишуваат формата во која СТР мора да биде изработена како и потребните придружни детали.

За да се поттикне обелоденувањето на податоци, националните закони ќе треба да предвидат дека правилното и навремено откривање е стандард за покренување кривичен прогон на делото перење пари или дела поврзани со финансирањето на тероризам.

Националните закони вообичаено ќе бараат сомнителната трансакција да не може да се изврши без согласност на УФР и во одреден период во кој УФР ја разгледува СТР. Националните закони ќе ја сметаат за кривично дело „дојавата“ до клиентот дека е изготвена САР и ќе обезбедат граѓански имунитет за прекршување на доверливоста или на друга договорна обврска што нужно може да биде предизвикана со изготвувањето на САР.

Во САД, УФР е позната како Единица за борба против финансиски криминал (ФИНЦЕН). Иако САР треба да останат доверливи, неодамна дошло до контроверзно протекување на околу 2.500 САР кои банките ги испратиле до ФИНЦЕН.¹⁹

УФР имаат широки овластувања во борбата против перењето пари и финансирањето тероризам. Во рамките на тие овластувања, со или без судски налог, тие можат да добијат банкарски и други финансиски информации. Исто така, една од вообичаените задачи на УФР е спречување на перењето пари и финансирањето тероризам со помош на сите расположливи средства, вклучително и соодветно образование и објавување на годишни извештаи.

Егмонт групата на управите за финансиско разузнавање²⁰ е важна меѓународна организација која ја олеснува соработката и размената на разузнавачките информации помеѓу националните управы за финансиско разузнавање заради водење истраги и борба против перењето пари и финансирањето тероризам. Албанија, Косово, Република Северна Македонија и Црна Гора се држави-членки на Егмонт групата.

Егмонт групата на управите за финансиско разузнавање е мрежа на управы за финансиско разузнавање на сите земји која цели кон унапредување на соработката во борбата против перењето пари и финансирањето на тероризам. Таа овозможува безбедна размена на информации помеѓу земјите членки преку веб мрежата Egmont Secure Web (ESW).

19. <https://www.bbc.co.uk/news/uk-54226107>

20. <https://egmontgroup.org/>

ГЛАВНИ МОДЕЛИ НА УПРАВИ ЗА ФИНАНСИСКО РАЗУЗНАВАЊЕ:

- Правосуден модел - формиран во рамките на правосудниот систем, каде “обелоденувањето” на информации за сомнителни финансиски активности доаѓа од истражните органи и финансискиот сектор како резултат на што правосудните органи ќе можат да постапат по своите овластувања и ќе извршат, на пример, привремено одземање на средства, замрзнување на сметки, испитување на лица, изрекување притвор, и ќе вршат претреси.
- Модел на спроведувач на закон – во кој се спроведуваат мерки за спречување перење пари во соработка со веќе постоечките органи за спроведување на законот, поддржувајќи ги напорите на овие органи и правосудството со комплементарни, а во некои случаи и компетитивни, овластувања за водење истраги за перење пари.
- Административниот модел претставува централизирано независно административно овластување за прием и процесуирање на информации добиени од финансискиот сектор и споделување на истите со правосудните или истражни органи за понатамошно кривично гонење. Овој модел функционира како “тампон” помеѓу финансискиот сектор и секторот задолжен за спроведување на законот.
- Хибридниот модел служи како посредник во доставата на информации и као врска помеѓу правосудството и органите за спроведување на законот. Истиот ги комбинира елементите на најмалку два од УФР моделите.

Албанската УФР наречена „Генерален директорат за спречување перење пари“ е членка на Егмонт групата и е формирана и организирана како Административен модел на УФР. Албанската УФР т. е. Генералниот директорат за спречување перење пари е овластена со законот за Борба против перењето пари и финансирање тероризам да собира, располага и анализира извештаи доставени од страна на субјекти обврзани да доставуваат такви извештаи со цел спречување и сузбивање перење пари и финансирање тероризам. Оваа институција ги спроведува своите активности во соработка со Директоратот за државна полиција и со Обвинителството, кое

пак го информира за собраните информации, извршените трансакции, како и за сознанијата добиени од истрагите. Експертизата која ја поседува оваа институција е особено релевантна за откривање случаи на перење пари од висок профил кои произлегуваат од вршење коруптивни активности, или од следење на сомнителни трансакции на политички експонирани лица кои припаѓаат на категоријата високоризични субјекти за перење пари.

Во меѓународните конвенции може да се бара формирање на УФР. На пример, Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал предвидува:

Член 7. Мерки за борба против перењето пари

1. Секоја држава-потписничка:

(а) Ќе воведат сеопфатен домашен регулаторен и надзорен режим за банките и небанкарските финансиски институции и, според потребите, за другите тела особено подложни на перење пари, во рамките на својата надлежност, со цел да се спречат и откријат сите форми на перење пари, режим кој ќе ги нагласува барањата за идентификација на клиентите, водење евиденција и пријавување сомнителни трансакции;

ВЕЖБА - УФР-А

Идентификувајте ги должностите и овластувањата на УФР во вашата држава и пронајдете го и прочитајте го последниот објавен Извештај на Управата за финансиско разузнавање.

МОДУЛ 5 – ДЛАБИНСКА АНАЛИЗА – ЗАПОЗНАЈТЕ ГО ВАШИОТ КЛИЕНТ (КЈЦ) И ПОЛИТИЧКИ ЕКСПОНИРАНИТЕ ЛИЦА (ПЕП)

27

Длабинска анализа

Со цел да се заштитат од регулаторни или кривични санкции во врска со перење пари и финансирање тероризам, финансиските институции, адвокатите, сметководителите и агентите за недвижности се очекува или се бара да направат длабинска анализа за КЈЦ и да преземат мерки на претпазливост кога клиентот е ПЕП или член на потесното семејство или соработник на ПЕП. Длабинската анализа ќе подразбира проверка на идентитетот и адресата на клиентот, разбирање на природата на бизнисот на клиентот и испитување на потеклото и дестинацијата на парите со кои работи клиентот. Длабинската анализа може да бара и доставување пријави за сомнителни активности до УФР и соработка со истата.

ПЕП вклучува или може да вклучува шефови на држави, шефови на влади, министри и заменици или помошници министри, членови на парламентот, членови на државни ревизорски институции или членови на одбори на централни банки, амбасадори, вршители на работи и високи службеници во вооружените сили, членовите на управните или надзорните органи на претпријатијата во државна сопственост и членовите на повисоките судови. Главната грижа е дека ПЕП можат да бидат вклучени во корупција и проневера на државни средства и преку разни финансиски институции, адвокати, сметководители и агенти за недвижности да се обидат да ги исперат приносите прибавени со криминал.

ДЕФИНИЦИИ ЗА ПЕП

Дефиниција за ПЕП на ФАТФ:

Странски ПЕП: лица кои се или биле носители на јавна функција во странска земја, како на пример шеф на држава или влада, политичари на повисоки функции, носители на повисоки функции во влади, судови или армија, носители на извршни функции во државни претпријатија, високи претставници на политички партии.

Домашни ПЕП: лица кои се или биле носители на високи функции во својата земја, како на пример шеф на држава или влада, политичари на повисоки функции, носители на повисоки функции во влади, судови или армија, носители на извршни функции во државни претпријатија, високи претставници на политички партии.

ПЕП во меѓународните организации: лица кои се или биле носители на високи функции во меѓународна организација. Ова се однесува на членови на раководството или на лица на кои им е доверена функција од тој тип, како на пример директори, заменици директори и членови на управни одбори, и слични функции.

Членови на семејство се лица кои се поврзани со ПЕП директно (крво сродство) или преку склучен брак или други форми на животно партнерство.

Блиски соработници се лица кои се социјално или професионално блиско поврзани со ПЕП.²²

Дефиниција за ПЕП дадена во Третата директива за спречување перење на пари на Европската унија

“Физички лица кои се или биле носители на јавна функција и членовите на нивното непосредно семејство, или лица за кои е познато дека се блиски соработници на ваквите лица.”

Канадска дефиниција за ПЕП

Актот од март 2011 годна за замрзнување на средствата на корумпирани странски носители на функции, пропишува дека “политички експонирано лице” е лице “носител, или кое било носител, на една од следниве функции, или е или било на една од следниве позиции, во странска држава или во име на странска држава, вклучително и кое било лице кое од лични или бизнис интереси, е или било близок соработник со такво лице, како и член на семејството:

- а. шеф на држава или влада;
- б. член на извршен совет на влада или член на законодавна власт;
- в. заменик министер или еквивалент на таа функција;
- г. амбасадор или attaché или советник на амбасадор;

22. Упатство на ФАТФ, Политички експонирани лица (Препораки бр. 12 и 22), од 2013 годна, достапно на: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/guidance-pep-rec12-22.pdf>

23. Директива бр. 2005/60/ЕС на Европскиот парламент и Европскиот совет

ѓ. претседател на државна компанија или банка во државна сопственост;

е. раководител на владина агенција;

ж. судија;

з. Лидер или претседател на политичка партија која има претстаници во законодавната власт; или

с. носител на било која пропишана функција.”

Актот им дава овластување на канадските власти да замрзнат средства на ПЕП по барање на странска држава.²⁴

Дефиниција за ПЕП на САД

Патриотскиот акт на САД, во Делот 312, под Наслов 3 дефинира “висок странски политичар” што во голема мера одговара на дефиницијата за ПЕП. Актот повикува на зајакнати проверки на приватните банкарски сметки побарани или одржувани од страна на, или во име на “висок странски политичар, или член на неговото непосредно семејство, или негов близок соработник.”²⁵

Дефиниција за ПЕП на Обединетото кралство

Дефиницијата дадена во Регулативата на Обединетото кралство за спречување перење пари се однесува само на странски ПЕП: “политички експонирано лице” е лице кое –

а. лице на кое му е или му било, во било кој период од измината година, доверена висока јавна функција од страна на:

(i) држава со исклучок на Обединетото кралство;

(ii) општествена институција; или

(iii) меѓународно тело, вклучителни и лице кое потпаѓа под билокој аод категориите наведени во став 4 (1) (а) од Распоредот 2

б. член на непосредното семејство на лицето наведено во потставот (а) [...]; или

в. познат близок соработник на лицето наведено во потставот (а) [...].”

Додатно Регулативата посочува:

“а. лица на кои им е, или им била, доверена висока јавна функција како:

(i) шефови на држави, шефови на влади, министри или заменици или помошници министри;

(ii) пратеници;

(iii) судии и членови на врховен или уставен суд, или други високи правосудни тела чиј одлуки вообичаено не можат да бидат обжалени, освен во исклучителни ситуации;

(iv) членови на ревизорски судови или на бордови на централни банки;

(v) амбасадори, *chargés d'affaires* и носители на високи чинови во армији; и

(vi) членови на административни, раководни или надзорни тела на државни претпријатија; б. категориите наведени во алинеите (i) до (vi) од потставот (а), не вклучуваат носители на функции од средно и пониско ниво;

в. членови на непосредното семејство се следниве:

(i) брачен другар;

(ii) партнер;

(iii) деца и нивните брачни другари или партнери; и

(iv) родители;

г. лица за кои се знае дека се блиски соработници се следниве:

(i) било кое лице за кое се знае дека има заедничко вистинско сопствеништво врз одредено правно лице или правен аранжман, или било какви други блиски бизнис релации, со [ПЕП]; и

(ii) било кое лице кое има вистинско сопствеништво врз одредено правно лице или правен аранжман а за кое се знае дека е формирано за исполнување на интересите на [ПЕП].”²⁶

24. Акт за замрзнување на средствата на странски корумпирани носители на функции, донесена во март 2011 година

25. Патриотскиот акт на САД од 2001

26. Регулатива за спречување перење на пари 2007

Албанската дефиниција за ПЕП

“Политички експонирани лица” се лица кои се обврзани да го пријават својот севкупен имот во согласност со Законот бр. 9049, донесен на 10.04.2003 “За пријавување и ревизија на средства и финансиски обврски на избрани лица и одредени јавни службеници” вклучувајќи ги членовте на семејството или лицата поврзани со нив преку лични, работни и бизнис врски, и со исклучок на вработените од средно или пониско ниво на функција според прописите во легислативата за државни службеници.

Оваа категорија вклучува и лица кои биле, или се носители на важни функции во влади и/или во странски земји како што се: шефови на држави и/или влади, политичари од висок ранг, високи владини службеници, високи чиновници во правосудството и армијата, високи раководни лица во државни претпријатија, клучни претставници на политички партии, вклучувајќи и членови на нивните семејства или блиско поврзани лица поради лични, работни и бизнис врски.²⁷

27. Закон бр. 9917, донесен на 19.05.2008 “ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ НА ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ”, со измените

МОДУЛ 6 – ИНСТРУМЕНТИ (ПРЕДМЕТИ И СРЕДСТВА СО КОИ Е ИЗВРШЕНО КРИВИЧНОТО ДЕЛО)

30

Што се инструменти?

Зборот „инструменти“ се користи за опишување на нештата што се користат или се наменети да се користат при извршување на кривично дело. Парите што се користат за набавка на незаконски дроги, набавената дрога, автомобилот или пиштолот користен при грабеж, фалсификуваните пари и фалсификуваните документи и машините што се користат за нивно производство се, на пример, инструменти. Ако просториите се користат за производство на незаконски дроги или за продажба на дрога, тие простории се инструмент.

ЗАПЛЕНА И КОНФИСКАЦИЈА НА ИНСТРУМЕНТИ ВО МЕЃУНАРОДНОТО И НАЦИОНАЛНОТО ПРАВО

Меѓународните конвенции им наметнуваат обврски на државите потписнички да ги заплениваат и конфискуваат инструментите. На пример, во членот 3 од Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 година за борба против перење перење, откривање, заплена и конфискација на приноси прибавени со кривично дело и финансирање тероризам се предвидува:

Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да ѝ бидат потребни за конфискување инструменти ...

Зборот „инструменти“ е дефиниран во членот 1 во смисла: „секој имот што се користи или е наменет да се користи, на кој било начин, целосно или делумно, за извршување на едно или повеќе кривични дела“.

Заплената и конфискацијата на инструментите е одамна одобрена во националните закони. Единствените проблеми кои веројатно ќе се појават се проблемите во врска со трети страни и пропорционалноста. Ако лицето А поседува кука, а неговото или нејзиното дете продава дрога во кука или во помали размери продава дрога на други, дали кука може да биде привремено одземена како инструмент? Националните закони можат да предвидат дека кука може да се заплени од лицето А само ако лицето А знаело или можеби требало да знае дека неговото или нејзиното дете користи/дава/продава дрога. Законот може да му го наметне товарот на докажување на лицето А за да покаже недостаток

на знаење. Дури и ако лицето А знаело дека неговото или нејзиното дете користи/дава/продава дрога, конфискација на кука може да биде непропорционална мерка. За оние држави кои го ратификувале Првиот протокол од Европската конвенција за човекови права (или имаат слична уставна одредба):

138. ... во случаите кои вклучуваат наводна повреда на членот 1 од Протоколот бр.1, Судот мора да утврди дали поради постапувањето или непостапувањето на државата засегнатото лице морало да сноси непропорционален и прекумерен товар.²⁸

ВЕЖБА – ИНСТРУМЕНТИ

1. Разгледајте ги Кривичниот законик и Законот за кривична постапка и идентификувајте три примери на овластување за привремено одземање/конфискување инструменти.
2. Проблем 3, Анекс А.

28. Водич за членот 1 од Протоколот бр. 1 на Европската конвенција за човекови права, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG.pdf

МОДУЛ 7 – ПОВРАТ НА ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ СО ВРШЕЊЕ КРИВИЧНО ДЕЛО

31

Поврат на приноси прибавени со вршење кривично дело – зошто е важно враќањето приноси прибавени со кривично дело?

Лишувањето на лицето од имотна корист прибавена со кривично дело без оглед дали тоа ќе се оствари преку кривична или граѓанска постапка е клучно оружје во борбата против сериозните облици на криминал. Кога ќе му биде одземена имотната корист, лицето веќе не може да ги користи тие приноси за финансирање на дополнителни кривични дела. Ако лицето А стекнало еден милион долари со продажба на дрога, тој може да ги искористи тие пари за финансирање понатамошна трговија со дрога или друг криминал, или да се обиде да ги поткупи оние кои се вклучени во спроведувањето на законот, полицајците, обвинителите и судиите или пак да ги заплаши сведоци. Одземањето на имотната корист стекната со кривично дело може да дејствува како моќно средство за одвраќање од вршење кривични дела.

Се вели дека криминалците повеќе се плашат од губењето на имотот што го прибавиле со разни кривични дела отколку од потенцијалната затворска казна. Ако ја задржат имотната корист, можат да си овозможат покомфорно издржување на затворската казна,²⁹ нивните семејства ќе можат да продолжат да живеат со истиот животен стил, а по издржувањето на казната затвор, ќе може да ужива во тој „тешко стекнат и заслужен“ имот.

Замислете корумпиран градоначалник кој прима мито од граѓаните на градот за градежни дозволи, конверзија на земјиште итн. Со парите од митото купува голема кука со поглед на градот. Откако ќе ја отслужи затворската казна, и ако имотот не му биде конфискуван, ќе се врати во градот, ќе ужива во својата кука и ќе продолжи да живее „како бубрег во лој“. Тој може да тврди дека е невин. Но, граѓаните со право ќе се чувствуваат огорчени поради тоа што ќе продолжи да ги ужива придобивките од своето криминално однесување.

29. Одамна бранев еден богат човек кој отиде во затвор, а притоа имотната корист од стореното кривично дело не му беше одземена. Па така, тој им плаќал на други затвореници да му ги перат алиштата, да му ја чистат ќелијата, а не носел ни затворска униформа како останатите затвореници. Со знаење и одобрување на управникот, тој донирал значителни финансиски средства на сметката на затворот. Кога во подоцнежниот период од издржување на казната добил отсуство од затворот, тој престојувал во најдобрите хотели во градот. Но, според денешната регулатива, на почетокот од постапката имотот би му бил запленет, па потоа конфискуван.

Лишувањето на лицето од имотната корист прибавена со кривично дело во кривичните предмети може да се постигне со правосилна одлука на судот за конфискација и за за корист на државата, или со одлука на суд за надомест на штетата што ја претрпела жртвата.

ПОВРАТ НА ПРИНОСИТЕ ПРИБАВЕНИ СО КРИВИЧНО ДЕЛО - ПОВРАТ НА РАСПОЛОЖЛИВИТЕ ПРИНОСИ И НА ИМОТНАТА КОРИСТ

Во кривичната постапка постојат два пристапа за конфискација на имотната корист прибавена со кривично дело, и тоа:

Првиот, приносите можат да се следат, да бидат пронајдени и да бидат конфискувани. Значи, ако лицето А ја вложило во банка имотната корист прибавена со кривично дело, или купило имот или ја реинвестирало во друг имот, сето тоа може да се конфискува. Ако со приносите купило имот и вредноста на имотот се зголемила, целиот имот ќе биде конфискуван. Зголемената вредност со право ѝ припаѓа на државата, а не на лицето А.

Вториот, имотната корист што лицето А ја стекнало со извршувањето на кривичното дело може да се врати. Да претпоставиме дека лицето А, државен службеник, поседува акции и вреден дом кој наивно го купил пред многу години и во кој живее со сопругата. Лицето А прима мито во вредност од 1 милион долари. Според тоа, се стекнува со имотна корист од 1 милион долари. Со 750.000 долари купува фарма. Останатите 250.000 долари ги троши на брзи автомобили, одмори и патувања во странство и или на образование на своите деца. Откако ќе биде осудено, вредноста на фармата изнесува 650.000 долари. Тука се појавува кусок од 350.000 долари. Во оние земји кои дозволуваат одземање на имотната корист, може да се донесе судска одлука за конфискација на фармата, домот (заедно со делот на неговата сопруга) и акциите до вкупна вредност од 1 милион американски долари или може да се издаде налог да плати 1 милион американски долари на име на сторената штета, а во некои земји, може да му се изрече и дополнителна казна затвор. Во некои земји изречно е предвидено дека судот не може да му наложи на осуденото лице да врати повеќе отколку што има. Така, ако

вредноста на вкупниот имот на лицето А е пониска од 1 милион американски долари, вкупната вредност на налозите за конфискација не смее да надмине 1 милион американски долари. Меѓутоа, ако на пример подоцна лицето А добие на лотаријата или добие наследство, од него може да се побара да ја надокнади разликата помеѓу 1 милион американски долари и износот остварен со извршување на одлуката за конфискација.

Во многу земји, законот предвидува дека судовите можат и да ги конфискуваат приносите од кривично дело и да издадат налог со кој се бара плаќање сума пари еднаква на прибавената имотна корист намалена за вредноста наведена во налозите за конфискација.

Во некои земји законот им остава на судовите мала или никаква дискреција во однос на тоа дали да издадат налог за конфискација и на која сума. Недостигот на дискреција може да доведе до неправедност и кон обвинетите и кон невините трети лица.

Во многу земји во кои се практикува обичајното право, откако во кривичната постапка ќе биде донесена одлука за конфискација, самата конфискација ќе се спроведе во „граѓанска постапка“. На тој начин, не се применуваат некои норми кои го штитат обвинетиот, на пример, не се применува членот 6 од Европската конвенција за човекови права ³⁰ (или нејзиниот уставен еквивалент). Во земјите во кои се практикува обичајното право, презумпцијата на невиност не се применува во фазата по изрекување на пресудата и товарот на докажување дека неговиот имот не е принос од кривично дело може да падне на обвинетиот. Во некои земји, од обвинетите во кривична постапка во текот на претходната постапка може да се бара да одговораат на прашања осмислени со цел да го разоткријат сиот нивен имот, со напомена дека одговорите не можат да се користат во кривичната постапка пред изрекување на пресудата.

Додека во земјите со обичајно право прашањето за конфискација и надомест на штета се одложува до фазата по изрекување на пресудата т.е. на казната, во земјите со континентално право, вината, казната и конфискацијата и налозите за надомест на штета генерално се решаваат во фазата на кривичната постапка. Во земјите со континентално право во кои во самата постапка се утврдуваат вината, казната и се носат решенија за конфискација и надомест на штета, многу потешко се повредуваат правата за обвинетиот во постапката предвидени во, на пример, членот 6.

Во некои држави, по изрекувањето на пресудата,

а тоа е имотна корист за која се претпоставува дека е прибавена со кривично дело во одреден период, освен ако обвинетиот не докаже поинаку.

Во земјите со континентално право, жртвата на кривичното дело често станува страна во кривичната постапка, а налог за надомест на штета во корист на жртвата може да донесе и кривичниот суд.

Во законите за кривична постапка на некои земји е предвидено издавање налози за надомест на штета и на трети лица кои примиле приноси од кривичното дело. Ако лицето А го искористил приносот стекнат со кривичното дело да купи скап автомобил, кривичниот суд може да донесе решение и издаде налог против овластениот диле со цел да ѝ ја врати на државата сумата која е еднаква на куповната цена на автомобилот. Би било неправедно да се издаде таков налог доколку овластениот диле не знаел или не постоела разумна причина да се посомнева дека средствата со кои е купен автомобилот се принос од кривично дело.

30. Во членот 6 се вели:

1. При утврдувањето на граѓанските права и обврски или при поднесување кривична пријава, секој има право на правично и јавно судење во разумен рок пред независен и непристрасен суд основан со закон. Пресудата ќе биде изречена јавно, но печатот и јавноста можат да бидат исклучени од целото или дел од судењето во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, каде што интересите на малолетниците или заштитата на приватниот живот на странките го бараат тоа, или до степенот што е строго неопходен, според мислењето на судот, во посебни околности кога публицитетот би им штетел на интересите на правдата.

2. Според закон, секој обвинет за кривично дело ќе се смета за невин додека не се докаже спротивното.

3. Секој обвинет за кривично дело ги има следните минимални права:

(а) веднаш без одлагање, на јазик што го разбира, детално да биде информиран за природата и причината поради која е обвинет;

(б) да има доволно време и соодветни услови за подготовка на својата одбрана;

(в) да се брани лично или преку адвокат по сопствен избор или, ако нема доволно средства да плати адвокат, да му биде назначен бесплатно кога тоа го бараат интересите на правдата;

(г) да ги испитува сведоците кои ќе сведочат против него и да предложи и испитува сведоци кои би сведочеле во негова полза и тоа под исти услови како и сведоците кои ќе сведочат против него;

(д) право на преведувач ако не го разбира или зборува јазикот што се користи во судот.

Законот ќе утврди во кои околности може да се издаде налог против трети лица, како што е овластениот дилер во случајов. Ако истиот го имал потребното знаење или сомнеж дека парите што се користеле за плаќање на автомобилот се принос од кривично дело, тогаш тој или таа треба да биде кривично гонет за перење пари.

Исто така, судот може да издаде наредба за конфискација и за подароци кои се купени со, или претставуваат приноси прибавени со кривично дело. Според законот, судот може да издаде наредба за конфискација и против оној што го примил подарокот. Во земјите во законите предвидуваат издавање налози во однос на вкупната имотна корист што обвинетиот ја стекнал со кривично дело, може да се игнорира фактот дека тој подарил одреден дел од приносот што го стекнал со кривично дело.

Покрај одземањето на приносите од кривично дело врз основа на пресуда со решение, приносите може да бидат конфискувани и во постапки што не се засноваат на пресуда со решение. Оштетените во кривичните дела можеби ќе можат да тужат пред граѓанските судови. Во земјите со обичајно право, постапките за враќање на приносите стекнати со кривично дело не ретко се одвиваат пред граѓанските судови. Во Англија, на пример, владата на Замбија пред неколку години поведе постапка за враќање на имотот што го украде поранешниот претседател на Замбија и други.³¹ Дел од парничната постапка се одржа во Замбија, а претседател на судскиот совет беше судија од Вишиот граѓански суд на Англија и Велс.

Голем број земји воведоа закони кои ги овластуваат судовите, на барање на државен орган, во посебни граѓански постапки да им ги одземаат приносите од кривично дело, дури и ако до тој момент се' уште не се осудени пред кривичен суд. Ерменија неодамна воведоа закони од ваков вид. Овој вид на одземање имот што не се заснова на пресуда во кривична постапка може да се користи, на пример, против обвинетите на кои не може да им се суди затоа што се вон досегот на јурисдикцијата на домашните судови или се премногу стари или настапила застара на кривичното гонење. Може да се користи и во постапка за одземање на имотот на починато лице на кое не може да му се суди. Во земјите со обичајно право, товарот на докажување е врз обвинетиот со цел тој да докаже преку употреба на стандардот баланс на веројатности дека неговиот имот не е принос од кривично дело.

Во некои земји, може да се покрене постапка која не се заснова на пресуда против лице кое исто така кривично се гони. Во овие земји постојат заштитни мерки кои ги штитат правата на обвинетиот како што е предвидено во членот 6 или неговиот уставен еквивалент.

Некои земји сега дозволуваат издавање налози за докажување на потеклото на имотот. Ефектот на налогот е да се конфискува имотот доколку вистинскиот сопственик на имотот не може да докаже дека е законски стекнат. Ваквите налози се издаваат во Англија,³² и може да се заклучи дека ефектот од нив е сосема задоволувачки.

Еден од водечките принципи за поврат на имотот е дека налозите треба да се издаваат во раната фаза од постапката за да се ограничи располагањето со истиот или да се замрзне со цел подоцна да може да биде конфискуван. Ако во претходната постапка не се издаде налог, тогаш голема е веројатноста дека обвинетиот ќе го „сокрие“ имотот за да не му биде одземен во граѓанска постапка или по изрекувањето на осудителната пресуда. Државите обично дозволуваат издавање налози за забрана за приоѓање или замрзнување *ex parte*, во отсуство на обвинетиот. На обвинетиот и на третите лица засегнати од налогот ќе им се даде можност да бараат поништување на налозите *ex parte*. Во некои земји наредбите за забрана за приоѓање или замрзнување можат да се издадат во фазата на истрага, но пред осомничениот да биде уапсен. Налозите издадени во фазата пред апсење најверојатно ќе му бидат доставени на осомничениот во моментот на неговото подоцнежено апсење.

Налозите за забрана на пристап или замрзнување на имот вообичаено ќе содржат налози против обвинетиот и налози или известувања до трети лица како што се банките и роднините и соучесниците на обвинетиот.

Ако судот издаде налог за забрана на пристап или замрзнување на имотот, можеби ќе се јави потреба за управување со тој имот за да се зачува неговата вредност. Ако се издаде таков налог против правно лице, можеби ќе се јави потреба за управување со правното лице за да се зачува неговата вредност и да се спречи располагањето со средствата. Ако се издаде таков налог против фарма, може да се јави потреба да се продадат производите од фармата и да се обноват залихите. Налозите од овој вид се нарекуваат налози за управување и се дозволени со законите на многу земји.

31. Погледни на: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWH-C/Ch/2007/952.html>

32. Пример: <https://www.theguardian.com/uk-news/2020/oct/07/business-man-to-hand-over-10m-following-unexplained-wealth-order>.

Може да се случи приносите прибавени со кривично дело да се измешаат со друг легално стекнат имот. Законодавството треба да предвиди ваква ситуација и одредби за нејзино решавање.

Бидејќи налозите за забрана на пристап или замрзнување имот веројатно ќе спречат пристап на обвинетиот до неговиот имот вклучувајќи ги и неговите банкарски сметки, вообичаено ќе биде неопходно да се обезбедат трошоци за живот на обвинетиот (ако не е во затвор) и на неговото семејство. Треба да се има предвид дека на обвинетиот ќе треба му се овозможи соодветна одбрана. Искуството покажува дека средствата одвоени за хонорарите на адвокатите можат да ги намалат средствата кои подоцна ќе бидат предмет на конфискација. Во отсуство на правна помош за обвинетиот, ќе биде неопходно да се осигура дека надоместоците што им се плаќаат на адвокатите се разумни. Може да се јави потреба од контрола или од судот или од обвинителот (со можност за обжалување на одлуката на обвинителот).

Сторителите на кривични дела можат да ги инвестираат своите пари во друштва со ограничена одговорност. Законот треба да му овозможи на судот увид во структурата на тровските друштва. На пример, фактот што лицето А ги инвестира приносите прибавени со кривично дело во правно лице, не треба да го спречи одземањето на имотот на правното лице.

Законите на многу земји им даваат на органите на прогонот овластувања да заплениваат имот без судска наредба, а примената на овластувањата, доколку се оспорат, подлежи на последователно одобрување од судот. Законите на многу земји, исто така, им даваат значителни овластувања на органите за гонење или на слични тела да вршат истраги за имотот на лице кое е под истрага, или било обвинето или осудено, и да наредат привремени ограничувања за банките, итн.

Конечно, процедурите кои обезбедуваат конфискацијата на приносите од кривично дело и враќање на имотот се неизбежно сложени. Многу е важно обвинителите и судиите кои работат на вакви кривични предмети да имаат темелно познавање на законот за да можат уште во рана фаза да забранат пристап до имотот, а него да го замрзнат, и по донесувањето на пресудата и решението, да го конфискуваат.

КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ СО КРИВИЧНО ДЕЛО - МЕЃУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ

Постојат многу меѓународни конвенции кои бараат од државите потписнички да ги преземат неопходните чекори за поврат на приносите прибавени со кривично дело. На пример, во Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал ³³ се предвидува:

Член 12. Заплена и конфискација

1. Државите потписнички ќе усвојат, во најголема можна мера во рамките на своите домашни правни системи, такви мерки што можат да бидат неопходни за да се овозможи конфискација на:
 - (а) Приносите прибавени со кривично дело опфатено со оваа Конвенција ³⁴ или имот чија вредност одговара на вредноста на таквите приноси;
 - (б) Имот, опрема или други инструменти што се користат или се наменети за употреба во вршењето кривични дела опфатени со оваа Конвенција.
2. Државите потписнички ќе донесат такви неопходни мерки за да овозможат идентификација, следење, замрзнување или запленивање на кој било предмет наведен во ставот 1 на овој член со цел на крајот да биде конфискуван.
3. Доколку приносите стекнати со кривично дело се конвертирани или претворени, делумно или целосно, во друг имот, тој имот ќе подлежи на мерките од овој член наместо приносите.
4. Доколку приносите прибавени со кривично дело биле измешани со имот стекнат од легитимни извори, таквиот имот, без да се доведат во прашање овластувањата во врска со замрзнување или заплена, ќе биде подложен на конфискација до проценетата вредност на измешаните приноси.

33. Види го ставот 21 погоре.

34. Конвенцијата опфаќа одредени кривични дела (учество во организирана криминална група, перење пари, корупција и попречување на правдата во врска со кривични дела опфатени со Конвенцијата) и „тешко кривично дело“ што значи однесување кое претставува кривично дело кое ќе се казни со затворска казна во траење од најмалку четири години.

5. Приносите или другата имотна корист прибавени со кривично дело, имотот во кој се конвертирани или претворени приноси прибавени со кривично дело или имотот во кој се измешани приноси од кривично дело, исто така, подлежат на мерките од овој член, на ист начин и во иста мера како и приносите прибавени со кривично дело.
6. За целите на овој член и членот 13 од оваа Конвенција, секоја држава потписничка ќе ги овласти своите судови или други надлежни органи да наложат банкарските, финансиските или комерцијалните записи да се стават на располагање или да бидат заплени. Државите потписнички нема да одбијат да постапат според одредбите од овој став врз основа на одредбата за банкарска тајна.
7. Државите потписнички можат да ја разгледаат можноста да се бара од сторителот да го докаже законското потекло на наводниот имот прибавен со кривично дело или на друг имот што може да биде конфискуван, до степен до кој таквото барање е во согласност со принципите на нивното домашно законодавство и со природата на судската и други постапки.
8. Одредбите од овој член ќе се толкуваат на начин што нема да ги доведе во прашање правата на bona fide третите страни.
9. Ништо содржано во овој член нема да влијае врз принципот според кој мерките на кои тој се однесува ќе бидат дефинирани и имплементирани во согласност со одредбите на домашното право на државата потписничка.

Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 година за борба против перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси прибавени со кривично дело и за финансирање тероризам (серија договори на Советот на Европа – бр. 198) ³⁵ предвидува:

Поглавје III – Мерки што треба да се преземат на национално ниво

Дел 1 – Општи одредби

Член 3 – Мерки за конфискација

1. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да бидат неопходни за да ѝ се овозможи да ги конфискува инструментите и приносите или имотот чија вредност одговара на таквите приноси и испраниот имот.

2. Под услов ставот 1 од овој член да се применува за перење пари и за категориите на кривични дела во додатокот на Конвенцијата,³⁶ секоја држава може, во моментот на потпишувањето или при депонирањето на својот инструмент за ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување, со изјава упатена до Генералниот секретар на Советот на Европа, да нагласи дека се применува ставот 1 од овој член.

а. само доколку кривичното делото се казнува со казна затвор или за него се одредува мерка притвор во траење од најмногу една година. Сепак, секоја држава може да даде изјава за оваа одредба во однос на конфискацијата на приносите стекнати со кривични дела поврзани со даночна евазија со единствена цел да може да ги конфискува таквите приноси, како на национално ниво, така и преку меѓународна соработка, во согласност со националното и меѓународното законодавство за враќање даночен долг. и/или

б. само на список на одредени кривични дела.

3. Државите можат да предвидат задолжителна конфискација во однос на кривичните дела кои се предмет на режим на конфискација. Во оваа одредба страните можат да ги вклучат кривичните дела поврзани со перење пари, трговија со дрога, трговија со луѓе и кое било друго тешко кривично дело.
4. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни или други мерки што може да бидат неопходни за да се бара, во однос на тешки кривични дела, како што е дефинирано со националното законодавство, сторителот да го докаже потеклото на наводните приноси или друг имот што е подложен на конфискација до степен до кој таквото барањето е во согласност со принципите на неговото домашно право.

36. Овие кривични дела се: а. учество во организирана криминална група и рекетирање; б. тероризам, вклучително и финансирање тероризам; в. трговија со луѓе и криумчарење мигранти; г. сексуално искористување, вклучително и сексуално искористување деца; д. недозволена трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции; е. недозволена трговија со оружје; ж. корупција и мито; з. измама; с. фалсификување валута; и. фалсификување и пиратерија на производи; ј. еколошки криминал; к. убиство, тешка телесна повреда; л. киднапирање, незаконско задржување и земање заложници; љ. лесна или тешка кражба; м. шверц; н. изнуда; њ. фалсификат; о. пиратерија; и п. инсајдерско тргување и берзански манипулации.

35. Види го ставот 23 погоре.

Треба да се напомене дека членот 3 (1) предвидува:

Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки што може да бидат неопходни за да ѝ се овозможи да ги конфискува ... приносите или имотот чија вредност одговара на таквите приноси и испраниот имот. (Додадено е подвлекување)

Членот 3 (1) бара од државите потписнички на Конвенцијата да усвојат мерки за конфискација не само на приносите прибавени со кривично дело, туку и на имотот што одговара на вредноста на таквите приноси ³⁷. Според тоа, Конвенцијата бара од државите да усвојат мерки за конфискација на легално стекнатиот имот до степен до кој вредноста на конфискуваниот принос е помала од вредноста на стекнатата корист. Понатамошната мерка во Конвенцијата, член 15 1.а., јасно покажува дека конфискацијата на приносите може да има форма на барање да се плати сума пари што одговара на вредноста на приносите. Член 15 1.б. исто така, јасно покажува дека постојат две форми на конфискација: конфискација на приносите и конфискација во форма на барање да се плати сума пари што одговара на вредноста на приносите. Погледенете го исто така членот 23. 3. Овие одредби се наведени во делот подолу „Поврат на приноси од кривично дело – поврат на достапни приноси и поврат на остварена корист“.

Конвенцијата продолжува со:

Член 4 – Истражни и привремени мерки

Секоја држава ќе усвои такви законодавни и други мерки што може да бидат неопходни за да ѝ се овозможи брзо да го идентификува, следи, замрзне или заплени имотот што подлежи на конфискација во согласност со членот 3, со цел особено да го олесни спроведувањето на подоцнежна конфискација.

Член 5 – Замрзнување, заплена и конфискација

Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки што можат да бидат неопходни за да се осигури дека мерките за

³⁷ Претходната Конвенција за борба против перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси прибавени со кривично дело 141 (види го ставот 11 погоре) на сличен начин предвидува:

Член 2 – Мерки за конфискација

1 Секоја држава ќе усвои такви законодавни и други мерки што може да бидат неопходни за да ѝ се овозможи да ги конфискува инструментите и приносите или имотот чија вредност одговара на таквите приноси.

замрзнување, заплenuвање и конфискација, исто така, опфаќаат:

а. имотот во кој приносите од кривичното дело се трансформирани или конвертирани.

б. имотот стекнат од легитимни извори, доколку приносите биле измешани, целосно или делумно, со таков имот, до проценетата вредност на измешаните приноси.

в. приход или друга корист кои произлегуваат од кривично дело, имот во кој се трансформирани или конвертирани приноси од кривично дело или од имот со кој се измешани приноси од кривично дело, до проценетата вредност на измешаните приноси, на ист начин и на ист обем како приноси прибавени со кривично дело.

Член 6 – Управување со замрзнат или заплениот имот

Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни или други мерки што може да бидат неопходни за да се обезбеди правилно управување со замрзнатиот или заплениот имот во согласност со членовите 4 и 5 од оваа Конвенција.

Член 7 – Истражни овластувања и техники

1. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки што можат да бидат неопходни за да ги овласти своите судови или други надлежни органи да наложат ставање на располагање на банкарските, финансиските или комерцијалните записи со цел да се спроведат дејствијата наведени во членовите 3, 4 и 5.

Државата потписничка ќе ги преземе сите дејствија предвидени во овој член и покрај одредбите за банкарска тајна.

36. Овие кривични дела се: а. учество во организирана криминална група и рекетирање; б. тероризам, вклучително и финансирање тероризам; в. трговија со луѓе и криумчарење мигранти; г. сексуално искористување, вклучително и сексуално искористување деца; д. недозволена трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции; е. недозволена трговија со оружје; ж. корупција и мито; з. измама; с. фалсификување валута; и. фалсификување и пиратерија на производи; ј. еколошки криминал; к. убиство, тешка телесна повреда; л. киднапирање, незаконско задржување и земање заложници; љ. лесна или тешка кражба; м. шверц; н. изнуда; њ. фалсификат; о. пиратерија; и п. инсајдерско тргување и берзански манипулации.

2. Не доведувајќи го во прашање ставот 1, секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да бидат неопходни за да ѝ се овозможи:

а. да утврди дали физичко или правно лице е имател или вистински сопственик на една или повеќе сметки, од која било природа, во која било банка која се наоѓа на нејзината територија и, доколку е така, да ги прибави сите детали за идентификуваните сметки;

б. да прибави детали за одредени банкарски сметки и за банкарските операции што биле извршени во одреден период преку една или повеќе наведени сметки, вклучувајќи ги деталите за која било сметка на која биле примени или од која биле испратени средства;

в. да ги следи, во одреден период, банкарските операции што се вршат преку една или повеќе идентификувани сметки; и,

г. да осигури дека банките не им откриваат на засегнатите клиенти или на други трети лица дека информациите се барани или добиени во согласност со потставовите а, б или в, или дека се спроведува истрага.

Државите потписнички ќе ја разгледаат можноста за проширување на оваа одредба на сметки кои се водат во небанкарски финансиски институции.

3. Секоја држава потписничка ќе го разгледа усвојувањето на такви законодавни и други мерки кои можат да бидат неопходни за да ѝ се овозможи да користи специјални истражни техники кои го олеснуваат идентификувањето и следењето на приносите и собирањето докази поврзани со тоа, како што се набљудување, следење на телекомуникациите, пристап до компјутерски системи со цел да се изготват конкретни документи.

Член 8 – Правни лекови

Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да бидат неопходни за да се осигури дека заинтересираните страни на кои се однесуваат мерките од членовите 3, 4 и 5 и другите одредби во овој Дел кои се релевантни, ќе имаат делотворни правни лекови со цел да ги зачуваат своите права.

ВЕЖБА - КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ СО КРИВИЧНО ДЕЛО - МЕЃУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ

Разгледајте ја Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 година за борба против перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси прибавени со кривично дело и за финансирање тероризам (серија договори на Советот на Европа – бр. 198) и опширно идентификувајте ги обврските на државите потписнички во однос на Конвенцијата.

КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ СО КРИВИЧНО ДЕЛО - НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНИ

Може да се каже дека досега ги разгледавме општите принципи до најситен детал. Погледнете погоре во прирачникот во делот *Инструменти*.

ВЕЖБА - КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИНОСИ ПРИБАВЕНИ СО КРИВИЧНО ДЕЛО - НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНИ

1. Идентификувајте ги сите општи или посебни законски одредби кои им овозможуваат на кривичните судови:
 - а. да ја конфискуваат директната и индиректната имотна корист прибавена со кривично дело по донесување осудителна пресуда;
 - б. да му наложат на осуденото лице да плати паричен износ или да му одземе имот во вредност еднаква на прибавената имотна корист од кривичното дело за кое е осудено;
 - в. да ги идентификуваат кривичните дела за кои, по донесувањето на осудителната пресуда, судот е овластен/треба да донесе решение и издаде налог за конфискација;
 - г. да бараат осудениот да докаже дека неговиот имот не е принос стекнат со кривично дело;
 - д. во истражната постапка да наметнат привремени мерки со цел да ги зачуваат средствата до донесувањето на пресудата;
 - ѓ. да му ја надоместат штетата на оштетениот/жртвата;
 - е. од заплнетата имотна корист да му одобрат на обвинетиот одреден износ за покривање на трошоците за живот и за покривање на трошоците на својата одбрана;
 - ж. одземање приноси од кривични дела од трети лица;
- з. да ги штитат интересите на третите страни.
2. Идентификувајте ги сите законски одредби кои им овозможуваат на граѓанските судови да наложат враќање на директните и индиректните приноси прибавени со кривично дело и секоја корист што ја прибавило лицето кое го извршило кривичното дело и да го обесштетат оштетениот/жртвата.
3. Дали законските одредби ги задоволуваат обврските од Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 година за борба против перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси прибавени со кривично дело и за финансирање тероризам (серија договори на Советот на Европа – бр. 198)?
4. Пронајдете ги и разгледајте ги сите достапни статистички податоци за ефективноста на законодавните одредби осмислени за сузбивање на перењето пари. Дали се ефикасни? Ако не се ефикасни, што би можело да се направи за да се подобри нивната ефикасност?
5. Проблем 4, Анекс 1. Издавање налози за забрана на пристап и управување со запленети средства во истражната постапка во контекст на кривичното гонење за корупција и перење пари.
6. Проблем 5, Анекс 1. Привилегија на правна професионалност, кривична одговорност на правни лица, враќање на имотот скриен во правното лице, во контекст на кривичното гонење.
7. Проблем 6, Анекс 1. Издавање налози за конфискација по донесување на осудителна пресуда во контекст на кривичното гонење за корупција и перење пари.
8. Проблем 7, Анекс 1. Извршување налози за конфискација издадени во кривична постапка.
9. Проблем 8, Анекс 1. Одземање имот кое не се заснова врз пресуда во кривична постапка.

Неосновано збогатување настанува кога лицето А пренесува корист на лицето Б без притоа лицето А да добие законска компензација за пренесената корист. Ова обично настанува при склучување договори кога лицето А ги исполнува своите обврски согласно договорот, а лицето Б не.

Неоснованото збогатување се разликува од поклонување бидејќи поклонот се дава без притоа да се очекува нешто за возврат. Така, кога лицето А дава на поклон нешто на лицето Б, лицето А нема законско право да бара или очекува добие нешто за возврат.³⁸

Како неоснованото збогатување се разликува од донирањето во добротворни цели?

Главна карактеристика на неоснованото збогатување е дека само една страна се стекнува со корист на сметка на другите страни. Во случајот на давање донации во добротворни цели, вистина е дека со чинот на донирање само една страна се стекнува со корист од донацијата, но во повеќето случаи лицата кои даваат донации во добротворни цели исто така се стекнуваат со некој вид на корист како на пример намалување на висината на данокот или отпис/ослободување од данок.

Исто така, при давање донации лицето кое ја дава донацијата е потполно свесно дека тоа го прави без притоа да очекува соодветна компензација во стока или услуги за вредноста која ја донирало. Со други зборови, донаторот се согласил на одреден договор за донирање.

Од друга страна пак, неовластеното збогатување вообичаено се случува затоа што конкретно една од договорните страни истапила од рамките на договореното.³⁹

Следниве пет елементи мора да постојат за да се докаже неовластено збогатување:

1. Збогатување;
2. Осиромашување/штета;
3. Врска помеѓу збогатувањето и осиромашувањето/штетата;
4. Отсуство на аргументи за збогатување и осиромашување; и
5. Отсуство на законски лек.⁴⁰

Некои земји дозволуваат кривично гонење на лице ако вредноста на неговиот имот го надминува приходот од познати извори и не може на друг начин да се пресмета или ако вредноста на имотот ја надминува онаа декларирана во изјавата за имотна состојба.

ВЕЖБА – НЕОСНОВАНО ЗБОГАТУВАЊЕ

Идентификувајте ги сите законски одредби во вашата земја кои опфаќаат кривично дело од ваков вид или слично на него. Ако најдете такво кривично дело, кои се неговите елементи?

⁴⁰.

³⁸. <https://www.legalmatch.com/law-library/article/unjust-enrichment.html>

³⁹. <https://definitions.uslegal.com/u/unjust-enrichment/>

МОДУЛ 9 – ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ, ИНФОРМАТОРИ И ДРУГИ ЛИЦА И ПОТТИКНУВАЊЕ НА СОУЧЕСНИЦИТЕ ДА СОРАБОТУВААТ

40

Заштита на сведоците итн.
– зошто е ова важно?

Очигледно е важно да се заштитат сведоците за да се чувствуваат сигурни и слободни да сведочат знаејќи дека ќе бидат заштитени од одмазда поради тоа. Ако пошироката јавност се плаши од одмазда поради давање исказ, тогаш луѓето ќе се колебаат да им дадат исказ на истражителите. Сведоците можат да се заштитат на неколку начини, на пр. да се заштити тајноста на нивниот идентитет, да даваат исказ со помош на дигитални и аудио средства, на рочиштето на кое ќе се изведуваат доказите нивните искази да се читаат наместо да бидат повикувани да сведочат на самото рочиште, и преку користење програми за заштита на сведоци давајќи им на сведоците нов идентитет и дом. Обвинителите и судиите кои работат на кривични предмети треба да бидат свесни за правото да сослушуваат сведоци, инаку предвидено во членот 6 од Европската конвенција за човекови права, според толкувањето на Европскиот суд за човекови права⁴¹ и одредбите во националниот закон. Правата на сведоците многу полесно се штитат во граѓанска постапка⁴² и притоа ретко доаѓа до повреда на членот 6.

ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ ИТН. – МЕЃУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНИ

И меѓународните конвенции и домашното право содржат одредби осмислени да го спречат попречувањето на правдата и да ги заштитат судските службеници, информаторите, сведоците и жртвите. Ова претставува особен ризик кога обвинетите поседуваат значителни средства и постои можност да завршат во затвор, а имотот да им биде конфискуван.

На пример, Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал⁴³ предвидува:

Член 23 – Криминализација на попречувањето на правдата

41. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf

42. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf

43. Види го ставот 21 погоре

Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни и други мерки кои можат да бидат неопходни за да следниве однесувања се пропишат како кривични дела, особено кога се извршени намерно:

(а) Употреба на физичка сила, закани или заплашување или ветување, нудење или давање несоодветна корист за сведокот да сведочи лажно или да биде заплашен за воопшто да сведочи или да предочи докази во постапката во врска со извршувањето на кривичните дела опфатени со оваа Конвенција;

(б) Употреба на физичка сила, закани или заплашување со цел судските или полициските службеници да бидат попречени при извршување на своите должности во врска со извршувањето на кривичните дела опфатени со оваа Конвенција. Ништо во овој потстав нема да го прејудицира правото на државите потписнички да имаат законодавство што ги штити другите категории јавни службеници.

Член 24 – Заштита на сведоци

1. Секоја држава потписничка ќе преземе соодветни мерки во рамките на своите можности за да обезбеди ефикасна заштита од потенцијална одмазда или заплашување на сведоците во кривичната постапка кои сведочат за кривичните дела опфатени со оваа Конвенција и, како што е соодветно, за нивните роднини и други ним блиски лица.
2. Мерките предвидени во ставот 1 од овој член, не доведувајќи ги во прашање правата на обвинетиот, вклучително и правото на правично судење, можат да вклучуваат:

(а) Воспоставување процедури за физичка заштита на таквите лица, како што е, до степен кој е неопходен и изводлив, нивно преместување и дозволување, онаму каде што е соодветно, неоткривање или ограничувања за откривање информации во врска со идентитетот и престојувалиштето на таквите лица;

(б) Обезбедување доказни правила за да се овозможи сведочењето да не ја загрози безбедноста на сведокот, како што е давање дозвола за сведочење преку употреба на комуникациска технологија, како што се видео врски или други соодветни средства.

3. Државите потписнички ќе го разгледаат склучувањето договори или аранжмани со други држави за преселување на лицата наведени во ставот 1 од овој член.
4. Одредбите од овој член се применуваат и на жртвите доколку се сведоци.

Член 25 – Пружање помош и заштита на жртвите

1. Секоја држава потписничка ќе преземе соодветни мерки во рамките на своите можности за да им пружи помош и заштита на жртвите на кривичните дела опфатени со оваа Конвенција, особено во случаи на закана со одмазда или заплашување.
2. Секоја држава потписничка ќе воспостави соодветни процедури за да обезбеди пристап до постапка за надомест на штета и реституција за жртвите на кривичните дела опфатени со оваа Конвенција.
3. Секоја држава потписничка, во согласност со своето домашно законодавство, ќе овозможи гледиштата и грижите на жртвите да бидат презентирани и разгледани во соодветните фази на кривичната постапка против сторителите на начин кој не ги попречува правата на одбраната.

ВЕЖБА – ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ

Идентификувајте ги законодавните одредби наменети за заштита на сведоците.

СОРАБОТНИЦИ НА ПРАВДАТА

И меѓународните конвенции и домашниот закон содржат одредби осмислени да ги охрабрат соучесниците да сведочат и приложат докази.

На пример, Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал⁴⁴ предвидува:

Член 26. Мерки за унапредување на соработката со органите за спроведување на законот

1. Секоја држава потписничка ќе преземе соодветни мерки за да ги охрабри лицата кои се дел или биле дел од организирани криминални групи:

(а) Да обезбеди информации кои ќе им користат на надлежните органи во истражни и доказни цели за прашања како што се:

(i) Идентитетот, природата, составот, структурата, локацијата или активностите на организирани криминални групи;

(ii) Врски, вклучително и меѓународни врски, со други организирани криминални групи;

(iii) Кривичните дела кои организирани криминални групи ги извршиле или можат да ги извршат;

(б) Да обезбеди фактичка, конкретна помош за надлежните органи кои со тоа што ќе им ги одземат средствата и другите приноси прибавени со кривични дела би можеле да ги разбијат организирани криминални групи.

2. Секоја држава потписничка ќе ја разгледа можноста, во соодветни случаи, за ублажување на казната на обвинетото лице кое соработува во значителна мерка во текот на истрагата или гонењето на кривично дело опфатено со оваа Конвенција.
3. Секоја држава потписничка ќе ја разгледа можноста, во согласност со основните принципи на своето домашно право, за давање имунитет од гонење на лице чија соработка е од суштинско значење во текот на истрагата или гонењето на кривично дело опфатено со оваа Конвенција.
4. Заштитата на таквите лица ќе се спроведува на начинот предвиден во членот 24⁴⁵ од оваа Конвенција.
5. Кога лицето наведено во ставот 1 од овој член кое се наоѓа во една држава потписничка може да оствари суштинска соработка со надлежните органи на друга држава потписничка, засегнатите држави потписнички може да ја разгледаат можноста за склучување договори или аранжмани, во согласност со своето домашно законодавство, во врска со потенцијалното пружање на третманот наведен во ставовите 2 и 3 од овој член.

ВЕЖБА – СОРАБОТНИЦИ НА ПРАВДАТА

Идентификувајте ги законодавните одредби осмислени да поттикнат соучесник да помогне во истрагата и гонењето на своите соучесници или други криминалци.

44. Види го ставот 21 погоре.

45. Види го ставот 106 погоре.

МОДУЛ 10 – ЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ (МЕЃУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОШ)

42

Заемна правна помош – што е тоа и зошто е важна?

Заемната правна помош е формален процес на собирање докази преку соработка меѓу државите во кривичните постапки, кои докази се наоѓаат во странски земји. Заемната правна помош е особено важна алатка во борбата против транснационалниот криминал, вклучително и корупцијата. Оттаму, меѓувладините тела веќе некое време работеа на надминување на законските пречки и потешкотиите во практикувањето на заемната правна помош и соодветната соработка помеѓу земјите, и како резултат се изготвија повеќе регионални и меѓународни договори и конвенции кои се однесуваат на оваа проблематика. Како рефлексија на важноста на заемната правна помош во контекст на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), сите земји членки на оваа организација, во декември 2012, ја потврдија својата политичка решеност за зајакнување на меѓународната соработка во борбата против корупцијата и перењето пари.⁴⁶

Леснотијата на меѓународните патувања, можноста да се вршат меѓународни трансфери на пари или да се купи имот во друга држава и да се прикрие вистинската сопственост на оф-шор сметка, ја наметнуваат потребата за соработка меѓу државите во борбата против перењето пари, финансирањето тероризам и заемната помош во враќањето на имотната корист стекната со кривично дело. Заемната правна помош вклучува формална и неформална помош во истрагите, обезбедување докази кои ќе бидат прифатливи во постапките во друга земја, извршување на налози издадени во друга држава и екстрадиција на осомничени.

Обврските за пружање заемна правна помош се наоѓаат во меѓународните конвенции, мултилатералните и билатералните договори и во домашното законодавство. Конвенциите и договорите содржат детални одредби во врска со обврските за давање помош и ги утврдуваат процедуралните барања што треба да ги исполнат државата која бара помош и државата што пружа помош.

46. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/3/232761.pdf>

ЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ – МЕЃУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ И ДОГОВОРИ

Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 година за борба против перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси прибавени со кривично дело и за финансирање тероризам (серија договори на Советот на Европа – бр. 198)⁴⁷ предвидува:

Поглавје IV – Меѓународна соработка

Дел 1 – Принципи на меѓународна соработка

Член 15 – Општи принципи и мерки за меѓународна соработка

1. Земјите потписнички ќе соработуваат меѓусебно во најширока можна мера за целите на истрагите и постапките кои имаат за цел конфискација на инструменти и приноси прибавени со кривично дело.
2. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни или други мерки кои можат да бидат неопходни за да ѝ се овозможи да се усогласи, според условите предвидени во ова поглавје, со барањата:
 - а. за конфискација на одредени предмети од имот кои претставуваат приноси или инструменти, како и за конфискација на приноси кои се состојат во обврска да се плати паричен износ што одговара на вредноста на приносите;
 - б. за помош во истражната постапка и привремени мерки со цел да се оствари каква било форма на конфискација наведена во точката а. погоре.
3. Помошта во истражната постапка и привремените мерки кои се бараат во ставот 2.б ќе се спроведуваат како што е дозволено и во согласност со внатрешното право на замолената држава. Кога барањето во врска со една од овие мерки ги специфицира формалностите или процедурите кои се неопходни според законот на државата молител, дури и ако не ѝ се познати на замолената држава, таа ќе ги исполни таквите барања до степен до кој бараното дејство не е во спротивност со основните принципи на нејзиното право.

47. Види го ставот 23 погоре.

4. Секоја држава потписничка ќе усвои такви законодавни или други мерки што може да бидат неопходни за да се осигури дека барањата што доаѓаат од други држави со цел да се идентификуваат, следат, замрзнат или заплени приносите и инструментите, ќе добијат ист приоритет како оние упатените во рамките на интерните процедури.

Дел 2 – Помош во истражната постапка

Член 16 – Обврска замагање

Државите потписнички, на барање, ќе си пружат една на друга најширока можна мерка на помош во идентификацијата и следењето на инструментите, приносите и другиот имот што е подложен на конфискација. Таквата помош ќе вклучува секаква мерка што обезбедува докази за постоењето, локацијата или движењето, природата, правниот статус или вредноста на споменатиот имот.

Член 17 – Барања за информации за банкарски сметки

1. Секоја држава потписничка, под условите наведени во овој член, ќе ги преземе неопходните мерки за да се утврди, како одговор на барање испратено од друга држава, дали одредено физичко или правно лице кое е предмет на кривична истрага поседува или контролира една или повеќе сметки, од која било природа, во која било банка лоцирана на нејзината територија и, доколку е така, ќе ги наведе деталите за идентификуваните сметки.
2. Обврската утврдена во овој член се применува само до степенот до кој банката што ја води сметката ги поседува информациите.
3. Покрај барањата од членот 37, странката молител во барањето:
 - а. ќе наведе зошто смета дека бараната информација најверојатно е од суштинска важност за целите на истрагата за кривичното дело;
 - б. ќе наведе врз која основа претпоставува дека банките во замолената држава ја водат сметката и ќе наведе, во најширока можна мера, кои банки и/или сметки можат да бидат вклучени; и
 - в. ќе ги вклучи сите достапни дополнителни информации кои можат да го олеснат извршувањето на барањето.

4. Замолената држава може да направи извршувањето на таквото барање да зависи од истите услови кои се применуваат во однос на барањата за откривање и заплена.
5. Секоја држава потписничка или Европската заедница може, во моментот на потпишување или при депонирање на својот инструмент за ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување, со декларација упатена до Генералниот секретар на Советот на Европа, да изјави дека овој член се однесува само на категориите на кривични дела наведени во списокот содржан во додатокот на оваа Конвенција.
6. Државите потписнички можат да ја прошират оваа одредба на сметки кои се водат во небанкарски финансиски институции. Таквото проширување може да биде предмет на принципот на реципроцитет.

Член 18 – Барања за информации за банкарски трансакции

1. На барање од друга држава, замолената држава ќе ги обезбеди деталите за наведените банкарски сметки и банкарските операции што биле извршени во одреден период преку една или повеќе сметки наведени во барањето, вклучувајќи ги и деталите за која било сметка од која биле испраќани или на која биле примани средства.
2. Обврската утврдена во овој член се применува само до степенот до кој банката што ја води сметката располага со информациите.
3. Покрај барањата од членот 37, државата молител во своето барање ќе наведе зошто смета дека бараните информации се релевантни за целите на истрагата за кривичното дело.
4. Замолената држава може да направи извршувањето на таквото барање да зависи од истите услови кои се применуваат во однос на барањата за претрес и заплена.
5. Државите потписнички можат да ја прошират оваа одредба на сметки кои се чуваат во небанкарски финансиски институции. Таквото проширување може да биде предмет на принципот на реципроцитет.

Член 19 – Барања за следење банкарски трансакции

1. Секоја држава потписничка ќе обезбеди дека, на барање на друга држава, може да ги следи, во одреден период, банкарските операции што се извршуваат преку една или повеќе сметки наведени во барањето и да ѝ ги соопшти резултатите на државата молител.
2. Покрај барањата од членот 37, државата молител во своето барање ќе наведе зошто смета дека бараните информации се релевантни за целите на истрагата за кривичното дело.
3. Во секој поединечен случај, одлуката за следење ќе ја донесе надлежниот орган на замолената држава, со должно почитување на националното право на таа држава потписничка.
4. Практичните детали во врска со следењето ќе бидат договорени меѓу надлежните органи на државата молител и замолената држава.
5. Државите потписнички можат да ја прошират оваа одредба на сметки кои се чуваат во небанкарски финансиски институции.

Член 20 – Спонтано информирање

Не доведувајќи ги во прашање сопствените истраги или постапки, држава потписничка може без претходно барање да ѝ достави на друга држава потписничка информации за инструменти и приноси, кога смета дека откривањето на таквите информации може да ѝ помогне на замолената држава во започнување или спроведување истраги или постапки или може да доведе до тоа таа држава самата да поднесе барање според одредбите од ова поглавје.

Дел 3 – Привремени мерки

Член 21 – Обврска за преземање привремени мерки

1. На барање на друга држава потписничка која покренала кривична постапка или постапка за конфискација, замолената држава ќе ги преземе неопходните привремени мерки, како што се замрзнување или заплenuвање, за да се спречи каква било зделка, пренос или располагање со имот кој во подоцнежна фаза, може да биде предмет на барање за конфискација или кој може да биде таков што ќе го задоволи барањето.

2. Државата која примила барање за конфискација во согласност со членот 23, доколку тоа се бара, ќе ги преземе мерките наведени во ставот 1 од овој член во однос на кој било имот што е предмет на барањето или кој може да биде таков што ќе го задоволи барањето.

Член 22 – Извршување на привремени мерки

1. По извршувањето на привремените мерки побарани во согласност со ставот 1 од членот 21, државата молител спонтано и што е можно поскоро ќе ѝ ги достави на замолената држава сите информации што можат да го доведат во прашање или да го изменат обемот на овие мерки. Државата молител, исто така, без одложувања ќе ги обезбеди сите дополнителни информации што ги бара замолената држава и кои се неопходни за спроведување и следење на привремените мерки.
2. Пред укинување на која било привремена мерка преземена во согласност со овој член, замолената држава, секогаш кога е можно, ќе ѝ пружи можност на државата молител да ги изнесе своите причини за продолжување на мерката.

Дел 4 – Конфискација

Член 23 – Обврска за конфискација

1. Државата, која примила барање од друга држава за конфискација во врска со инструменти или приноси, кои се наоѓаат на нејзината територија, ќе:
 - а. спроведе налог за конфискација на такви инструменти или приноси што го издал суд на државата молител; или
 - б. поднесе барањето до своите надлежни органи заради добивање налог за конфискација и, доколку таквиот налог биде одобрен, ќе го спроведе.
2. За целите на примената на ставот 1.б од овој член, секоја држава потписничка, секогаш кога е потребно, ќе има надлежност да покрене постапка за конфискација според нејзиниот сопствен закон.
3. Одредбите од ставот 1 на овој член се применуваат и на конфискација која се состои во обврска да се плати паричен износ што одговара на вредноста на приносите, доколку имотот кој може да биде конфискуван се наоѓа во замолената држава. Во такви случаи, при спроведувањето на конфискацијата во согласност со ставот 1, замолената држава, доколку не ја прими уплатата, ќе го реализира побарувањето врз кој било имот достапен за таа цел.

4. Доколку барањето за конфискација се однесува на одредена ставка имот, државите можат да се согласат дека замолената држава може да ја спроведе конфискацијата во форма на барање за наплата на паричен износ што одговара на вредноста на имотот.
5. Државите ќе соработуваат во најширока можна мера според своето домашно законодавство со оние држави кои бараат извршување на мерки еквивалентни на конфискација која доведува до одземање имот, а кои не се кривични санкции, доколку таквите мерки ги наложил судски орган на државата молител во врска со кривично дело, под услов да е утврдено дека имотот претставува принос или друг имот во смисла на членот 5 од оваа Конвенција.
2. Кога постапуваат по барањето поднесено од друга држава во согласност со членовите 23 и 24 од оваа Конвенција, државите, до степен што е дозволен со домашното законодавство и доколку тоа се бара, првенствено ќе се обидат да ѝ го вратат конфискуваниот имот на државата молител, така што таа би можела да им ја надомести штетата на жртвите на кривичното дело или да го врати таквиот имот на неговите легитимни сопственици.
3. Кога постапува по барањето поднесено од друга држава во согласност со членовите 23 и 24 од оваа Конвенција, замолената држава може посебно да го разгледа склучувањето договори или аранжмани за споделување со други држави, на редовна основа или од случај до случај, на таквиот имот, во согласност со своето домашно право или административни процедури.

Член 24 – Извршување на конфискација

1. Постапките за добивање налог и извршување на конфискацијата според членот 23 се регулирани со законот на замолената држава.
2. Замолената држава ќе биде обврзана со наодите во однос на фактите доколку тие се наведени во пресудата или судската одлука на државата молител или доколку таквата пресуда или судска одлука имплицитно се засноваат на нив.
3. Секоја држава или Европската заедница можат, во моментот на потпишување или при депонирање на својот инструмент за ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување, со декларација упатена до Генералниот секретар на Советот на Европа, да изјават дека ставот 2 од овој член се применува само во согласност со нејзините уставни начела и основните концепти на нејзиниот правен систем.
4. Доколку конфискацијата се состои во барање да се плати паричен износ, надлежниот орган на замолената држава ќе го конвертира износот во валутата на таа држава по курсот што важел во моментот кога е донесена одлуката за извршување на конфискацијата.
5. Во случајот од член 23, став 1.a, само државата молител има право да одлучува за секое барање за ревизија на налогот за конфискација.

Член 25 – Конфискуван имот

1. Имотот што една држава го конфискувала во согласност со членовите 23 и 24 од оваа Конвенција, истата ќе го отуѓи во согласност со нејзиното домашно законодавство и административни процедури.

Член 28 – Основи за одбивање

Европската конвенција за заемна помош во кривичната материја (ЕТС бр. 30) од 1959 година е ратификувана од страна на Албанија, Република Северна Македонија и Црна Гора. Според оваа Конвенција, државите се согласуваат една на друга да си пружат најширока мерка на заемна помош во кривичната материја. Конвенцијата утврдува правила за извршување на замолници од страна на властите на државата („замолената држава“) кои имаат за цел да набават докази (аудиција на сведоци, вештаци и обвинети лица, доставување писмена и записи од судски пресуди) или да ги предадат доказите (записите или документите) за кривичната постапка која ја покренале судските органи на другата држава („држава молител“). Конвенцијата, исто така, ги прецизира условите што треба да ги исполнуваат барањата за заемна помош и замолниците (органи за пренос, јазици, одбивање на заемна помош).

Следниве извештаи можат да помогнат во разбирањето на заемната правна помош на Западен Балкан:

Олеснување на заемната правна помош на Западен Балкан, во насока на отстранување на пречките во меѓународната соработка во кривичната материја од проф. Андре Клип, Универзитет Мاستрихт, 2014 година.⁴⁸

48. <https://cris.maastrichtuniversity.nl/en/publications/facilitating-mutual-legal-assistance-in-the-western-balkan-toward>

Извештај за оцена на заемната правна помош (ЗПП) во кривичната материја во Косово, 2016 година.⁴⁹

Извештај за оцена на заемната правна помош (ЗПП) во кривичната материја во Македонија, 2016 година.⁵⁰

Извештај за оцена на заемната правна помош во кривичната материја во Црна Гора, 2016 година.⁵¹

Вообичаено заемната правна помош се остварува преку договори кои ги дефинираат законските основи за соработка меѓу државите, или врз основа на реципроцитет или љубезност. Иако ЕУ се обиде да воведо стандарди во Европа за меѓународна соработка во кривична материја,⁵² вистина е дека не постои универзален договор или инструмент кој ја регулира меѓународната соработка. Темелите на истата се: – билатерални договори; – мултилатерални договори (вообичаено регионални); – меѓународни договори (на пример конвенциите на ОН); – реципроцитет, љубезност или *ad hoc* договори; и – домашното законодавство кое овозможува меѓународна соработка во кривични постапки.

Постојат билатерални спогодби и договори кои се однесуваат на заемната правна помош чии потписнички се државите од Западен Балкан. На пример:

Договор за заемна правна помош во кривичната материја меѓу Владата на Република Косово и Владата на Република Турција, потпишан во Приштина во мај 2011 година.

Меморандум за разбирање за соработка помеѓу Јавното обвинителство на Република Косово и канцеларијата на Јавниот обвинител на Република Хрватска во борбата против транснационалниот криминал и перењето приноси прибавени со кривично дело, потпишан во Приштина, јануари 2010 година.

Договор меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Косово за заемна правна помош во кривичната материја, потпишан во Приштина, април 2011 година.

- Европскиот налог за докази (European Evidence Warrant - EEW) го замени системот за заемна помош во кривична материја помеѓу земјите членки на ЕУ за обезбедување предмети, документи и податоци кои ќе се корисат во кривични постапки. Европскиот налог EEW влезе во сила во 2009 година (Рамковна одлука 2008/978/ЈНА)⁵³ а од земјите членки беше побарано да почнат со спроведување на истиот најдоцна до јануари 2011 година. EEW се однесува само на соработка во областа на правосудството, а не и на “полициска, царинска, гранична и административна” соработка; соработката на овие служби останува во доменот на заемната правна помош и се остварува преку договори, конвенции или едноставно преку неформално пружање помош.

ВЕЖБА – ЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ – НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНИ

1. Идентификувајте и разгледајте ги законодавните одредби кои се однесуваат на заемната правна помош. Тие одредби можат да се најдат во Законот за кривична постапка и/или во посебни закони. Идентификувајте некои судски одлуки кои се однесуваат на заемна правна помош. Дали барањата во тие случаи биле успешни? Ако не биле, зошто не биле?
2. Проблем 9, Анекс А. Заемна правна помош, добивање информации и извршување локални налози во други држави.
3. Проблем 10, Анекс А. Заемна правна помош, обезбедување информации на други земји и извршување на странски налози.

49. <http://www.prosecutorsnetwork.org/uiimages/M-LA%20REPORT%20KOSO-VO.pdf#:~:text=%E2%80%9CFacilitating%20Mutual%20Legal%20Assistance%20in%20the%20Western%20Balkans,of%20expertise%20centres%20for%20international%20cooperation%20in%20criminal>

50. <http://www.prosecutorsnetwork.org/uiimages/M-LA%20REPORT%20MACEDONIA.pdf>

51. <http://www.prosecutorsnetwork.org/uiimages/M-LA%20REPORT%20MONTENEGRO.pdf>

52. Погледни под Член 1(1) Конвенција на Советот на Европа за заемна помош во кривична материја од 1959 година <https://www.coe.int/en/web/conventions/-full-list/-conventions/treaty/030>

53. Погледни Рамковна одлука на Европскиот Совет за европски налог за докази за прибавување предмети, документи и податоци со цел користење на истите во кривични постапки (2008/978/ЈНА), достапна на: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=O-J:L:2008:350:0072:0092:EN:PDF>

МОДУЛ 11 – МЕЃУНАРОДНИ САНКЦИИ

47

Меѓународни санкции – што се и како функционираат?

Санкции (познати и како ограничувања) наметнуваат меѓународни организации, како Обединетите нации и Европската унија, и држави, како Соединетите Американски Држави, за да помогнат во спречување конфликти или како одговор на новите или актуелни кризи на меѓународно ниво, за да ги спречат кршењето на човековите права и корупцијата и да помогнат во процесот на враќање на имоти, на пример, замрзнување на имоти на политичките лидери кои се збогатиле преку поткуп или проневера. Во моментот само ЕУ има изречено стотици санкции кои се однесуваат на пример на тероризмот, Иран, однесувањето на сегашниот режим во Белорусија и противправната анексија на делови од Украина од страна на Русија. Многу санкции на ЕУ ги спроведуваат санкциите на ОН. Санкции се изрекуваат на поединци и организации. Во случајот на анексијата на делови од Украина од страна на Русија, на пример, ЕУ верува дека многуте поединци мета на санкциите се одговорни за таа анексија.

Санкциите наметнуваат обврски за државјаните на ЕУ или лицата кои се наоѓаат во ЕУ или кои работат во ЕУ. Тие обврски може да вклучуваат замрзнување на средства и какви било финансиски зделки со именуван поединец или организација или специфични деловни зделки, како што е продажбата на оружје.

Државите-членки на ЕУ мораат да имаат ефективни, пропорционални и одвраќачки казни и истите да ги спроведуваат кога санкциите на ЕУ се прекршуваат.

За да ги решите овие проблеми, ќе ви требаат копии од следново:

Кривичниот законик

Законот за кривична постапка

Граѓанскиот законик

Законот за парнична постапка

Законските одредби во врска со:

- а. Перење на пари;
- б. Финансирање тероризам;
- в. Заемна правна помош.

ПРОБЛЕМ 1 - ПЕРЕЊЕ ПАРИ

1. На Агон Шеху, неговиот брат Бернард Шеху и на Њу Бенк Лтд (New Bank Ltd) им се суди за перење пари. Да претпоставиме дека се исполнети процедуралните претпоставки за водење на кривичната постапка (докази, сведоци итн.).
2. Агон Шеху работел 10 години како државен службеник на издавање пасоши. Заработувал 20.000 долари годишно. Оженет, татко на двајца тинејџери.
3. На 10.01.2020 година тој го возел скапото Ферари кое учествувало во сообраќајна несреќа. За време на истрагата за сообраќајната несреќа не можел да објасни како можел да си дозволи да го купи Ферарито.
4. Полицијата се посомневала дека Агон Шеху можеби барал мито од апликантите за пасош и судот издал налог за претрес на неговата кука со цел да се најдат докази за корупција. На 11.01.2020 година, полицијата го отворила сефот во неговата кука и нашла 200.000 американски долари, главно користени банкноти и вага налик на оние што ги користат дилерите на дрога. На околу половина од користените банкноти биле пронајдени траги од хероин. Парите (200.000 долари) и вагата биле запленети.
5. Во истрагата биле испрашани околу 100 лица кои неодамна аплицирале за пасош кај Шеху. Само едно лице признало, во пишана изјава, дека дало поткуп од 250 долари „за да се забрзаат работите“. Агон, рекло лицето, му побарал 500 американски долари, но на крајот се согласил на 250 долари.
6. Агон Шеху издавал околу 2000 пасоши годишно.
7. Агон Шеху го искористил правото на молчење и не кажал ништо при испитувањето.
8. На 01.07.2020 година Ферарито било купено од братот на Агон Шеху, Бернард Шеху, дилер на Ферари. Ферарито било ново и за него Агон платил 100.000 долари во готово. Биле пронајдени е-мејлови меѓу браќата, од кои којелo да се заклучи дека биле во блиски односи. Во една е-мејл порака до Агон од 30.06.2020 година, Бернард му се заблагодарува на Агон за нарачката на Ферарито, потврдува дека тоа ќе биде трансакција во готовина и пишува „Посакувам да бев државен службеник и да можев да купам Ферари“. По апсењето, Бернард ги потврдил трансакцијата и автентичноста на е-мејловите. Тој негирал дека знаел дека парите се принос прибавен со кривично дело.
9. Помеѓу документите на Агон Шеху, полицијата нашла извод од банката Њу Бенк Лтд на кој јасно можело да се види дека станува збор за депозит во износ од 100.000 американски долари уплатен на 01.02.2020 година. Од банкарските документи можело да се види дека Агон Шеху ги уплатил парите во готово и дека не му биле поставени никакви прашања и не била пријавена никаква сомнителна активност. Во Извештаите за длабинска анализа на Банката за Агон Шеху било наведено дека тој е државен службеник кој годишно заработува 20.000 американски долари и дека живее во скромна кука.
10. На судењето, Агон Шеху изјавил дека парите во сефот, парите користени за купување на Ферарито и парите депонирани во Банката се пари кои неговиот татко ги штедел со години. Тој рекол дека неговиот татко, кој неодамна починал, чувал пчели и тоа многу кошници, а парите се од продажба на мед. Агон Шеху потврдил дека не постојат записи кои би го потврдиле неговиот исказ бидејќи неговиот татко не плаќал данок.

11. На судењето Бернард Шеху го повторил исказот што го дал непосредно по апсењето.
12. Банката навела дека банкарскиот службеник кој го примил готовинскиот депозит заминал во пензија и не можат да го најдат. Банката побарала судот да ги прифати доказите дека готовината била подарок од таткото на Агон Шеху.

Задача

- a. Идентификувајте ги соодветните кривични дела од кои може јасно да се заклучи дека станува збор за перење пари.
- b. Ако сте, или се обучувате да бидете обвинител, изгответе писмени поднесоци со кои би го убедиле Судот да ги осуди тројцата обвинети.
- v. Ако сте, или се обучувате да бидете судија, изгответе писмена пресуда со која ги осудувате или ослободувате тројцата обвинети, образложете ја, изоставувајќи ги сите чисто процесни делови од пресудата.

ПРОБЛЕМ 2 - ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ

1. Абу Мехмети е палестинец, оженет со американка. Според исказот на Абу, нивниот син Махмуд на 18-годишна возраст, на 06.05.2020 година отишол во Палестина и му се приклучил на Хамас. На 01.07.2020 година Махмуд му испратил на татка си СМС порака во која напишал:
2. „Те молам, можеш ли да ми испратиш 1000 долари за да помогнам во борбата против еврејскиот окупатор“.
3. На 15.07.2020 година Абу му префрлил 1000 долари на својот син, а Махмуд преку СМС порака го потврдил приемот и му се благодарил на својот татко.
4. На 25.07.2020 година, на еден прометен пазар во Ерусалим израелската полиција го уапсила Махмуд кој на себе носел елек со експлозив и со тоа бил спречен во намерата да го активира.
5. Абу бил осуден на доживотен затвор во Израел.
6. Израелската полиција ја пребарала содржината во телефонот и ги нашла пораките. Израел побарал од САД да го уапса Абу и да му судат за финансирање тероризам. Абу бил уапсен, неговиот телефон бил запленил и во него биле најдени горенаведените пораки. При испитувањето, Абу избрал да молчи.

Задача

Претпоставете дека сте обвинител, и шефот бара од вас да подготвите писмен меморандум во кој ќе ги изложите законските одредби и фактите и ќе објасните дали против таткото можело или не можело да се покрене обвинение за кривичното дело финансирање тероризам, притоа идентификувајќи ги можните релевантни кривични дела.

ПРОБЛЕМ 3 - ИНСТРУМЕНТИ

1. Арменд Хасани, дилер на дрога, живеел со сопругата во луксузен стан, вреден 150.000 долари. Станот бил заедничка сопственост.
2. На 07.07.2020 година, полицијата со налог за претрес извршила претрес во станот и во една од спалните соби пронашла 125 грама хероин, кој Арменд штотуку го измешал со неутрална материја и го спакувал во кесички за продажба на мало. Вкупната тежина на кесичките за малопродажба изнесувала 500 грама, во вредност од 15.000 американски долари. Полицијата нашла и ваги и ножеви кои ги користел при пакувањето на хероинот за продажба на мало.
3. Во сефот во станот, полицијата пронашла 10.000 долари за кои Арменд признал дека се пари што требало да ги искористи за да купи повеќе хероин.
4. Во гаража во зградата во која живеел, полицијата пронашла автомобил за кој Арменд признал дека е негов и признал дека го користел за транспорт на првичните 125 грама (чист) хероин и дека имал намера да го користи и за транспортот на оние 500 грама (мешан) хероин пронајдени во спалната соба.
5. Неговата сопруга не била присутна во станот при претресот и обвинителството со право прифатило дека не знаела дека тој го користел станот за трговија со хероин.
6. Арменд ги потврдил претпоставките на обвинителството и обвинителството со право прифатило дека Арменд тогаш за првпат планирал да го искористи својот стан за трговија со хероин.

Задача

Применувајќи го законот за инструменти, обидете се на писмено да образложите кои од горенаведените предмети (станот, хероинот, вагата, ножевите, парите во сефот и автомобилот) би можеле соодветно да бидат запленили и конфискувани како инструменти, утврдувајќи ги релевантните законски одредби.

ПРОБЛЕМ 4 - ИЗДАВАЊЕ НАЛОЗИ ЗА ЗАБРАНА НА ПРИСТАП И УПРАВУВАЊЕ СО ИМОТ ВО ИСТРАЖНАТА ПОСТАПКА ВО КОНТЕКСТ НА КРИВИЧНО ГОНЕЊЕ ЗА КОРУПЦИЈА И ПЕРЕЊЕ ПАРИ

1. Агон Хасани бил висок државен службеник во Министерството за одбрана и бил задолжен за набавка на авиони за Владата т.е. Министерството за одбрана и резервни делови за тие авиони. На таа функција бил од 2014 година.
2. Во 2018 година Маријам Терзијан станала негова секретарка. Агон Хасани влегол во љубовна врска со неа. Агон Хасани ја отпуштил во декември 2020 година и со тоа ѝ љубовната врска завршила.
3. Во јануари 2021 година, Маријам Терзијан дала исказ во полицијата и во него навела дека во два наврати, поточно во август и октомври 2020 година, додека таа била во друштво на Агон Хасани во хотелот Велком (Welcome Hotel) во главниот град,⁵⁴ тој добил актовка полна со банкноти од по 100 американски долари од некојси Браун, државјанин на ОК и вработен во Авијејшн Компани Лтд (Aviation Company Ltd), компанија за производство авиони регистрирана во ОК. Браун му се заблагодарил на Агон Хасани за сето она што го сторил и рекол дека неговата компанија секогаш ќе биде благодарна и ќе знае да го цени сето она што Агон Хасани би можел да го стори во иднина.
4. Маријам Терзијан, исто така, ѝ кажала на полицијата дека Агон Хасани кратко по првиот состанок во август 2020 година ѝ подарил дијамантски прстен, а по вториот состанок во октомври 2020 година часовник Ролекс. Таа кажала дека прстенот го продала, а часовник Ролекс ѝ го предала на полицијата.
5. Маријам Терзијан била многу исплашена од она што би можело да ѝ се случи доколку се дознаело дека дала исказ против Агон Хасани.
6. Авијејшн Компани склучила два договори со Владата за продажба на авиони и резервни делови, едниот на 10 јули 2020 година, а другиот на 16 септември 2020 година, двата во износ од 10 милиони американски долари.
7. Договорите во име на Владата ги потпишал министерот за одбрана Бернард Хоџа, кој бил министер од почетокот на 2014 година.
8. Маријам Терзијан ѝ доставила на полицијата копија од она е-мејлот што Бернард Хоџа му го испратил на Агон Хасани во ноември 2020 година. Во е-мејлот му се заблагодарува на Агон Хасани за целата работа што ја сторил за да дојде до склучувањето на двата договори и навел дека благодарение на неговите препораки биле склучени договори со Авијејшн Компани, а не со другите понудувачи. Маријам Терзијан навела дека министерот Бернард Хоџа и Агон Хасани биле блиски пријатели.
9. Полицијата ја прегледала веб-страницата на Авијејшн Компани која била хостирана од сервер во ОК. Во годишните извештаи биле споменати вкупно 10 договори со Владата за испорака на авиони и резервни делови, секој со вкупна вредност од 10 милиони американски долари. Договорите се однесувале на периодот 2014-2020 година. Во последниот извештај компанијата изразила надеж за зголемен обем на соработка со Владата во 2021 година.
10. Полицијата спровела истрага во банката Стандард (Standard Bank) во главниот град, банка во која Агон Хасани имал сметка и не открила никакви сомнителни трансакции. Полицијата не нашла други сметки, но Маријам Терзијан навела дека се сеќава дека во канцеларијата на Агон Хасани видела изводи од некоја банка во Кожани, Грција, но не можела да се сети на нејзиното име.
11. Маријам Терзијан навела дека Агон Хасани често одел во Кожани во Грција, но се враќал по само неколку часа. Агон Хасани ѝ рекол дека причината за неговото често одење во Кожани е таа што неговата тетка се преселила таму. Полицијата не нашла никакви податоци дека тетка му живеела во Кожани.
12. Во Грција не била спроведена никаква истрага.

54. Во вашата држава

13. Браун, вработениот во Авиејшн Компани, бил уапсен на Меѓународниот аеродром, откако при прегледот на неговата актовка било откриено дека носи 1 милион американски долари во банкноти од по 100 американски долари и потврда за резервација во хотелот Велком таа вечер. Властите ги заплениле парите. Полицијата го сослушала Браун во присуство на адвокат. Браун призна дека парите во актовката треба да му ги предаде на Агон Хасани како награда за тоа што обезбедил потпишување на уште еден договор со Авиејшн Компани. Браун призна дека на претходните средби во хотелот Велком на Агон Хасани му исплатил вкупно 10 милиони американски долари. Посебно се осврнал на средбите со Агон Хасани во август и октомври 2020 година и навел дека во секоја прилика му давал по 1 милион американски долари. Се сеќава дека на средбите присуствувала некоја жена. Исто така навел дека Агон Хасани во неколку наврати му рекол дека добива само 10% од парите.
14. Браун бил задржан во протвор и бил обвинет за кривичното дело „давање поткуп“. Тој се понудил да соработува, понуда која се разбира била прифатена.
15. Многу кратко по апсењето на Браун, и Агон Хасани бил уапсен во својата кука во главниот град, каде што живеел со сопругата и вториот син, на возраст од 12 години. На Агон Хасани му била изречена мерката притвор и бил обвинет за кривичните дела „давање поткуп и перење пари“. При сослушувањето одбил да одговара на поставените прашања. Тој ја купил куќата во 2005 година. Нејзината вредност била 100.000 долари. Агон Хасани, како државен службеник, заработувал 30.000 долари годишно. Неговата сопруга била невработена.
16. При претресот на куќата на Агон Хасани полицијата пронашла лап топ компјутер и следните документи:
 - а. Писмо од Стандард банка во Кожани, Грција. Во писмото, од ноември 2014 година, банката му се заблагодарува на Агон Хасани за отворањето сметка и му потврдува дека доколку сака да пристапи до сметката или да врши трансакции, мора да ѝ го даде бројот што му го доделила.
 - б. Сметка за струја на име Џевдет Селими за фарма во близина на главниот град.
 - в. Сметка за вода за кука во Кожани, Грција на име Џевдет Селими. Во сметката е наведена адресата на куќата.
 - г. Бројни каталози од аукциски куќи во Лондон на кои биле штиклирани некои од предметите и вметнат износ во британски фунти. Наспроти еден штиклиран предмет пишувало: „За домот во Лондон“.
 - д. Голем број документи од кои се гледа дека 20-годишниот син на Агон Хасани студира ликовна уметност на колеџ во Лондон, Англија, дека е таму веќе 2 години и дека школарината е околу 40.000 долари годишно.
17. Бернард Хоџа, министерот, побегнал од земјата набргу по апсењето на Агон Хасани и се верува дека сега е во Лондон, Англија. При претресот на куќата на Бернард Хоџа, пронајдени се документи кои покажуваат дека тој имал сметка и во банката Стандард во Кожани, но од кои не може да се утврди износ кој се наоѓа на сметката. Куќата сега е на продажба. Соседите кажале дека Бернард Хоџа имал два скапи автомобили Порше кои исчезнале. Ако Агон Хасани примил само 10% од наводниот поткуп, тогаш веројатно е дека кај Бернард Хоџа се наоѓаат останатите 90% од парите за поткуп, односно околу 9 милиони долари.

Задача

- а. Подгответе писмен меморандум во кој ќе објасните кои чекори би можеле и треба да ги преземат кривичните судови за зачувување на имотот на Агон Хасани и Бернард Хоџа, за тој да биде достапен во случај на донесување осудителна пресуда? Подгответе ги сите документи кои би му биле од корист на судот.
- б. Кои чекори би можеле да се преземат во текот на кривичната постапка за да се зачува анонимноста на Маријам Терзијан со оглед на нејзините стравови од Агон Хасани?

ПРОБЛЕМ 5 - ПРИВИЛЕГИЈА НА ПРАВНА ПРОФЕСИОНАЛНОСТ, КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ НА ПРАВНА ЛИЦА, ВРАЌАЊЕ НА ИМОТОТ СКРИЕН ВО ПРАВНО ЛИЦЕ, ВО КОНТЕКСТ НА КРИВИЧНО ГОНЕЊЕ.

1. Како резултат на информациите од Националната агенција за борба против криминал на Обединетото Кралство, станува јасно дека школарината за колеџот на кој студира најстариот син на Агон Хасани била платена или пренасочена преку Бујар Прифти, адвокат со канцеларија во главниот град. Бујар Прифти го бранел Агон Хасани во раната фаза од кривичната постапка, но веќе не го брани. Инспекторите побарале од Бујар Прифти да ги објасни своите финансиски зделки со Агон Хасани, а тој одбил да го стори тоа тврдејќи дека информациите за неговиот однос со клиентот се тајни и заштитени со закон.

Задача

Кои чекори би можело сега да ги преземе обвинителството за да дојде до информациите?

2. Претпоставете дека сте судија и дека за време на истрагата против Агон Хасани сте го повикале Бујар Прифти да даде исказ во врска со кривични делате давање поткуп и перење пари и претпоставете дека Бујар Прифти одбива да одговори на прашања за своите финансиски зделки со Агон Хасани, тврдејќи дека информациите за неговиот однос со клиентот се тајни и заштитени со закон.

Задача

Дали би барале од него да одговори на прашањата или не? Образложете ја својата одлука.

3. Авиејшн Компани е правно лице регистрирано во Обединетото Кралство и нема подружница или агент во вашата земја.

Задача

Објаснете дали на правното лице Авиејшн Компани може да му се суди во вашата земја во врска со коруптивните активности на Браун, идентификувајќи ги релевантните законски одредби? Дали вашиот одговор би бил поинаков доколку Авиејшн Компани има подружница во вашата земја?

4. Обвинителството открило дека фармата спомената во ставот 16 б. од проблемот 4 била регистрирана на име на правното лице Хасани Фармс, друштво со ограничена одговорност. Агон Хасани ја наследил фармата од својот татко и во тоа време не вредела многу. Во 2014 година сопствеништвото врз фармата го префрлил на правното лице Хасани Фармс. Негови сопственици со еднакви удели од 50 отсто биле Агон Хасани и неговата сопруга Катерина Хасани, која очигледно не вложила никакви финансии во правното лице. Користејќи ги парите од поткупот, Агон Хасани ја претворил сиромашната фарма во многу просперитетна фарма која генерира приход од 200.000 долари годишно.

Задача

Дали фактот дека фармата е во сопственост на правно лице го спречува издавањето налог за привремена или трајна заплена на имотот на фармата и блокирање на нејзините банкарски сметки.

ПРОБЛЕМ 6 - КОНФИСКАЦИЈА

Проблемот 6 има форма на инсценирано судење.

Инструкции за инсценираното судење

1. На инсценираното судење ќе му се суди на Агон Хасани за 10 кривични дела примање поткуп и 10 кривични дела перење пари во врска со десетте исплати кои Агон Хасани ги примил од Браун и начинот на кој Агон Хасани располагал со тие пари.
2. Улогите ќе им бидат поделени на учесниците. Да претпоставиме дека сведоците сведочеле во согласност со своите изјави. Да претпоставиме дека сите изјави се доставени до судот и до сите странки. Претпоставете дека се исполнети сите неопходни формалности и претпоставете, доколку е потребно, дека постојат други докази кои не се контроверзни.

Фаза 1: Поднесоци од бранителот/адвокатот на обвинетиот (Работа во група, 2 часа)

3. Фазата 1 од инсценираното судење ќе биде спроведена во помали групи. На секој учесник ќе му биде доделена улога (т.е. обвинител, бранител на Агон Хасани, бранител на Катерина Хасани, бранител на Бернард Шеху, дилерот на Ферари, застапник на правното лице, судии и судски службеник).

4. Обвинителот во своите поднесоци бара Судот да го осуди Агон Хасани, да му изрече казна и да донесе соодветни наредби за конфискација на неговиот имот и на друг начин да се осигура дека тој нема да има корист од кривичните дела што ги сторил (50 минути). Обвинителот бара и налог за конфискација против Бернард Шеху, дилер на Ферари, на износ од 100.000 долари.

Бранителот на Агон Хасани предава поднесоци (40 минути).

Бранителот на Катерина Хасани, трета странка, предава поднесоци (10 минути)

Бранителот на Бернард Шеху, дилер на Ферари, трета странка, предава поднесоци

Застапникот на правното лице предава поднесоци (15 минути)

Обвинителот може да одговори (5 минути).

Фаза 2: Одлука на Судот (пленарна, час и половина)

5. За фазата 2 од инсценираното судење, сите учесници се собираат на пленарна седница.
6. Учесниците кои имале улога на судии во помали групи во фазата 2 ќе ја дадат својата конечна одлука, една одлука по група.
7. Учесниците во улога на судии ќе ја објават пресудата, ќе ја изречат казната и другите одлуки за издавање налози, вклучително и налозите за замрзнување, и ќе ги образложат своите одлуки. Доколку бранителот побарал издавање други налози, но судиите не ги одобриле, тие ќе морат да ги образложат причините поради кои не го одобриле издавањето на тие налози.

ЗАБЕЛЕШКА: ако групата одлучи да донесе ослободителна пресуда, тие мораат да ја образложат својата одлука. Сепак, групата мора да го осуди Агон Хасани и да издадат какви било налози што би ги издале доколку донеле осудителна пресуда.

Фаза 3: Дебрифирање (пленарно, половина час)

8. Од учесниците на пленарна седница ќе биде побарано да размислат и да дискутираат за донесените одлуки за време на инсценираниот судски процес.

Фактички материјали за инсценираното судење:

Исказот на Браун

Исказот на истражителот

Исказот на Агон Хасани

Исказот на Катерина Хасани

Исказот на Бернард Шеху, дилерот на Ферари

ИСКАЗОТ НА БРАУН

1. Јас сум Питер Браун и моментално сум во затвор. Осуден сум за кривичното дело давање поткуп што го признав по моето апсење во 2020 година на Меѓународниот аеродром, откако со преглед на мојата актовка беше откриено дека носам 1 милион американски долари во банкноти од по 100 американски долари. Го чекам изрекувањето на казната.
2. Бев вработен во Авиејшн Компани. Како што кажав при моето апсење, парите во актовката требаше да му ги дадам на Агон Хасани како награда поради тоа што на Авиејшн Компани ѝ обезбеди склучување на уште еден договор.
3. Помеѓу 2014 и 2020 година на Агон Хасани му исплатив вкупно 10 милиони американски долари за помошта што ни ја пружаше во обезбедувањето договори меѓу мојата компанија и Министерството за одбрана, исплатите беа во износ кој изнесуваше приближно 10% од вредноста на договорите. Парите кои ми беа најдени на аеродромот требаше да бидат единаесеттата исплата. На две наши средби, во август и октомври 2020 година во хотелот Велком, кога му давав на Агон Хасани по 1 милион американски долари, се секавам дека присуствуваше една млада жена.
4. Агон Хасани во неколку наврати ми кажа дека добива само 10% од парите, а остатокот оди кај Бернард Хоџа, тогашниот министер за одбрана.
5. Никогаш не сум му дал пари на Бернард Хоџа и никогаш со него не сум разговарал за исплатите.
6. Додека бев во притвор пред моето судење, добив писмо кое се чинеше дека доаѓа од Бернард Хоџа во кое ми се закануваше дека ќе ме убијат ако кажам нешто за него.

ИСКАЗОТ НА ИСТРАЖИТЕЛОТ

1. Овој исказ го давам врз основа на работите што ги знам или врз основа на информациите за кои верувам дека се вистинити.
2. По апсењето на Браун бев назначен за истражител во случајов. Се обидов да добијам судски налог за замрзнување на целиот имот на Агон Хасани, но безуспешно.
3. Браун вели дека помеѓу 2014 и 2020 година како поткуп му предал на Агон Хасани вкупно 10 милиони долари.
4. Во 2018 година Агон Хасани заработувал 30.000 долари годишно. Неговата плата била уплаќана на сметка во филијала на банката Стандард во главниот град. За да го утврдам тоа ги прегледав банкарските изводи. Не најдов ништо сомнително во трансакциите на таа сметка. Сметката сега има салдо нула. По покренувањето на обвинението на Агон Хасани му била изречена суспензија и не примал плата.
5. По апсењето на Агон Хасани бил извршен претрес на неговата кука во главниот град, при кој било пронајдено писмо од банката Стандард во Кожани, Грција, адресирано на Агон Хасани. Во писмото од 12 ноември 2014 година, Банката му се заблагодарува на Агон Хасани за отворањето на сметката и му порачува дека доколку сака да пристапи до својата сметка или да врши трансакции, мора да ѝ го даде бројот што таа му го доделила. Неодамна, адвокатот на Агон Хасани ми ги даде банкарските изводи за таа сметка. Тие покажуваат 10 депозити од по 50.000 долари во готовина помеѓу 2014 и 2020 година, во вкупна вредност од 500.000 долари. Тие, исто така, покажуваат трансфери во вкупна вредност од 250.000 долари за Бујар Прифти и трансфер од 100.000 фунти насловен како „купување кука“. Салдото на последниот извод било 150.000 долари.
6. Извршив претрес (со налог) во канцеларијата на Бујар Прифти, кој порано му бил адвокат на Агон Хасани. За време на претресот најдов документ кој покажува дека Бујар Прифти на својата сметка примил уплати од Агон Хасани во вкупен износ од 250.000 американски долари, уплатите биле извршени од филијалата на банката Стандард во Кожани, Грција. На тој извод, исто така, можеа да се забележат значителни меѓународни трансфери на пари на сметката на колеџот за ликовни уметности во Лондон каде што студирал синот на Агон Хасани. Бујар Прифти одби да соработува и сега е обвинет за пари и чека судење. Барам сите останати пари на таа сметка да бидат конфискувани.
7. При претресот на куќата на Агон Хасани во главниот град најдовме и сметка за вода за кука во Кожани, Грција. Ја посетив куќата на која се однесуваше сметката за вода. Тоа е голема кука. Не успеав да добијам никакви информации за куќата од надлежните во Кожани. Ги прашав соседите кој е сопственик на куќата. Ми кажаа дека е во сопственост на човек по име Агон Хасани кој не е Грк. Човекот не бил во куќата од крајот на 2020 година. Еден сосед рече дека човекот од време на време доаѓа во куќата во придружба на млада жена. Му покажав фотографија од Маријам Терзијан и тој ја препозна, велејќи дека таа е младата жена што го придружувала лицето Агон Хасани. Оттогаш разговарав со Маријам Терзијан, која призна дека доаѓала во куќата со Агон Хасани. Во претходните разговори не ми кажа ништо за ова, наводно ѝ било срам.
8. Во 2018 година, Маријам Терзијан му станала секретарка на Агон Хасани. Ми кажа дека влегле во интимна врска. Во декември 2020 година Агон Хасани ја отпуштил и тука завршила љубовната врска.
9. Во јануари 2021 година Маријам Терзијан ѝ кажала на полицијата дека била присутна во хотелот Велком во Киев при двете средби, во август и октомври 2020 година, кога Агон Хасани добил актовка полна со банкноти од 100 долари од некојси Браун, државјанин на ОК, вработен во Авиејшн Компани Лтд, регистрирана во ОК, компанија која произведува авиони. Браун му се заблагодарил на Агон Хасани за сето дотогаш сторено и рекол дека неговата компанија секогаш ќе биде благодарна и ќе знае да го цени она што Агон Хасани би можел да го стори во иднина.
10. Маријам Терзијан, исто така, ѝ кажала на полицијата дека Агон Хасани кратко по првиот состанок во август 2020 година ѝ подарил дијамантски прстен, а по вториот состанок во октомври 2020 година часовник Ролекс. Таа рекла дека го продала прстенот, а на полицијата ѝ го предала часовникот Ролекс.
11. Ми кажа дека поради страв од Агон Хасани нема да сведочи на судењето.
12. Барам од Судот да донесе наредба со која ќе се бара од Агон Хасани да ѝ даде инструкции на Стандард банка во Кожани, Грција да ги врати во оваа земја сите пари на сметката и да му наложи на адвокат во Кожани да ја продаде куќата и парите од продажбата да ги врати овде. Доколку Агон Хасани не постапи по таа наредба, барам од овој суд да го осуди за непочитување на судот на казна затвор која ќе се додаде на казната што сега ја издржува.

Доколку продолжи да не соработува, ќе побарам од овој суд да го држи во затвор додека не почне да соработува.

13. До властите во Кожани, Грција испратив дополнителни барања. Од Стандард банка, филијала Кожани, ми испратија изводи на име Бернард Хоџа и придружни банкарски документи. Од нив може да се заклучи дека на истиот датум кога Агон Хасани депонирал 50.000 долари на својата сметка, на сметката на Бернард Хоџа биле депонирани само 900.000 долари, а не 950.000 долари како што вели Агон Хасани. Имајќи го ова предвид, задоволен сум што Агон Хасани не ја кажа вистината т.е. што не кажа дека добил само 500.000 долари. Според мене тој добил вкупно 1 милион долари. Во секоја од 10-те прилики тој депонирал по 50.000 доларина на сопствената сметка во Стандард банка, Кожани и задржувал дополнителни 50.000 долари при секоја од десетте исплати. Сигурно ги искористил овие дополнителни 500.000 долари за да ја реновира фармата. Тој не ја кажува вистината кога вели дека таткото на неговата сопруга платил за реновирањето. Не прифаќам дека реновирањето на фармата било финансирано со кредити што ги подигнал таткото на неговата сопруга. Тешко е да се поверува дека не постои никаква документација за тие кредити. Па, затоа го посетив таткото на Катерина, сопругата на Агон Хасани, Катерина. Го прашав за кредитите. Тој одби да разговара со мене. Ми се чинеше дека е во добра здравствена состојба и дека може да сведочи.
14. Бернард Хоџа беше разрешен од функцијата министер за одбрана и откако побегнал од земјата, верувам дека живее во Англија.
15. Се распрашував за куќата на Агон Хасани овде во главниот град. Во 2005 година Агон Хасани и неговата сопруга ја добиле куќата како свадбен подарок. Куќата вреди 100.000 американски долари. Прифаќам дека куќата не е стекната со парите од поткупот. Сепак, Агон Хасани потрошил голем дел од парите што ги добил како поткуп од Браун и барам да се донесе наредба за продажба на куќата за да се надомести кусокот. Со оглед на тоа што Катерина Хасани има право на половина од куќата, сосема е логично дека има право на половина од приходите од продажба. Но, барем да се одземат парите од останатиот дел.
16. При претресот на куќата на Агон Хасани, најдовме голем број документи кои покажуваат дека постариот син на Агон Хасани студира ликовна уметност на колеџ во Лондон, дека таме е веќе 2 години и дека школарината изнесува околу 40.000 долари годишно. Пред околу два месеци се јавив на колеџот и побарав да разговарам со синот. Ми кажаа дека наставата е завршена и дека најверојатно синот се вратил дома. Немам други податоци. Овој доказ повторно го поткрепува заклучокот дека Агон Хасани имал пристап до значителни суми пари што ги надминуваат неговите легални приходи.
17. Сега се префрлам на фармата. Според податоците до кои дојдов Агон Хасани ја наследил фармата во 1998 година и дека во тоа време не вредела многу. Дојдов до имотниот лист за земјиштето на кој јасно се гледа фармата е во сопственост на Хасани Фармс, друштво со ограничена одговорност, регистрирано во 2014 година. Исто така дојдов до формуларот за регистрација на правното лице Хасани Фармс и во него стои дека негови сопственици се Агон Хасани и неговата сопруга кои поседуваат еднакви удели од по 50%. На фармата отидов околу три месеци пред судењето. Се чини дека работи многу успешно, бидејќи на неа се чуваат над 1000 говеда за производство на месо и млеко. На денот кога ја посетив во неа имаше огромна цистерна за млеко и огромен камион со околу 50 јунци што очигледно одеа во клиника. На страницата од камионот стоеше „Хасани Фармс Лтд“. На фармата го запознав братучедот на Агон Хасани, Џевдет Селими, кој живее очигледно живее таму. На лаптопот одземен при неговото апсење најдов голем број е-мејлови од Агон Хасани до Џевдет Селими во врска со водењето на фармата. Ниеден од е-мејловите не беше од сопругата на Агон Хасани. Во еден од е-мејловите од 14 декември 2014 година, Агон Хасани му вели на Џевдет Селими дека ќе инвестира голема сума пари во реновирање на фармата, во купување добиток за да може произведува млеко и говедско месо. Го ископирив тој е-мејл.
18. Пред две недели повторно отидов на фармата. Го немаше добитокот, а куќата беше празна. Пред неа стоеше известување „За продажба“. Му телефонирав на агентот за недвижности што ја води продажбата и тој ми кажа дека сопругата на Агон Хасани побарала од него да ја продаде фармата. Тој и Катерина Хасани се договориле за фармата да бараат 400.000 долари. Агентот рече дека не знае ништо за состојбата на бунарите или дека тие наводно пресушиле. Сметам дека фармата вреди 400.000 долари.
19. Барам налог за продажба на фармата. Според мое мислење, реновирањето на фармата во 2014 година и сиот подоцна остварен профит, кој сега го нема, се последица на вложените пари кои Агон Хасани во вид на поткуп ги добил од Браун.

20. Од 2014 година многу малку пари се потрошени на куќата на фармата, а многу пари се потрошени на објектите на фармата вклучувајќи многу модерни објекти за молзење, за собирање и чување на млекото, за складирање храна за стоката и за колење на добитокот.
21. Барам судот да донесе одлука според која фармата не му припаѓа на правното лице туку на Агон Хасани во голем дел и на неговата сопруга во мал дел. Барам наредба фармата да се конфискува и продаде. Прифаќам дека сопругата на Агон Хасани има право на 50% од непроменетата вредност на фармата и куќата. Според истражувањата што ги вршев на интернет, таква фарма во 2012 година, пред Агон Хасани да ги добие и вложи парите добиени како поткуп, се продавала за околу 35.000 долари. На тековната сметка на правното лице има околу 2000 американски долари, кои исто така барам да се одземат.
5. Помеѓу 2013 и 2018 година Бернард Хоџа примил вкупно 10 милиони американски долари од Браун, што е 1 милион американски долари за секој од договорите. Во секоја прилика кога добиваше 1 милион американски долари ми ги даваше парите и јас одев до Стандард банка во Кожани, Грција и депонирал по 50.000 американски долари на сметката што ја отворив на свое име. Во секоја прилика депонирал по 950.000 американски долари на сметката на Бернард Хоџа. Затоа, мојата вкупна добивка изнесува $50.000 \text{ долари} \times 10 = 500.000 \text{ долари}$.
6. Браун лаже кога вели дека сум добивал готовина од него. Не сум добил никакви пари од Браун. И затоа не сум виновен за примање поткуп.
7. Не му кажав на Браун дека добивам само 10%. Му кажав дека од Бернард Хоџа добивам 5% затоа што му помагам да ги крие парите. Браун совршено добро знаел дека Бернард Хоџа ги добива парите. И Маријам Терзијан лаже.

ИСКАЗОТ НА АГОН ХАСАНИ

1. Роден сум на 1 јули 1974 година. Живеам во кука во главниот град на улица Слобода бр. 400. Оженет сум со Катерина Хасани и имаме две деца, едно на 20 и едно на 12 години.
2. Во Министерството за одбрана се вработив во 1992 година и до 2014 година станав виш државен службеник задолжен за договори за авиони и резервни делови. Моментално сум суспендиран. Во 2020 година мојата плата изнесуваше околу 30.000 долари годишно.
3. Кон крајот на 2013 година Министерството за одбрана преговараше со Авиејшн Компани за набавка на авиони и резервни делови. Бернард Хоџа, тогашниот министер за одбрана, ми кажа дека многу добро го познава Браун, директор во Авиејшн Компани и дека се договорил со Браун Авиејшн да му исплаќа 10% од вредноста на секој договор меѓу Министерството и Авиејшн Компани.
4. Бернард Хоџа ми рече дека Браун парите ќе му ги исплаќа парите во готово, и тој сакаше да ја земам готовината и да одам во Стандард банка во Кожани, Грција и да ја депонирам на име на Бернард Хоџа. Ми кажа дека на почетокот од 2014 година отворил сметка на свое име. Му реков дека не сум заинтересиран. Тој инсистираше на тоа дека ќе се погрижи да ме отпуштат ако не му помогнам. Потоа ми понуди 5% од секоја исплата што ја примав во негово име. Неволно се согласив и во Стандард банката во Кожани, Грција отворив девизна сметка на мое име на која ги уплаќав тие 5%.
8. Кога Браун бил уапсен на аеродромот со 1 милион американски долари во кеш, Бернард Хоџа ме повика во својата канцеларија. Ми кажа дека Браун бил уапсен и дека требало да биде сослушан. Ми кажа дека тој и Браун се договориле дека ако се случи нешто вакво, тој, Браун, нема да го спомнува Бернард Хоџа. Ми рече дека ќе бидам убиен ако кажам нешто за неговата вмешаност. Со оглед на тоа што Бернард Хоџа сега е разрешен и се наоѓа во бегство во Англија, сметам дека сум безбеден и можам да ја кажам вистината.
9. Успеав да ги добијам банкарските изводи за мојата сметка во Стандард банка во Кожани, Грција. Ги приложувам кон оваа изјава (М 1).⁵⁵ Од нив може да се заклучи дека помеѓу 2013 и 2018 во 10 наврати сум депонирал по 50.000 долари. Од изводите исто така може да се заклучи дека од таа сметка на Бујар Прифти, тогашниот мој адвокат сум му префрлил вкупно 250.000 долари. Му наложив од тие пари да ја плаќа школарината за колеџ на мојот постар син, во тоа време таа изнесуваше 40.000 долари, и да го плаќа закупот за изнајмениот стан во Лондон (кој се наоѓа на адреса 150 St Johns Wood Place, NW8), па така тој две години плаќаше некаде по околу 50.000 фунти. Неодамна по завршувањето на студиите син ми се врати дома и на закупот му дојде крајот.

⁵⁵ Да претпоставиме дека изводите од банка го покажуваат она што Мелник Иван вели дека го покажуваат.

- Со Бујар Прифти се договоривме за услугите да задржува по 10%, па така тоа се 25.000 долари. Во јули 2020 година, подигнав 100.000 долари во готовина од сметката за да купам Ферари од локалниот дилер на Ферари, кој го познавам многу години. За Ферарито платив 100.000 долари во готово. За жал, го удрих Ферарито, но штетата беше огромна, па така ми пропаднаа парите. Според моите пресметки, на мојата сметка кај Бујар Прифти би требало да има уште околу 25.000 долари. Не знам дали тие пари сега се достапни. Бујар Прифти е обвинет за перење пари. Тој одбива да каже што се случило со средствата на сметката и одбива да сведочи тврдејќи дека има право да молчи.
10. Што се однесува до останатите 250.000 американски долари што ги депонирал на мојата сметка во Стандард банка во Кожани, Грција, како што покажуваат изводите од банката, сум повлекол 100.000 американски долари за да купам кука во Кожани што ја ставив на име на Џевдет Селими за да скријам дека јас сум сопственик. Тој не знаеше дека е на негово име. Мило ми е што таа кука ќе биде продадена, а парите од нејзината продажба ќе бидат конфискувани. Исто така, мило ми е и што останатите 150.000 долари ќе бидат вратени во државата и конфискувани.
 11. Истражителот ги нашол и ги приложи, како што вели, банкарските изводи на име Бернард Хоџа од Стандард банка, Кожани, Грција. Не ја прифаќам валидноста на овие изводи и барам да не бидат прифатени како докази.
 12. Ако се точни, го прифаќам фактот дека на истите датуми кога на својата сметка сум депонирал по 50.000 долари од парите за поткуп, на сметката на Бернард Хоџа биле депонирани само 900.000 американски долари. Како што реков, во секоја прилика на сметката на Бернард Хоџа депонирал по 950.000 американски долари.
 13. Не знам што се случувало со останатите 50.000 американски долари. Никогаш не сум ги добивал. Можеби ги украде банкарскиот службеник. Никогаш не сум ги видел изводите од банката. Тие пари не се искористени за реновирањето на фармата. Парите за реновирањето на фармата ми ги даде таткото на сопругата.
 14. Признавам дека дека напишав „За домот во Лондон“ на каталогот од аукциската кука. Имам намера, доколку го купам предметот, да го чувам во станот што го изнајмуваше син ми. Но, не го купив.
 15. Сега збор-два за мојот дом овде, кој го дела со сопругата и двете деца. Во 2005 година го добивме како свадбен подарок од семејството на сопругата. Куќата е заедничка т.е. се води на моето и нејзиното име. Мојот дом нема никаква врска со моите кривични дела. Сепак, се согласувам со истражителот дека куќата вреди 100.000 долари.
 16. Мојата сопруга не знаеше ништо за парите што ги добивав од Браун. Ја излажав за трошоците за образованието на нашиот постар син во Англија. И кажав дека образованието е бесплатно и дека станот е позајмен од пријател. Син ми ме подржуваше во лагите, иако не знаеше од каде се парите.
 17. Се согласувам со она што го кажа истражникот дека салдото на нашата тековна сметка е нула.
 18. Сега збор-два и за фармата.
 19. Фармата се состои од кука, плевни, хангари и 500 хектари пасишта. Ја наследив од татко ми во 1998 година и прифаќам дека во тоа време не вредеше многу. Фармата и објектите беа срушени. Во 2014 година ја пренесов сопственоста врз Хасани Фармс друштво со ограничена одговорност. Се согласувам со истражителот дека јас и сопругата имаме еднаков удел од по 50% во друштвото. Друштвото нема друг имот освен фармата. На неговата сметка, како што рече истражителот, има околу 2000 американски долари. Мојата сопруга ја водеше фармата како бизнис со готовина. Друштвото не пријавуваше дивиденда и жал ми е што велам дека друштвото не остваруваше добивка и не плаќаше даноци.
 20. Мојата сопруга, која е ќерка на фармер, работеше многу напорно во последните десет години за да ја направи фармата профитабилна. Во моментот на моето апсење на неа имаше над 2000 говеда за производство на месо и млеко. Мојата сопруга позајми пари од татка си за да купи стока и да изгради модерни објекти за молзење. За жал, на мојата сопруга не ѝ оди добро со бројките, па не водеше евиденција за кредитите, трошоците и приходите. Ни долар од парите што ги добив од Бернард Хоџа не беше вложен во реновирањето на фармата.
 21. Не се согласувам со првично проценетата вредност на фармата од страна на истражителот, со исклучок на проценетата вредност по неговата последна посета на фармата. Тој наведува дека сега таа вреди 400.000 долари. По моето апсење, состојбата на фармата е значително влошена. Добитокот е продаден, а мојот братучед Џевдет Селими

ги задржа парите од продажбата, велејќи дека тие пари му ги должиме за неговата работа на фармата низ годините. Сопругата ми кажа дека Џевдет Селими би го продал добитокот за околу 1 милион долари.⁵⁶ Ни ги должи тие пари. Исто така ми кажа дека двата бунари кои се од витално значење за фармата неодамна пресушиле поради суша. Без бунарите фармата не вреди ништо. Со оглед на сегашната општа економска состојба, би ја проценил на 100.000 долари.

22. Немам друг имот и верувајте тоа е вистина.

ИСКАЗОТ НА КАТЕРИНА ХАСАНИ

1. Го прочитав исказот на сопругот и верувам дека тоа е вистинит и точен исказ. Не знаев дека мојот сопруг прима поткуп. Не знаев ништо за куќата (каде што очигледно ја носел својата девојка) ниту за сметката во Кожани. Мислев дека син ми со помош на пријател бесплатно се школува во Англија.
2. Потврдувам дека татко ми плати за реновирањето на фармата. Жал ми е што не можам да приложам документи за да потврдам дека тој плати за реновирањето.
3. Што се однесува до моменталната вредност на фармата, разговарав со агент за недвижности кој ми предложи да ја продадеме за 400.000 долари. Го прифатив неговиот предлог, но сега верувам дека вредноста е многу преувеличена.
4. Моментално сум во процес на развод од сопругот и барам од овој суд да ми дозволи да го задржам домот тука во главниот град, во кој планирам да живеам со децата. Ако куќата се продаде, со децата ќе останеме без кров над главите. Мојот единствен извор на приход е фармата и исто така барам од овој суд да ми дозволи да работам на фармата. Алтернативно, барам овој Суд да не ми го конфискува уделот од 50% во средствата од продажбата на фармата, доколку се продаде. Јас сум невина во сето ова. Сопругот ме измами и ми го уништи животот.

ИСКАЗОТ НА БЕРНАРД ШЕХУ

1. Јас сум овластен дилер на Ферари во главниот град и тоа го работам веќе 20 години.
2. На 15 јули 2020 година, на Агон Хасани, кого добро го познавам уште од училишните денови, му продадов Ферари за 100.000 долари. Ми плати во готовина. Не сакав да земам готовина, но тој ме убеди дека се' е во ред. Требаше да се запрашам од каде му се парите, но не го направив тоа. Ми кажаа дека тие 100.000 долари се принос од кривично дело примање поткуп. Но, јас не го знаев тоа.

ПРОБЛЕМ 7 - ИЗВРШУВАЊЕ НАЛОГ ЗА КОНФИСКАЦИЈА

1. Да претпоставиме дека Агон Хасани бил осуден, и Судот одлучил дека вкупната имотна корист што ја стекнал изнесувала 1 милион американски долари и дека е донесен налог или налози за конфискација на имотна корист во вкупна вредност од 1 милион американски долари.
2. Да претпоставиме дека Агон Хасани досега не платил ништо и го задржал сиот свој имот.

Задача

Како би го извршиле налогот за конфискација?

ПРОБЛЕМ 8 - ОДЗЕМАЊЕ НА ИМОТ БЕЗ ОСУДИТЕЛНА ПРЕСУДА

Претпоставете дека фактите се исти како во проблемот 4 погоре со следниов исклучок. Агон Хасани починал набрзо по апсењето. Задача

Подгответе писмен меморандум во кој ќе објасните кои чекори би можеле и треба да ги преземат граѓанските судови за да се зачуваат имотите на Агон Хасани и Бернард Хоџа за да би биле достапни за конфискација?

56. Претпоставете дека ова сума е точна.

ПРОБЛЕМ 9 - ЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ, ДОБИВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ И ИЗВРШУВАЊЕ ЛОКАЛНИ НАЛОЗИ ВО ДРУГИ ЗЕМЈИ

1. Да ги претпоставиме истите факти како во проблемот 4.

Задача

Кои чекори би можеле и треба да ги преземете за да добиете информации од Грција и Обединетото Кралство за имотот на Асан Хасани и Берtrand Хоџа кој се наоѓа во тие земји.

2. Да ги претпоставиме истите факти како проблемот 6. Да претпоставиме дека Асан Хасани е осуден за перење пари и корупција.

Задача

Објаснете, повикувајќи се на релевантните законски одредби, дали Судот има овластување да нареди одземање на куќата на Асан Хасани и парите на неговата сметка во Стандард банка во Кожани? Доколку Судот има овластување, дали тој налог може да се изврши во Грција и, ако може, како? Ако не, и ако Асан Хасани одбие да соработува во однос на куќата и сметката во Кожани, кои се алтернативните чекори што може да се преземат за враќање на куќата и парите што се наоѓаат на сметката?

ПРОБЛЕМ 10 - ЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ, ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ НА ДРУГИ ЗЕМЈИ И ИЗВРШУВАЊЕ НА СТРАНСКИ НАЛОЗИ

1. Претпоставете ги истите факти како во проблемот 4 со овие дополнителни факти. Непосредно пред неговото апсење, Агон Хасани отишол во Кожани за да разговара со Стандард банка за парите што моментално се на неговата сметка и парите што очекува да ги депонира по следната исплата од Браун. Стандард банка доставила до надлежните органи пријава за сомнителна активност за Агон Хасани и сметката. Агон Хасани бил уапсен во Банката од страна на грчката полиција под обвинение за перење пари во врска и со сметката во Стандард банка и со куќата во Кожани. Тој бил ослободен со кауција и се вратил во вашата земја каде што е уапсен по апсењето на Браун.

Задача

Надлежниот орган во Грција бара од надлежниот орган во вашата земја да пружи информации и докази кои ги поткрепуваат обвиненијата за перење пари. Барањето доаѓа до вас. Кои чекори можете/морате да ги преземете за да го исполните барањето? Идентификувајте ја релевантната законска одредба или меѓународна обврска.

2. Да претпоставиме дека Александар Калос, грчки државјанин, примил 100.000 евра поткуп во Грција и ги депонирал парите во банка во вашата земја. Калос е уапсен и обвинет во Грција за примање поткуп, а грчкиот кривичен суд издал налог за замрзнување на сиот имот на Калос ширум светот, вклучувајќи ги, конкретно, 100.000 евра.

Задача

Надлежниот орган во Грција бара од надлежниот орган во вашата земја да го изврши налогот за замрзнување. Барањето доаѓа до вас. Кои чекори можете/мора да ги преземете за да го исполните барањето? Идентификувајте ја релевантната законска одредба или меѓународна обврска. Кои формални чекори би требало да ги преземе надлежниот орган/суд во Грција?

АНЕКС 2. АДАПТИРАНА ВЕРЗИЈА НА ПРИРАЧНИКОТ ЗА ЦЕЛИТЕ НА КАСКАДНИТЕ ОБУКИ ЗА СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ

60

Адаптацијата ја изврши Јавниот обвинител, г-а Ленче Ристоска, во рамките на проектната активност „Каскадни обуки за судии и јавни обвинители за спречување перење пари, водење финансиски истраги и поврат на имот“ организирани во 2022/23 година од страна на Глобалната програма за спречување нелегални финансиски текови на ГИЗ и Академијата за судии и јавни обвинители на Република Северна Македонија.

ПЛЕНАРНА СЕСИЈА 1

Перење на пари

Иако се работи за кривично дело кое е во надлежност на ОЈО ГОКК, сепак неопходно е познавање на основите и формите на ова кривично дело, бидејќи информацијата за негово постоење најверојатно е први да ја дознаат обвинителите кои постапувале по предмети каде кривичните дела генерираат приноси од криминал.

Што е перење пари?

Дефиниција за перењето пари имаат дадено бројни меѓународни тела, конвенции и инструменти кои се бават со оваа проблематика. Во основа перењето пари го подразбира процесот на легализација на приносите од криминал, без оглед дали се работи за пари или за нелегално стекнат друг вид на имот.

Процесот на перење пари најчесто се случува во три клучни фази за „валканите“ нелегални пари да се реинтегрираат во правниот и финансиски систем во корист на криминалецот:

- Пласирање
- Напластување
- Интеграција

Секоја поединечна фаза на перење пари може да биде исклучително сложена.

Пласирање

Првата фаза на перење пари е позната како „пласирање“, при што „валканите“ пари се ставаат-пласираат во правните и финансиски системи. Откако ќе добијат нелегално стекнати средства преку разни кривични дела како кражба, мито и корупција, трговија со наркотици,

криминалците најнапред ја одвојуваат готовината од нејзиниот извор, така што преземаат низа дејствија со која изворот на средствата се маскира и се прикажува наведен легитимен начин на ставање на средствата во финансискиот систем. Целта е да се избегне создавање на тревога кај властите и известување дека одредена трансакција е сомнителна. Најчестите методи на пласирање со цел да се избегне механизмот за известување вклучуваат:

Мешање на средства

Станува збор за процес во кој приносите од криминал се мешаат со легитимните бизниси. Ова обично се прави преку готовински бизниси, како што се солариуми, перални за автомобили, казина и стриптиз клубови, такси компании и слично, бидејќи тие имаат мали или никакви променливи трошоци. Историски гледано, тоа се правело преку пералници, па оттука и терминот „перење пари“.

Измама со фактури

Измата со фактури е најчестата техника што се користи за пренос на валкани пари. Примарните техники вклучуваат: префактурирање или недоволно фактурирање, лажно опишани стоки/услуги и фантомска испорака (каде што не се испорачани артикли, а лажната документација е произведена за да се оправда плаќањето во странство).

Преку т.н. „штрумфање“

„Штрумфање“ е чин на разделување на голема сума на помали и помалку сомнителни трансакции под прагот за известување. Нелегалните средства често се депонираат на една или повеќе банкарски сметки од повеќе луѓе (познати како штрумфови) или од едно лице во подолг период.

Електронски трансфери на сметки

Испраните пари често се кријат преку офшор сметки бидејќи овој процес лесно го крие идентитетот на вистинските сопственици и е начин да се избегне плаќање данок. Офшор сметките се банкарски сметки отворени во земја надвор од местото каде што поединецот живее.

Носење мали суми готовина во странство

Парите може да се перат со носење мали суми готовина во странство под прагот за царинска декларација. Потоа оваа готовина се уплаќа на сметки во странска банка пред да се врати дома.

Преку т.н прекинати или нереализирани трансакции

Парите се префрлаат на адвокат или сметководител за да се чуваат додека не се заврши предложената трансакција. Трансакцијата потоа се откажува, а средствата му се враќаат на криминалецот од неприкосновен извор.

Враќање на кредит

Се подига кредит за да се прикрие изворот на поголема сума на средства и месечните анuitети за кредитот се враќаат со готовински депозити.

Напластување

Втората фаза во процесот на перење пари се нарекува „напластување“. Ова е сложена мрежа на трансакции за префрлање пари во финансискиот систем, обично преку офшор техники.

Откако средствата ќе бидат ставени во финансискиот систем, криминалците со прикривање на ревизорската трага преку стратешкото напластување на финансиските трансакции и лажното книговодство го отежнуваат следењето на трансакциите и пронаоѓањето на изворот.

Напластувањето е значително сложен елемент на процесот на перење пари. Неговата цел е да создаде повеќе финансиски трансакции за да го скрие изворот и сопственоста на нелегалните средства.

Оваа втора и најсложена фаза често ги вклучува следните тактики:

- Електронски трансфери на средства до и од офшор банкарски сметки, или помеѓу различни земји или јурисдикции
- Претворање пари во финансиски инструменти како акции.

Инвестирање во недвижен имот или преку користење на т.н. „школка“ компании за зголемување на анонимноста при префрлање на недозволените средства

- Префрлање на средства помеѓу неколку различни финансиски институции или помеѓу повеќе сметки во една институција
- Легитимизирање на готовина со конвертирање во жичен трансфер, акции или ставки со вредност како што се припејд картички
- Купување и препродажба на предмети со големи билети како јахти, луксузни автомобили и накит
- Зачувување на анонимноста со користење на посредници или прокси

Запомнете, фазата на напластување е за претворање на валканите пари во големи суми на чисти и средства на кои не може да им се влезе во трагата.

Интеграција

Третата од фазите на перење пари е „интеграција“. „Нечистите“ пари сега се апсорбираат во економијата, на пример преку недвижен имот. Откако „валканите“ пари ќе се стават и напластат, средствата ќе се интегрираат назад во легитимниот финансиски систем како „легален“ тендер. Интеграцијата е направена многу внимателно од легитимни извори за да се создаде веродостојно објаснување од каде се парите.

Овие пари потоа се обединуваат со криминалецот со, како што изгледа, легитимен извор. Во оваа фаза, многу е тешко да се направи разлика помеѓу легално и нелегално богатство. Лицето кое ги испрало парите може да ги искористи без да биде фатен. Исклучително е предизвик да се фати криминалецот доколку нема документација која ќе се користи како доказ од претходните фази.

Интеграцијата на валканите пари во финансиските системи се прави преку:

- Инвестиции на пазарот за недвижности, автомобили од висока класа, уметнички дела, накит или други добра со високи цени.
- Лажни фактури со прекумерна проценка на вредноста на стоката увезена или извезена во земја.

Важно е да се напомене дека, во реалноста, често има преклопување во овие три фази на перење пари, бидејќи и не постои законско ограничување дека сите овие фази мора да се исполнети за да постои перење на пари.

Законска дефиниција

Кај нас кривичното дело перење пари и други приноси од казниво дело е регулирано во член 273 од КЗ. Законодавецот инкриминирал повеќе дејствија на извршување па така, во став 1 определил дека делото го врши секој што:

ќе 1. пушти во оптек или промет, 2. прими, 3. преземе, 4. замени или 5. раситни пари или друг имот што го прибавил со казниво дело или за кој знае дека е прибавен со казниво дело, или со претворање, промена, пренос или на друг начин 6. ќе прикрие дека потекнува од таков извор или ќе ја прикрие неговата локација, движење или сопственост.

Во ставот 2 дополнително инкриминирано е и

1. поседува или 2. употребува имот или предмети за кои знае дека се прибавени со извршување на казниво дело или со фалсификување на исправи, непријавување на факти или на друг начин 3. ќе прикрие дека потекнуваат од таков извор, или ќе ја прикрие нивната локација, движење и сопственост.

Квалификувани облици на ова кривично дело се:

• (став 3) доколку делото е сторено:

1. во банкарско, финансиско или друго стопанско работење, или
2. ако со разделување на трансакцијата се избегнува должноста за пријавување во случаите определени со закон и

• (став 5) сторување на делото:

1. како член на група или друго здружение што се занимава со перење пари, противправно прибавување на имот или други приноси од казниво дело, или
2. со помош на странски банки, финансиски установи или лица.

• (став 8) доколку делото е сторено:

1. од користољубие, или
2. заради користење на податоци во странство.

Имајќи ја предвид важноста на службените лица кои се должни да делуваат во насока на оневозможување на перење пари, законодавецот пропишал посебна одговорност за:

- (став 6) Службено лице, одговорно лице во банка, осигурително друштво, друштво што се занимава со приредување игри на среќа, менувачница, берза или друга финансиска институција, адвокат, освен кога постапува како бранител, нотар или друго лице кое врши јавни овластувања или работи од јавен интерес, кои што овозможиле или дозволиле трансакција или деловен однос, спротивно на нивната законска должност или извршиле трансакција спротивно на забраната изречена од надлежен орган или привремена мерка одредена од суд или не го пријавиле перењето пари, имот или имотна корист, за кое дознале во вршењето на својата функција или должност
- (став 7) Службено, одговорно лице во банка или друга финансиска институција, или лице кое врши работи од јавен интерес, кое според закон е овластен субјект за примена на мерки и дејствија за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело, кое неовластено ќе открие на клиент или на неповикано лице податоци што се однесуваат на постапката на испитување на сомнителни трансакции или на примена на други мерки и дејствија за спречување на перење пари

Привилегиран облик на ова кривично дело е предвиден во два случаи:

1. Кога сторителот на делото од ставови 1 и 2 бил должен и можел да знае дека парите, имотот и други приноси од казниво дело се прибавени со казниво дело
2. Кога делото од став 7 е сторено од небрежност.

Сакам да обрнам внимание на две специфики од ова кривично дело. Првата е предикативното дело. Нашиот законодавец го користи изразот „казниво“ дело, што остава простор освен кривични дела, предикативните дела да се и прекршоците. Со тоа нашиот законодавец во најширока смисла на зборот ги опфаќа сите приноси од криминал, без оглед дали потекнуваат од кривично дело или од прекршочно дело. Така на пример доколку е сторен одреден царински прекршок кој за сторителот генерирал одреден принос, тогаш ваквиот царински прекршок може да биде предикативно дело, а сторителот да се гони и за перење пари доколку се докаже дека приносот од прекршокот потоа го прикажал како легитимен извор на средства и го ставил во промет во легалните финансиски текови

Втората специфика на која сакам да обрнам внимание е ставот 10 од членот 273 или т.н. автономно перење пари. Имајќи предвид дека во реалноста тешко се докажува врската помеѓу предикативното кривично дело и перењето пари, речиси сите меѓународни инструменти пропишуваат и т.н. автономно кривично дело перење пари. Станува збор за ситуација кога постојат фактички или правни пречки за утврдување на претходното казниво дело и гонење на неговиот сторител, па постоењето на такво дело се утврдува врз основа на фактичките околности на случајот и постоењето на основано сомнение дека имотот е прибавен со такво дело. Се почесто во праксата се среќаваат осуди за кривично дело перење пари, без да има осуда за предикативно дело и без предикативното дело да е точно определено. Во регионот прва ваква осуда има во Косово, додека кај нас се уште немаме ниту обвинение ниту пресуда за вакво т.н. автономно кривично дело перење пари. Треба да се потенцира и дека постојат поединци и групи кои професионално се бават со обезбедување на мрежа на правни лица со цел перење на пари, односно професионално се бават со перење пари. Сепак тие ниту знаат точно од кое кривично дело потекнуваат парите ниту пак во праксата може да се поврзат со конкретен сторител и конкретно предикативно дело. Затоа важно е да постои можност за гонење и на овие лица, без да постои обврска за утврдување на предикативното кривично дело. Како што споменав, ние законска можност за вакво нешто имаме, но овој пристап се уште наидува на отпор во праксата.

Треба да се напомене и дека знаењето на сторителот, односно должноста и можноста да знае дека имотот е прибавен со казниво дело можат да бидат утврдени врз основа на објективните фактички околности на случајот.

Предвидена е и одговорност на правно лице за ова кривично дело, а воедно е предвидено и дека приносот од казнивото дело се одзема, а ако одземањето не е можно од сторителот ќе се одземе друг имот што одговара на неговата вредност.

ФИНАНСИСКИ ИСТРАГИ

Основното прашање кое се наметнува кај перењето пари и докажување на ова кривично дело е како всушност да се дојде до сознанија за негово постоење? Освен пријавите од УФР и МВР, најефикасен начин за истражување и докажување на ова кривично дело се финансиските истраги.

Треба да се прави разлика помеѓу финансиски истраги и истрага за финансиски криминал. Финансиските истраги се насочени кон проверка и истражување на имотната состојба на сторителите на кривични дела. Основната цел е

да се утврди дали сторителите прибавиле одредена противправна имотна корист, во кој обем и најважно што се случило со така прибавената корист?

Во рамки на финансиските истраги се прават детални проверки за што тоа сторителот поседува. Имајќи предвид дека сторителите често го кријат имотот на име на членови на нивното семејство или нивни блиски лица или повереници, пред да се започне со една финансиска истрага потребно е да се обезбедат оперативни податоци за сите лица кои се поврзани со осомничениот. Овие оперативни податоци всушност ќе го дефинираат и обемот на финансиската истрага бидејќи освен за осомничениот проверки ќе се прават и за сите лица за кои е утврдено дека се во блиски релации со осомничениот. Определувањето на кругот на лица за кои ќе се спроведе финансиската истрага е првиот чекор што треба да се направи. Ова не значи дека финансиската истрага не може да се прошири доколку во текот на постапката се дојде до сознанија за постоење на лица кон кои исто така треба да се спроведе финансиска истрага.

Вообичаено финансиската истрага ги подразбира следните проверки:

ПРОВЕРКИ ВО БАНКИ

Проверка на следниве околности:

- дали лицето или нему блиски лица поседуваат банкарски сметки и сеф,
- податоци за отворање на сметката (кој ја отворил и кога и кој е овластен потписник на сметката)
- податоци за закуп на сефот (кој го склучил договорот, кој ја плаќа закупнината и како, кои лица се овластени лица на сефот и сл.)
- дали лицето или нему блиски лица се јавуваат како овластени потписници на туѓа банкарска сметка и на која, вклучително и на банкарски сметки на правни лица
- преглед и податоци за денарски и девизни депозити или кредити,
- дали лицата користат електронско банкарство и други банкарски продукти
- податоци за уреди кои се регистрирани во банката при користење на електронско банкарство
- прегледи на приливи/одливи на сметките од интерес во електронска форма
- документација за регистрација, отворање сметки, потписни картони, договори за орочени депозити, договори и амортизациони планови за одобрени кредити
- дали лицата од интерес се корисници на услугата брз трансфер на пари извршени преку Банката и доколку се да се достави комплетна документација за трансферите
- преглед на блокади и документација за истите
- дали во системот на Банката се регистрирани готовински уплати на туѓи сметки со ЕМБГ на лицата од интерес
- дали лицата од интерес имаат реализирано менувачко работење
- дали во системот на Банката лицата од интерес со нивните ЕМБГ се регистрирани како вистински сопственици на некое правно лице
- други податоци

ПРОВЕРКИ ВО ЛИЗИНГ КОМПАНИИ

Проверка на следниве околности:

- Дали лицата од интерес се корисници на производите и услугите на компанијата и на кои;
- Целокупната документација (фактури влезни и излезни, аналитички картици и налози за книжење кои се однесуваат за лицата од интерес како коминтенти)
- Договори (склучени со лицата од интерес)
- Преглед на извршени плаќања од лицата од интерес и други лица за сметка на лицата од интерес, како и преглед на плаќања кои не се однесуваат за лицата од интерес, а плаќањата се извршени од нивна страна

ПРОВЕРКИ ВО НАДЛЕЖНИ ИНСТИТУЦИИ

1

ВО КИБС ЕРТС (КЛИРИНШКА КУЌА КЛИРИНШКИ ИНТЕРБАНКАРСКИ СИСТЕМИ АД СКОПЈЕ) - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- дали лицата од интерес се јавуваат во регистрите на трансакциски сметки кај носителите на платниот промет, кај кои носители на платниот промет и кои се нивните трансакциски сметки

2

ВО ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТАР НА РСМ - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- дали лицата од интерес се јавуваат како дел од сопственичката или управителската структура или се овластени лица на некои правни лица или нивни подружници и на кои
- дали лицата се јавуваат како вистински сопственици на правни лица и кои
- историјати и тековни состојби на правните лица, со податоци за основачки влог и начин на уплата на основачкиот влог

3

АГЕНЦИЈА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ - НА ОКОЛНОСТИ:

- дали лицата од интерес во периодот од интерес се јавуваат како сопственици на недвижен имот и на кој
- уверенија за историски преглед со список на промени на извршени запишувања,
- сите списи (во копија или во електронски примерок) врз основа на кои се извршени и запишани промените, односно барања, решенија, договори со прилози кон истите, геодетски елаборати, заклучоци, потврди и друга документација поврзана со овие предмети

4

ВО АГЕНЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВОЗДУХОПЛОВСТВО - ДА СЕ ПОБАРААТ ПОДАТОЦИ ОД РЕГИСТАРОТ НА ВОЗДУХОПЛОВИ ЗА СОПСТВЕНИЦИ И/ИЛИ КОРИСНИЦИ НА ВОЗДУХОПЛОВИ - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- дали лицата од интерес во периодот од интерес имале или сè уште имаат својство на сопственик и/или корисник на воздухоплови,
- податоци за регистарската ознака, уверенијата за тип и други податоци за воздухопловот,
- целокупната документација врз основа на која е стекната сопственоста, односно правото на располагање на воздухопловот

5

ВО МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ, КАПЕТАНИЈА НА ПРИСТАНИШТАТА - ПОДАТОЦИ ОД РЕГИСТАРОТ НА БРОДОВИ И РЕГИСТАРОТ НА ЧАМЦИ ЗА СОПСТВЕНИЦИ НА БРОДОВИ И ЧАМЦИ НА ОКОЛНОСТИ:

- дали лицата од интерес во периодот од интерес, имале или сеуште имаат својство на сопственик и/или корисник на бродови и чамци,
- податоци за начинот на стекнување на сопственоста,
- ознака на бродот, технички карактеристики на бродот и негова идентификација, односно регистарска ознака на чамецот и евентуално име на чамецот доколку има

6

ВО МВР - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- дали лицата од интерес поседуваат или поседувале моторни возила и мопеди,
- податоци за сопственост и движење со историјат на промени на сопственоста на моторни возила
- сите купопродажни договори за набавени и продадени моторни возила

7

ВО УЈП - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- податоци за поднесени годишни даночни пријави на лицата од интерес,
- податоци за други стручни работи кои се однесуваат на делокругот на работењето на управата, односно, работи кои произлегуваат од посебните даночни закони,
- податоци од единствениот даночен регистар и даночните евиденции на даночните обврзници, даночни пријави, утврдување, наплата и поврат на даноци, инспекциски надзор, како и други податоци

8

**ВО ЦАРИНСКА УПРАВА
- ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:**

- комплетна документација за сите извршени увози, извози, транзити, како и податоци за пријавена внесена или изнесена сума на парични средства при влез или излез на граничните премини на Р. С. Македонија согласно законските прописи на Р. С. Македонија за лицата од интерес

9

**ВО ЦЕНТРАЛЕН ДЕПОЗИТАР НА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ
- ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:**

- податоци за купени и продадени хартии од вредност за лицата од интерес

10

ВО УПРАВА ЗА ФИНАНСИСКО РАЗУЗНАВАЊЕ - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- дали за лицата од интерес се пријавени сомнителни трансакции
- податоци за извршените проверки на сомнителните трансакции и документацијата која произлегува од преземените дејствија

11

ВО ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈА (ДКСК), ВО СЛУЧАЈ ЛИЦАТА ОД ИНТЕРЕС ДА СЕ НОСИТЕЛИ НА ЈАВНИ ФУНКЦИИ - ПРОВЕРКА НА СЛЕДНИВЕ ОКОЛНОСТИ:

- дали поднеле анкетен лист и примерок од анкетниот лист
- дали поднеле промени на анкетен лист и примерок од пријавените промени
- дали биле поднесени изјави на интерес и примероци од поднесените изјави за интереси
- податоци од преземени дејствија од страна на Комисијата согласно нејзините овластувања
- акти и останата документација кои произлегуваат од преземените дејствија

ПРОВЕРКИ ВО ОСИГУРИТЕЛНИ КОМПАНИИ

Проверка на следниве околности:

- дали лицето или нему блиски лица поседуваат животно осигурување или се јавуваат како договорна страна во корист на трети лица
- податоци за извршени уплати и исплати на парични средства на име животно осигурување, како и договорите за животно осигурување, вклучително и информации за начинот на плаќање на ануитетите – кој ги плаќа, на каков начин (готовина или безготовински трансфер) и документација за реализираните плаќања

ПРОВЕРКИ ВО ИНВЕСТИЦИСКИ ФОНДОВИ

Проверка на следниве околности:

- дали лицата од интерес поседуваат удели во било кој од инвестициските фондови на Друштвото
- податоци за инвестицијата – ден на уплата, сума на уплата, овластени лица за подигање на средства

Како што може да се забележи се работи за навистина обемни и детални проверки, кои генерираат обемен материјал особено ако се земе предвид околноста дека овие проверки се прават како за осомничениот така и за блиските лица.

Затоа е важно да се има методологија на организирање на податоците и нивна анализа. Клучните резултати од финансиската истрага ги дава анализата на податоците. Оваа анализа нужно опфаќа анализа на можностите и животниот стил на сторителот пред извршување на кривичното дело и анализа по извршување на кривичното дело. Всушност предмет на анализа е евентуалното зголемување на животниот стандард и подобрување на условите за живот на сторителот или нему блиските лица, доведени во корелација со времето на извршување на кривичното дело и прибавувањето на противправна имотна корист.

Од праксата можам како позитивен пример да го споменам дефинирањето на личен профил на субјектот и финансиски профил на субјектот. Во личниот профил на субјектот се внесуваат податоци за осомничениот и тоа неговите лични податоци, броеви на лични документи и патни исправи, податоци за негови родители, браќа, сестри, податоци дали е женет, податоци за неговите деца, за децата и брачните другари на неговите браќа и сестри, за родителите и браќата и сестрите на брачниот другар, како и за нивните брачни другари, податоци за блиски лица со кои лицето е во интимни релации, кумство, блиски пријатели и соработници. По дефинирање на личниот профил и спроведување на финансиската истрага, се дефинира финансиски профил на субјектот. Во финансискиот профил се внесува се што лицето поседува, од движен и недвижен имот, ствари, добра и слично, со внесување на податоци за начинот на кој се стекнал со сопственост и времето кога се стекнал со сопственост, податоци за банкарски сметки, депозити и слично, податоци за сопственост на фирми итн., односно се внесуваат поединечните резултати од сите проверки извршени во рамки на финансиската истрага, како за осомничениот така и за лицата поврзани со него. На крајот се внесуваат и резултатите од анализите извршени во рамки на финансиската истрага. Со тоа на еден прегледен начин се прави пресек на сите релевантни податоци за субјектот.

ПЛЕНАРНА СЕСИЈА 2

Одземање на предмети и конфискација

Од анализата за законските одредби содржани во КЗ може да се заклучи дека законодавецот распознава начелно две различни ситуации на одземање на предмети или имот. Првата е одземањето на предмети, додека втората е конфискацијата на имот и имотна корист.

Одземање на предмети

Темата на одземање на предмети верувам ви е добро позната на сите. Нашиот законодавец одземањето на предмети го регулирал на два начина: преку определување на општи правила во општиот дел на КЗ – член 100-а и преку определување на задолжително одземање на предмети во посебниот дел на КЗ каде се регулирани посебните кривични дела.

Основно начело од кое се тргнува е дека никој не може да ги задржи или присвои предметите што настанале од извршување на кривичното дело. Со ваквата определба законодавецот пропишал одземање на *producta sceleris* (“продукти на казнено дело”) или предметите што настанале со извршување на кривичното дело.

Воедно законодавецот пропишал и одземање на *instrumenta sceleris* (“инструментите на делото”) или предметите употребени или наменети за извршување на кривичното дело. Тука треба да се нагласи дека кога зборуваме за *producta sceleris* станува збор за предмети кои пред извршување на кривичното дело не постоеле, туку се создадени со самото извршување на кривичното дело (пример: фалсификувани пари, фалификувани исправи, порнографски снимки, произведена дрога и слично). За разлика од нив, *instrumenta sceleris* постоеле и пред извршување на кривичното дело (пример: употребено оружје, возило искористено за превоз на дрогата и слично).

Притоа треба да се нагласи дека еден ист предмет во одредени случаи може да биде *instrumenta sceleris*, а во други *producta sceleris* и ваквата негова природа треба да се цени во секој случај одделно. Така на пример дрогата може да биде *producta sceleris* во случаите кога сторителот врши недозволено производство на дрога, па продукт на кривичното дело е самата дрога. Во случај кога дрогата се нуди на продажба, таа е предмет кој е наменет за извршување на кривичното дело односно *instrumenta sceleris*.

Законодавецот има различен пристап кон одземањето на *producta sceleris* за кои пропишал задолжително и безусловно одземање и одземањето на *instrumenta sceleris*, за чие одземање законодавецот предвидел различни

решенија. Така законодавецот пропишал задолжително одземање на *instrumenta sceleris* кое го условил со постоење на интересите на општата безбедност, здравјето на луѓето или причините на моралот, но пропишал и факултативно одземање на *instrumenta sceleris* кога постои опасност истите да бидат повторно употребени за извршување на кривично дело.

Воедно, законодавецот го регулира прашањето по однос на одземањето на *instrumenta sceleris* во сопственост на трето лице, предвидувајќи дека истите нема да се одземат, освен ако третото лице знаело или можело и било должно да знае дека се употребени или биле наменети за извршување на кривично дело. Така доколку третото лице не може да се доведе во свесна корелација со сторителот на кривичното дело или самото дело, тогаш нема правен основ за одземање на предметите иако тие биле употребени за извршување на кривично дело. Оваа одредба од членот 100-а став 3 од ЗКП треба да се толкува како исклучок од задолжителното одземање на *instrumenta sceleris* предвидено во членовите со кои се инкриминирани кривичните дела во посебниот дел од КЗ, што е и став на судската пракса.

Судска пракса:

Со Пресуда на Врховниот суд на Република Северна Македонија КЗЗ бр.5/2008 од 05.03.2008 година уважено е барањето за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Република Северна Македонија и пресудата на Апелациониот суд Скопје КЖ бр.1754/07 од 22.10.2007 година во делот на одлуката за одземање на предмети е укината и товарното моторно возило е вратено во сопственост на правното лице. Во образложението на пресудата Врховниот суд истакнал дека погрешен и незаконит е ставот на Апелациониот суд дека одредбата од член 215 став 6 од КЗ по својата природа е *lex specialis* по однос на општата одредба за одземање на предмети, поради што судот е должен да ја примени оваа одредба независно од условите предвидени во член 100-а од КЗ.

Во образложението на пресудата Врховниот суд меѓу другото навел и дека: „Не може да се смета дека обвинетиот ги употребил товарното моторно возило и приколката за извршување на кривичното дело, бидејќи возилото не било во функција за потребите на извршување на кривичното дело, туку истото само вршело редовна активност на превоз. Ова дотолку повеќе што ниту лицето кое ја примило стоката за превоз, ниту пак превозникот или возачот на товарното моторно возило не се обвинети за кривичното дело. Освен ова товарното

ло било во сопственост на трето лице, било најмено од сведокот за да се изврши превоз на стока до Република Северна Македонија, а од изведените докази во текот на постапката не произлегува дека сопственикот на возилото, односно транспортното претпријатие знаело или можело да знае дека истото ќе биде употребено за извршување на кривично дело, а кое е законски услов за одземање на предмет, сопственост на трето лице.“

Како што може да се забележи од примерот, задолжителното одземање на предметите предвидено во посебниот дел од КЗ, се применува директно само врз сторителот, а кога станува збор за задолжително одземање од трети лица, секогаш треба да се внимава да се запазени одредбите и условите од општиот дел од КЗ.

Во правната теорија постои став дека наградата што сторителот евентуално ја добил за стореното дело (без оглед на тоа дали се состои во пари или во натура) не смее да се третира како предмет што настанал со извршување на кривичното дело, а тоа не е, се разбира, ни она што сторителот го има добиено со продажба, трампа или слично на предметите што настанале со извршување на кривичното дело и паѓа под удар на пленување на имотна корист. Тоа значи дека доколку сторителот ги продаде предметите што настанале од извршување на кривичното дело, износот кој го добил од продажбата нема да се одземе по 100-а, туку ќе се бара негова конфискација како противправна имотна корист која ја стекнал сторителот со извршување на кривичното дело.

КОНФИСКАЦИЈА

Поимот имотна корист подразбира какво било зголемување на имотот што резултира од кривичното дело: украдени предмети, пари добиени од продажба на дрога, примен поткуп и слично. Под имотна корист се подразбира и делот од имотот на сторителот што не е намален благодарение на кривичното дело (даночно затајување и слично), како и противправно заснованите права или фактички можности за остварување на имотна корист. Имотната корист може да се состои во пари, движни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права.

Основата за конфискацијата Кривичниот законик ја наоѓа во правното начело дека од неправо не може да стане право, предвидувајќи дека никој не може да ја задржи непосредната и посредна корист прибавена со кривично дело. Така од

сторителот се конфискува сета имотна корист прибавена со кривичното дело. Додека конфискацијата на непосредната имотна корист ја опфаќа само директната имотна корист од кривичното дело (член 97), конфискацијата на посредната имотна корист (член 97-а) го опфаќа:

- имотот во кој е трансферирана или претворена непосредната имотна корист
- користа помешана со легално стекнатиот имот, односно имотот стекнат од законски извори, доколку користа прибавена од кривично дело е помешана, во целост или делумно, со таквиот имот, до проценетата вредност од помешаната корист прибавена од кривично дело и
- секој приход што произлегува од така трансферираната или помешана корист, односно приходот или друга корист што произлегува од користа прибавена од кривично дело, од имот во кој користа прибавена од кривично дело е трансформирана или претворена или од имот во кој е помешана користа прибавена од кривично дело, до проценетата вредност на помешаната корист прибавена од кривично дело.

Членот 98 го пропишува начинот на конфискација, па така конфискацијата може да се состои во одземање на парите, подвижните и недвижните предмети, како и секој друг имот или актива и материјални или нематеријални права и може да има облик на физичко одземање или на други дејствија со кои се поништуваат материјалните или нематеријалните штети. Ваквиот тип на конфискација е познат како реална или натурална конфискација. Кога конфискацијата се состои во конфискување на друг имот што одговара на прибавената имотна корист, тогаш зборуваме за вредносна конфискација. Ваквата конфискација се применува кога не е можна натурална конфискација.

Судска пракса:

Со Решение на Апелациониот суд Битола КСЖ.бр.30/16 од 15.03.2016 година укинато е Решението на Основниот суд Битола КС-КР бр.557/15 од 01.03.2016 година и предметот е вратен на повторно постапување. Апелациониот суд во образложението на својата одлука навел:

„основано се укажува во жалбата дека првостепениот суд погрешно го применил законот кога одлучил дека предметите наведени во изреката на решението, а претходно одземени со потврда за одземени предмети, се одземаат.“

„Точно е дека во пресудата донесена по повод предлог спогодба на обвинетите и јавниот обвинител не е одлучено за одземањето на предметите. Меѓутоа, неправилно првостепениот суд по предлог на јавниот обвинител за одземање на предмети донел дополнително решение со кое купените предмети со одземените пари одлучил да ги одземе од осудената. Ваквото постапување не е во согласност со Законот, затоа што во конкретниот случај прибавената имотна корист со извршените кривични дела од страна на осудената се состои во одземените пари со картичката на оштетената. Тоа значи дека предметите набавени со овие пари не се предмети кои што потекнуваат од извршувањето на кривичното дело, како што смета првостепениот суд. Кога наместо предметите прибавени со кривичното дело кои повеќе не се наоѓаат кај сторителот или не можат да се пронајдат, се одземат предметите кои сторителот посредно ги прибавил со извршување на кривичното дело или наместо паричниот износ прибавен со кривичното дело се одземаат предметите кои сторителот ги набавил со тие пари, е погрешно постапување. Наместо тоа, судот ќе изрече одземање на одреден паричен износ, а предметите кои сторителот ги добил со размена за предмети стекнати со кривичното дело или ги набавил со украдените пари, ќе може во текот на постапката по потреба, да се опфатат со времените мерки за обезбедување по одредбите кои важат за извршната постапка. Всушност, овие предмети после правосилноста на одлуката за одземање на имотната корист заедно со останатиот имот на сторителот служат за обезбедување на наплатата на она што сторителот е должен да го плати, па ќе можат да се одземат или продадат во согласност со одредбите за извршување на мерката одземање на имотната корист.

Според тоа, имотната корист непосредно се одзема од сторителот во оној облик во кој е прибавена со извршување на кривичното дело, ако во тој облик кај него сеуште постои. Ако парите се претворени во предмети, сторителот ќе се задолжи да го плати паричниот износ кој одговара на прибавената имотна корист.“

Нашиот законодавец ја предвидел и т.н. проширена конфискација, која е значајна кога станува збор за кривичното дело перење на пари бидејќи е предвидено дека од сторителот на кривично дело кое е поврзано со кривичното дело перење пари за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години, ќе се конфискува имотот стекнат во временски период пред осудата што судот го определува според околностите на случајот, но не подолг од пет години пред

години пред сторувањето на делото, кога врз основа на сите околности судот основано е уверен дека имотот ги надминува законските приходи на сторителот и потекнува од такво дело. Тука се поаѓа од правната претпоставка дека криминалните активности започнале уште пред првото дејствие кое е откриено и докажано, па постои основа за конфискација на имотот што ги надминува законските приходи на сторителот. Проширената конфискација се применува и спрема трето лице за кое е остварен таков имот, како и спрема лице за кое е пренесен без соодветен противнадоместок.

Обврската за утврдување на имотот и имотната корист и висината на имотот и имотната корист во кривичната постапка ја има јавниот обвинител кој во оваа насока е должен да собира докази и да ги извидува околностите од важност за утврдување на имотот и имотната корист и може да бара известувања од други државни органи, финансиски институции и други правни лица и граѓани. Во случај кога оштетениот истакнал имотноправно барање во однос на предметите прибавени со кривичното дело, односно во однос на износот што одговара на вредноста на предметите, имотната корист ќе се утврдува само во оној дел кој не е опфатен со имотноправното барање.

Кога станува збор за утврдување на висината на имотната корист кај конфискацијата во праксата се среќаваат два основни принципи: “нето принцип” кој ја дефинира имотната корист како нето добивката што се состои во зголемување или ненамалување на имотот на сторителот, што се добива по одбивањето на нужните издатоци и трошоци коишто ги имал сторителот при нејзиното остварување и “брuto принципот” – инсистира на конфискување на сè што е остварено како нова вредност во имотот на сторителот, независно од неговите вложувања и учество на неговиот капитал. Брuto принципот во основата го има истото правно начело врз кое почива конфискацијата, а тоа е дека неправото не може да генерира право. Сепак, брuto принципот не треба да биде екстремно поставен, зафаќајќи го целокупниот имот на сторителот, туку треба да се примени еден рационален пристап според кој од имотната корист треба да се исклучи само оној нужен издток на сторителот кој се состои во реално намалување на првобитниот имот со кој располагал пред да го стори кривичното дело и евентуално пред да продолжи со криминалната активност.

MONEYVAL:

- конфискацијата на инструменталностите во повеќето случаи е само дискреционо право, а истото важи и за инструменталностите на делата за перење пари
- нема предвидено вредносна конфискација за инструменталностите искорстени или наменети за вршење кривични дела;

ПЛЕНАРНА СЕСИЈА 3

Мерки за привремено обезбедување во кривични постапки

Цел на мерките

Поаѓајќи од фактот дека во праксата се почести се ситуациите кога надоместувањето на штета од сторителот или одземањето на користа е невозможно, во насока на спречување на било какви натамошни отуѓувања на имотот на сторителот на кривичното дело, односно на предметот на кривичното дело и стекнатата корист, законодавецот предвидел можност за определување на привремени мерки за обезбедување.

За разлика од граѓанските постапки каде примената на мерките за привремено обезбедување е правило, во кривичните постапки примената на мерки за привремено обезбедување е реткост. Причините поради тоа од една страна се лоцираат во недоволната застапеност на финансиските истраги и неуспешноста да се лоцира имот или предмети кои би биле предмет на привременото обезбедување, а од друга страна причина за ваква состојба е и конфузната и неконзистентна законска регулатива.

Доколку се погледне начинот на кој ЗКП го третира прашањето на привремените мерки за обезбедување се добива впечаток дека законодавецот не ја следел правната логика и систематизацијата на проблематика содржана во КЗ и во обидот да воведо нов систем на водење на кривичната постапка, останал изгубен помеѓу старите и нови процесни концепти, неуспевајќи успешно да ги адаптира законските решенија на новиот пристап кој современото кривично законодавство го зазема. Како последица на тоа, судската пракса бележи неконзистентна и различна примена на законските решенија, што директно влијае на правната сигурност и квалитетот на процесната правда.

ВИДОВИ НА МЕРКИ

Мерки за привремено обезбедување законодавецот ги определил зависно од ефектот кој сакал да го постигне со мерката и зависно од темата на обработка во односната глава на законот.

Материјата за привременото обезбедување на предмети или имот законодавецот ја регулирал начелно во посебна глава на ЗКП и тоа во точка 2 од главата „Мерки за пронаоѓање и обезбедување на лица и предмети“. Притоа законодавецот не направил разлика на видовите на привремено одземање на предмети, а со тоа и на мерките кои се применуваат за привремено одземање на предмети.

Мерки за привремено обезбедување на предмети кои треба да се одземат – член 202 од ЗКП

Кога зборуваме за определување на привремени мерки за обезбедување на предмети кои според КЗ треба да се одземат, останува нејасно зошто законодавецот вовел двојство на одредби кои во праксата можат да создадат забуни.

Првично привременото одземање на предмети законодавецот го регулирал во член 194 од ЗКП каде предвидел дека предметите што според Кривичниот законик треба да се одземат или што можат да послужат како доказ во кривичната постапка привремено ќе се одземат и ќе му се предадат на чување на јавниот обвинител или органот определен со посебен закон или на друг начин ќе се обезбеди нивно чување. Наредбата за привремено одземање на предмети ја издава судот по предлог на правосудната полиција и јавниот обвинител. Законодавецот предвидел и привремено одземање на предмети без наредба, пропишувајќи дека предметите што според Кривичниот законик треба да се одземат или што можат да послужат како доказ во кривичната постапка може привремено да се одземат и без наредба од судот доколку постои опасност од одлагање и за кои постојат основи за сомнение дека се предмети на кривично дело. Доколку лицето кое се претресува изречно се спротивстави на одземањето на предметите, јавниот обвинител во рок од 72 часа од извршениот претрес ќе поднесе барање до судијата на претходна постапка за дополнително одобрување за одземање на предмети.

Во овој случај на одземање на предмети законодавецот зборува за две категории на предмети: едните кои според КЗ треба да се одземат и другите кои можат да послужат како доказ во кривичната постапка.

Тука се наметнува дилемата за правната природа на судската наредба за привремено одземање на предмети, односно дали станува збор за вид привремена мерка на обезбедување на предмети кои согласно КЗ треба да се одземат или пак станува збор за посебна одлука која има специфична правна природа. Дилемата се наметнува особено доколку се има предвид дека во членот 202 од ЗКП регулирано е носењето на

мерка за привременото одземање на имот или предмети заради обезбедување и тоа конкретно носење на мерка одземање на имот или предмети кои според КЗ треба да се одземат. Видно наведено, произлегува дека законодавецот за постигнување на една иста цел предвидел два различни правни механизми (судска наредба за одземање предмети и судска одлука за определување привремена мерка), па се поставува прашање за оправданоста од нивно паралелно постоење.

Всушност главниот проблем кој го има законодавецот при одземањето на предмети или имот е што не направил јасна дистинкција на одземањето на предмети како истражно дејствие и одземањето на предмети како привремена мерка за обезбедување. Многу поцелисходно би било во рамки на оваа глава законодавецот да ги издвои овие две сосем различни правни ситуации и посебно да ги опише ситуациите на привремено одземање на предмети кои се преземаат како истражно дејствие и ситуациите на привремено одземање предмети како мерка за обезбедување.

Привремено одземање на предмети кое се презема како истражно дејствие има за цел обезбедување на релевантни докази во кривичната постапка, па истото ги опфаќа како општите правила кои се однесуваат на одземањето на предметите, така и сите специфични ситуации кои можат да доведат до реализација на оваа цел (привременото одземање на компјутерски податоци, привременото одземање на писма, телеграми и други пратки, постапувањето со податоци кои се банкарска тајна и слично). Всушност и праксата кога судот определува ваква мерка покажува дека оваа мерка се определува паралелно со истражното дејствие претрес и е насочена кон привремено обезбедување на предметите до утврдување на нивниот статус во кривичната постапка и нивната натамошна улога. Привременото одземање на предмети кое се презема како мерка за обезбедување има сосем различна цел, а тоа е да се обезбедат предметите за кои се знае дека постојат и се знае третманот кој што го имаат согласно КЗ, односно се знае дека станува збор за *instrumenta* или *producta sceleris*.

Во членот 202 од ЗКП предвидено е определување на привремена мерка заради обезбедување и една од мерките е токму мерката одземање на предмети кои според КЗ треба да се одземат. Во овој контекст судската пракса не дава одговор кога ќе се одземат предмети според член 194 а кога според 202 од ЗКП.

Особено е дискутабилно дали привремената мерка одземање на предмети или имот кои согласно Кривичниот законик треба да се одземат

наоѓа примена во ситуации кога е потребно привремено да се одземе недвижен имот, бидејќи согласно прописите на граѓанското законодавство, хипотеката се заснова исклучиво како невладетелски залог, па не е јасно во што би се состоело привременото одземање на недвижен имот. Ова од причина што при привремено одземање не доаѓа до промена на титуларот на правото на сопственост, па стварта која привремено е одземена и понатаму останува во сопственост на лицето од кое се одзема. Според тоа привременото одземање на предмети има импликации врз владението на предметите и можноста за нивно натамошно располагање.

Мерки за привремено обезбедување на имот кој подлежи на конфискација

МЕРКИ ЗА ПРИВРЕМЕНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИМОТНО ПРАВНО БАРАЊЕ - ЧЛЕН 118 ОД ЗКП

Една од последиците од извршувањето на кривичното дело може да биде нанесувањето на штета. Во ваков случај кривичното дело во себе содржи и граѓански деликт, кој на оштетеното лице му дава право на поставување на имотноправно барање. Тука основата на казнувањето и основата на обештетувањето потекнуваат од иста дејност, па логично е двете барања да се расправаат во иста постапка (атхезиона постапка).

Законот за кривична постапка ги поставува основните правила кои се однесуваат на имотноправното барање, па така имотноправно барање може да се однесува на надоместок на штета, на враќање предмети или на поништување на определена правна работа.

Надоместок на штета како објект на атхезионата постапка ја опфаќа сета онаа штета што е направена со извршувањето на кривичното дело и тоа фактички претрпената штета и загубената заработувачка. Иако прашањето за надомест на нематеријална штета како објект на атхезионата постапка е спорно во правната литература, не постојат особени пречки да не се бара надомест и за ваков вид штета.

Враќањето на предмети како објект на атхезионата постапка значи на оштетениот да му се врати оној предмет кој бил одземен со извршување на кривичното дело и во овој случај судот во пресудата ќе определи предметот да му се предаде на оштетениот доколку утврди дека предметот му припаѓа на оштетениот и дека се наоѓа кај обвинетиот или кај некој од учесниците во кривичното дело или кај лице на кое му го дале тие на чување.

Поништувањето на правна работа како објект на атхезионата постапка го опфаќа целосното или делумно поништување на таа правна работа, со последиците што произлегуваат од неа, не засегајќи во правата на трети лица. Всушност ова значи реституирање на определени имотноправни односи во онаа состојба во која биле пред извршување на кривичното дело.

Со цел обезбедување на успешна реализација на имотноправното барање, законодавецот пропишал можност за определување на привремени мерки за обезбедување на имотноправното барање. Така, по предлог на јавниот обвинител и на овластените лица во кривичната постапка според одредбите со кои се регулира извршувањето, може да се определат привремени мерки за обезбедување на имотноправното барање што настанало поради извршувањето на кривичното дело. Ваквата одредба содржана во ЗКП од 2010 година е речиси идентична со одредбата која беше содржана во стариот ЗКП и воопшто не е усогласена со изменетите законски прописи кои го регулираат извршувањето. Имено, во новиот Закон за извршување, кој отпочна да се применува од мај 2006 година, не се содржани одредби со кои се регулира постапката за обезбедување на побарувањата, туку беше оставено оваа постапка да биде уредена со посебен закон. Во Законот за измени и дополнувања на Законот за извршување (Службен весник на Република Северна Македонија бр.50/2006) беше предвидено само преодно решение, а Законот за обезбедување на побарувањата беше донесен дополнително во 2007 година.

Ваквата состојба упатува на заклучок дека при носење на Законот за кривична постапка во 2010 година и дефинирање на привремените мерки за обезбедување на имотноправното барање, законодавецот не го зел предвид фактот дека со законските одредби со кои е регулирано извршувањето, повеќе не се регулира и обезбедувањето на побарувањата. Со цел да се надмине ваквата состојба, сосем прифатливо би било едно пошироко толкување, во смисла дека како одредби со кои се регулира извршувањето би се подразбирале и одредбите од Законот за обезбедување на побарувањата, каде се регулирани сите средства за обезбедување на побарувањата. На вакво становиште е и судската пракса во Република Северна Македонија.

Судска пракса:

Пример 1: Со решение на Кривичниот совет при Одделението за организиран криминал и корупција при Основниот суд Скопје 1 Скопје КОК-КР бр.142/17, судот го зазел ставот дека: „Одредби со кои се регулира извршувањето се предвидени во Законот за обезбедување на побарувањата.“ и при одлучувањето и определувањето на привремените мерки се повикал на член 118 став 1 од ЗКП и член 33 став 1 од Законот за обезбедување на побарувањата. Апелациониот суд Скопје со Решение КСЖ-402/17 од 07.08.2017 година го потврдил решението на Основниот суд Скопје 1 Скопје КОК- КР.142/17 и појаснил дека “правилно првостепениот суд, врз основа на сите докази предложени со обвинителниот акт, оценил дека во оваа фаза на постапувањето потребно е да се обезбеди имотноправното барање”, повикувајќи се на член 118 од ЗКП и член 33 од Законот за обезбедување на побарувањата. Воедно Апелациониот суд истакнал и дека: “Правилно првостепениот суд во оваа фаза на постапката, оценил дека е оправдано да се определи мерка за обезбедување на имотноправното барање која се состои од забрана обвинетиот да го отуѓува и оптоварува својот недвижен и подвижен имот, како во изреката на решението, ценејќи дека без такво обезбедување би се попречило или значително отежнало остварувањето на барањето, доколку во текот на постапката истото се уважи. Првостепениот суд правилно оценил дека со определувањето на привремената мерка обвинетиот како сопственик на имотот нема да претрпи штета со оглед дека со определната мерка движниот и недвижниот имот му е ставен и понатаму во владение и може да го користи.”

Пример 2: Сличен став зазема и Апелациониот суд во Битола во Решение КЖ-670/17 од 11.12.2017 година, одлучувајќи по жалба за изречени привремени мерки за обезбедување на имотноправно барање, појаснувајќи дека првостепениот суд правилно постапил кога утврдил дека се исполнети условите од член 118 од ЗКП и условите од член 33 и 34 од Законот за обезбедување на побарувањата.

Воедно, определбата на законодавецот дека привремените мерки за обезбедување се определуваат „по предлог на јавниот обвинител и на овластените лица во кривичната постапка“ во праксата создава една специфична ситуација кога судиите ваквата можност ја толкуваат како изречна кумулација, па доколку до судот предлог за определување привремени мерки за

обезбедување биде поднесен од оштетениот, тогаш судиите се обраќаат со барање на мислење до јавниот обвинител, што не е и пракса доколку предлогот е поднесен од јавниот обвинител. Ваков став е изразен во повеќе одлуки на судиите на претходна постапка од Основниот кривичен суд.

Имајќи предвид дека Законот за обезбедување на побарувањата разликува неколку видови на средства за обезбедување на побарувањата, се поставува прашање кои од овие средства за обезбедување ќе бидат применети во кривичната постапка за обезбедување на имотноправното барање. Ова прашање е од суштинско значење пред се поради фактот што Законот за кривична постапка не го дефинирал правното дејство на мерките за обезбедување на имотноправното барање, а средствата за обезбедување на побарувањата предвидени во Законот за обезбедување на побарувањата имаат различното правно дејство.

Судската пракса во Република Северна Македонија, со примена на принципот на аналогија, зазела становиште дека кога се определуваат привремени мерки за обезбедување на имотноправно барање во кривичната постапка, се применуваат одредбите од Законот за обезбедување на побарувањата со кои се регулирани привремените мерки. Притоа, она што треба да се има предвид е правното дејство на привремените мерки и дека со нивното определување не се стекнува заложно право.

Судска пракса:

Пример 1: Апелациониот суд во Битола во точка III од изреката на Решение КЖ-670/17 од 11.12.2017 година го преиначува решението на Основниот суд Битола К-396/17 од 21.11.2017 година и на обвинетиот му определува забрана за отуѓување, оптоварување и располагање на друг начин на недвижниот имот опишан во решението со прибелешка на таа забрана во јавната книга и забелешка дека со привремената мерка не се стекнува заложно право, со образложение дека: “кога од страна на судот е утврдено дека се исполнети условите од член 118 од Законот за кривичната постапка, в.в. со член 33 и член 34 од Законот за обезбедување на побарувањата, а од страна на оштетените се бара обезбедување на побарување чиј износ ќе биде определен и за истиот ќе се одлучува во постапка во граѓанска парница за надомест на штета, исполнети се условите за предлогот за издавање на привремена мерка да биде усвоен во целост, односно и по однос на преостанатиот недвижен имот на обвинетиот наведен во предлогот.”

Судска пракса:

Пример 2: Дискутабилна е одлуката на Апелациониот суд Скопје КЖ- 487/15 од 19.05.2015 година со која го потврдил решението на Основниот суд Скопје I Скопје К.бр.236/15 од 04.02.2015 година, бидејќи Апелациониот суд во својата одлука се осврнал единствено на оправданоста на изрекувањето на мерките, оценувајќи дека: “првостепениот суд правилно постапил кога определил привремена мерка за обезбедување на имотно правно барање давајќи образложени причини поради кои го донел обжаленото решение, а кои причини ги прифаќа и овој суд”, без притоа да се впушти во оценка на законитоста на изречените привремени мерки и дадените налози за нивно спроведување. Имено, во конкретниот случај Основниот суд Скопје I Скопје со првостепеното решение во точка I од изреката определил привремена мерка за обезбедување на имотно-правно барање што настанало поради извршување на кривично дело, согласно која на обвинетиот и обвинетото правно лице им се забранува да го отуѓуваат, ставаат под хипотека и на друг начин располагаат со нивниот недвижен имот, а воедно и наложил на Агенцијата за катастар на недвижности да ја запише привремената мерка. Првостепениот суд под точка II од изреката на решението на обвинетиот и обвинетото правно лице им забранил подигнување парични средства од нивните сметки, а на банките им наложил да ја спроведат вака донесената привремена мерка.

Доколку се анализира одлуката на судот во однос на изречената “забрана за подигнување парични средства од сметки”, имајќи го предвид фактот дека истата е изречена заради обезбедување на имотно-правно побарување и покрај фактот што судот не се повикал на конкретен член од Законот за обезбедување на побарувањата, се доведува во прашање одлуката на првостепениот суд да им наложи на банките да ја спроведат донесената привремена мерка. Имено, од содржината на изречената привремена мерка може јасно да се заклучи дека истата е насочена кон обвинетиот и обвинетото правно лице, а не кон носителите на платен промет каде овие лица имаат свои сметки. Доколку првостепениот суд сметал дека треба да се изрече привремена мерка насочена кон носителите на платен промет, требало да изрече различна привремена мерка, односно привремена мерка согласно член 34 став 1 точка 5 од Законот за обезбедување на побарувањата. Ваквата привремена мерка

судот можел да ја изрече и кумулативно со веќе изречените привремени мерки. Во ситуација кога изречената привремена мерка не се однесува на носителите на платниот промет, истите немаат обврска да ја спроведат таквата мерка и постапувањето спротивно на изречената привремена мерка има последици само за обвинетиот и обвинетото правно лице. Исто така отсуството на изречна напомена дека со привремената мерка - забрана за отуѓување, ставање под хипотека и на друг начин располагање со недвижниот имот не се заснова заложно право, доведено во корелација со налогот даден на Агенцијата за катастар на недвижностите за запишување на привремената мерка, може да доведе до забуна, особено поради фактот дека во катастарот на недвижностите се прибележуваат претходни и привремени мерки кои се од влијание за правата на недвижностите, како и други факти кои се од значење за стекнување, измена, престанок или пренос на правата на недвижноста чие прибележување е предвидено со друг закон.

Законодавецот го адресирал и прашањето за тоа кој е надлежен за определување на привремени мерки зависно од фазата во која се наоѓа кривичната постапка. Така, за определување на привремени мерки за обезбедување на имотно правно барање во истражна постапка надлежен е судијата на претходна постапка. По подигнато обвинение, решението го донесува надвор од главна расправа претседателот на советот, а на главна расправа советот. Доколку се анализира ваквата позиција на законодавецот, јасно е дека недостасуваат изречни одредби за определување на привремени мерки за обезбедување во предистражна постапка, како и одредби за постапување во фазата на оцена на обвинителниот акт.

Пример 1: Со Решение на судијата на претходна постапка при Одделението за организиран криминал и корупција при Основниот суд Скопје 1 Скопје КОК-ПП бр.247/18 од 18.07.2018 година предлогот на јавното обвинителство за определување привремени мерки за обезбедување на имотно-правно барање на оштетен е отфрлен како недозволен, имајќи ги во предвид одредбите од член 118 став 2 в.в. со став 1 од ЗКП, каде е регулирано дека судијата на претходна постапка по вака поднесениот предлог одлучува со решение кое го донесува во текот на истражната постапка, а во конкретниот кривичен предмет предлогот од јавниот обвинител до судот е поднесен во фаза кога пред јавното обвинителство се спроведува предистражна постапка.

Со Решение пак на судија на претходна постапка при Основниот суд Скопје 1 Скопје КПП бр.858/16 од 29.12.2016 година, постапувајќи по предлог на оштетениот, определени се привремени мерки за обезбедување, со образложение дека со кривичното дело за кое е поднесена кривична пријава против осомничените и списите приложени кон кривичната пријава, постои веројатност да се предизвика штета, поради што судијата на претходна постапка го уважил предлогот и согласно одредбите од член 118 од ЗКП, определил привремена мерка за да го обезбеди имотноправното барање што настанало поради извршувањето на кривичното дело. Во овој случај јасно е дека не е отпочната истражна постапка и мерките се определени во фаза на предистражна постапка.

Имајќи предвид дека привремените мерки за обезбедување на предмети или имот кои согласно КЗ треба да се одземат, како и привремените мерки за обезбедување на имот или имотна корист што подлежат на конфискација се изречно дозволени во предистражната постапка, како и контрадикторната судска пракса кога станува збор за определување на привремени мерки за обезбедување на имотноправно барање на оштетен во предистражна постапка, се наметнува потребата од измена на законската регулатива и усогласување на третманот на обезбедувањето на имотноправното барање со третманот на обезбедувањето на предметите и имотот кои согласно КЗ треба да се одземат, како и обезбедувањето на имотот или имотната корист за кои се исполнети условите за конфискација.

Пример 2: Постапувајќи по обвинителен акт на обвинителството, Основниот суд Скопје 1 Скопје на ден 03.11.2017 година јавно ја донел и ја објавил пресудата К.бр.1209/17, со која го огласил обвинетиот за виновен и го осудил на казна затвор. Воедно истиот ден судот со Решение К.бр.1209/17 го прифатил предлогот на јавниот обвинител и заради обезбедување на имотно- правно барање од оштетеното лице, а кое настанало поради извршување на кривичното дело, определил привремена мерка со забрана на обвинетиот да го отуѓува, оптоварува или даде под закуп недвижниот имот наведен во решението. Одлуката ја донел судскиот совет кој постапувал по обвинителниот акт. Во конкретниот случај иако несомнено е оправдана одлуката на судот за носење на решение за определување на привремени мерки, се поставува прашањето дали за носење на ваквото решение надлежен

бил судскиот совет кој постапувал по предметот или претседателот на советот. Имено, одлуката за определување на привремени мерки е донесена со донесување на одлуката за главната работа, односно по завршена главна расправа пред првостепениот суд. Иако сосем оправдано е одлуката да ја носи советот доколку истиот расправал и за предлогот на јавниот обвинител за определување на привремени мерки за обезбедување, сепак доколку се следи логиката на законодавецот, ваквата одлука е донесена по завршување на главната расправа и дискутабилно е кој е овластен орган за нејзино носење. Дополнително, во одлуката на судот за определување на привремени мерки за обезбедување не е содржана одлука за времетраењето на вака определените мерки. Одлуката на првостепениот суд, во делот на определените привремени мерки е потврдена со одлука на Апелациониот суд Скопје КЖ.бр.92/18 од 16.04.2018 година.

Пример 3: Постапувајќи по предлог за определување на привремени мерки на обвинителството НСК-КО бр.6/17 од 26.05.2017 година, судијата на претходна постапка со решение КОК-ПП бр.214/17 од 31.05.2017 предлогот го одбил како неоснован. Со решение на Кривичниот совет КИОК-КС бр.104/17 жалбата на обвинителството е уважена, решението на судијата на претходна постапка е укинато и предметот е вратен на повторно постапување и одлучување. Во меѓувреме на 29.06.2017 година обвинителството за истиот предмет поднело обвинителен акт. Од тие причини, судијата на претходна постапка предлогот за определување на привремени мерки го доставил до Кривичниот совет на надлежност, а кривичниот совет со допис од 07.07.2017 година го вратил кај судијата на претходна постапка, со оглед дека законодавецот не пропишал ваква надлежност на советот. Судијата на претходна постапка со допис од 12.07.2017 година предлогот повторно го доставил до кривичниот совет, со оглед дека по наоѓање на судијата на претходна постапка надлежен да постапува во вакви ситуации е токму кривичниот совет. Кривичниот совет со допис од 14.07.2017 година предлогот за определување на привремени мерки го доставил до советот за оцена на обвинителниот акт. Претседателот на советот за оцена на обвинителниот акт со допис од 19.07.2017 година предлогот на обвинителството за определување на привремени мерки го доставил на надлежност на кривичниот совет, со оглед на фактот што обвинителниот акт не е влезен во правна сила, ниту пак е закажана главна расправа по истиот.

Конечно, кривичниот совет со решение КОК-КР бр.142/17 од 21.07.2017 година ја прифаќа надлежноста образложувајќи:

„Кривичниот совет при одделението за организиран криминал и корупција при овој суд имајќи предвид дека се работи за предлог кој е поднесен уште во текот на истражната постапка, а во меѓувреме е поднесен обвинителен акт кој што е во фаза на оцена од страна на советот за оцена на обвинителен акт и одредбата од член 118 став 2 од ЗКП која не ја регулира јасно оваа фаза на постапувањето, имајќи предвид дека претседателот на советот за оцена на обвинителниот акт го врати предлогот за одлучување на кривичниот совет при одделението за организиран криминал и корупција при овој суд, советот во смисла на член 25 став 5 од ЗКП одлучи да постапи по предлогот во прв степен како предлог даден надвор од главна расправа, а од причини на ефикасност на постапувањето, имајќи го притоа предвид видот на предлогот.“

Апелационен суд Скопје во решение КСЖ.бр.402/17 од 07.08.2017 година го прифаќа ваквиот став на кривичниот совет, па во образложението наведува:

„Доколку за барањето на јавниот обвинител се одлучува откако е поднесен обвинителен акт, кој е во фаза на оценка од страна на советот на оценка на обвинителен акт, што значи дека обвинението сеуште не е влезено во правна сила, тогаш надлежен да одлучува по таквото барање, како барање дадено надвор од главна расправа, во постапка која е од итен карактер, а во интерес на ефикасност на постапувањето, е советот од член 25 став 5 од ЗКП.“

Доколку се продолжи со анализа на позицијата на законодавецот во однос на определувањето на привремените мерки за обезбедување на имотноправно барање, може да се забележи дека ЗКП не содржи одредби за времетраењето на определените привремени мерки за обезбедување на имотноправното барање. Дополнително, со оглед дека ЗКП упатува на прописите со кои се регулира извршувањето, ниту Законот за обезбедување на побарувања не содржи одредби за времетраењето на определените привремени мерки за обезбедување.

Кога станува збор за обезбедување на имотноправно барање во кривичните постапки, освен привремените мерки, значајна улога имаат и претходните мерки предвидени во Законот за обезбедување на побарувањата. Имено, неправосилната пресуда во кривична постапка во

која има задолжение за надоместување на имотноправното барање кое се состои во надомест на штета е основ за иницирање на постапка за изрекување на претходни мерки.

МЕРКИ ЗА ПРИВРЕМЕНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ДИРЕКТНА ИМОТНА КОРИСТ ИЛИ ИМОТНА КОРИСТ КОЈА ПОТЕКНУВА ОД КРИВИЧНО ДЕЛО - ЧЛЕН 202 ОД ЗКП

Кога станува збор за привремено обезбедување на директната и индиректна имотна корист судската пракса зазела становиште дека може да се определат привремени мерки за обезбедување според член 202 од ЗКП.

Така, согласно член 202 од ЗКП судот може во кое било време во текот на кривичната постапка да донесе, по барање на јавниот обвинител, привремена мерка одземање на имот или предмети кои според Кривичниот законик треба да се одземат, мерка заплenuвање или друга неопходна привремена мерка за да се спречи користењето, отуѓувањето или располагањето со тој имот или предмети.

Она што јасно произлегува од ваквата законска одредба е дека законодавецот изречно предвидел две мерки и тоа:

- привремената мерка одземање на имот или предмети кои според Кривичниот законик треба да се одземат и
- мерката заплена на имот или предмети кои според Кривичниот законик треба да се одземат.

Доколку се направи споредбена анализа со прописите од граѓанското право, може да се извлече една генерална констатација дека вакви привремени мерки граѓанското право не познава.

Воедно, имајќи предвид дека законодавецот ја искористил и општата формулација “друга неопходна привремена мерка за да се спречи користењето, отуѓувањето или располагањето со тој имот или предмети” се поставува прашањето кои се мерки во оваа насока може да бидат изречени од страна на судот, особено доколку се има предвид дека законодавецот го споменал само ефектот кој мерката треба да го има (да се спречи користењето, отуѓувањето или располагањето со имотот или предметите), а не и крајната цел од аспект на степенот на обезбедување кој мерката треба да го гарантира (да обезбедува првенство на намирување или не).

При дефинирање на привремените мерки за обезбедување во кривичните постапки, кога зборува за **заплена** законодавецот не го користи терминот “привремена мерка” туку терминот “мерка”. Ова е сосем разбирливо доколку се има предвид правната природа на заплена и што таа всушност означува. Кривичното законодавство не содржи одредби од кои може да се извлече заклучок по однос на овие прашања, но затоа заплена не е непозната во другите гранки на позитивното право во Република Северна Македонија.

Заплена ја среќаваме во Законот за извршување и тоа како едно од дејствијата на извршување кога се спроведува извршување заради наплата на парично побарување и тоа како кај извршувањето врз подвижни предмети, така и кај извршувањето врз удел во трговско друштво. Доколку се анализираат законските одредби и во двата случаи, како заклучок можат да се извлечат две основни карактеристики на заплена, а тоа е дека со заплена се воспоставува забрана за располагање со предметот кој е предмет на заплена, која забрана се евидентира и дека со заплена се воспоставува заложно право. Кај заплена на уделот, законодавецот дури предвидел и ништовност на сите акти на располагање со уделот спротивно на налогот за заплена на удел. Она што е карактеристично е дека заплена не е конечното дејствие на извршување со кое се наплатува паричното побарување туку е едно од дејствијата кое претходи на впаричувањето и е еден вид на обезбедување на предметот на извршување за времетраење на постапката за извршување.

Заплена ја среќаваме и во Законот за даночна постапка во делот на обезбедувањето на даночното побарување заради присилна наплата и воспоставувањето на залог и во постапката за впаричување, односно спроведување на присилната наплата. Така заплена е една од мерките во постапката за воспоставување на залог, кога се врши попис и заплена на подвижни предмети и воедно заплена е еден од чекорите при спроведување на присилна наплата. Доколку се анализира улогата на заплена во случаите на присилна наплата може да се заклучи дека заплена игра улога на еден вид на дејствие на обезбедување на стварта кое претходи на нејзино конечно впаричување.

Сето ова пренесено на полето на кривичното законодавство би значело дека предмет на заплена можат да бидат имотот и предметите кои согласно КЗ може да се одземат во ситуации **кога е потребно нивно подоцнежено впаричување, со тоа што со заплена на овие предмети и имот се забранува располагање со истите, и воедно се заснова заложно право.**

Судска пракса:

Во судската пракса терминот “заплена” најчесто се користи при носење на конечни одлуки. Притоа судовите повикувајќи се на одредбите од член 97 и 98 од Кривичниот законик на Република Северна Македонија, кога одлучуваат за одземање на имотната корист го користат терминот “заплена” или “пленидба”. Ваквата употреба на терминот “заплена” воопшто не е соодветна. Имено Кривичниот законик и Законот за кривична постапка го користат терминот “конфискација” и “конфискување”, така што терминот “заплена” треба да биде користен исклучиво во сферата на обезбедувањето на предметите или имотот кои подлежат на одземање.

Освен таксативното набројување, при определување на опсегот на мерките на обезбедување законодавецот употребил една прилично широка формулација со која оставил простор за примена на било која неопходна привремена мерка која би била насочена кон спречување на користење, отуѓување или располагање со имотот или предметите кои според Кривичниот законик треба да се одземат. Доколку се анализира граѓанското законодавство и граѓанско-правните институти, постои плеада на мерки кои можат да се применат, а кои како ефект го имаат токму спречувањето на користење, отуѓувањето или располагањето со имотот или предметите кои според Кривичниот законик треба да се одземат. Сепак останува отворена дилемата дали јавниот обвинител во овој случај ќе се ограничи само на привремените мерки кои ги познава граѓанското законодавство или пак ќе може да предложи примена на било која друга мерка, независно дали истата е дефинирана како “привремена” во граѓанското законодавство или не.

Се чини дека Законот за кривична постапка иако експлицитно не дава одговор, сепак прифаќа можност за определување на било која мерка независно од нејзината дефинираност во граѓанското законодавство. На ова упатува и самата поставеност на мерката, а тоа е истата да биде во можност да обезбеди одреден правен ефект кој треба да се постигне со мерката, односно да го спречи користењето, отуѓувањето или располагањето со имотот или предметите кои задолжително треба да се одземат. Тука терминот “друга привремена мерка” треба широко да се толкува и под него да се подразбираат сите мерки кои законодавството ги познава, а кои се насочени кон остварување на точно пропишаната цел, со тоа што зборот “привремена” во овој случај упатува на карактерот на мерката во кривичната постапка.

Судска пракса:

Со решение на Апелациониот суд во Скопје, КСЖ бр.664/14 од 20.11.2014 година, потврдено е решението на Основниот суд Скопје 1 Скопје КС.бр.373/14 од 15.10.2014 година, со кое Основниот суд Скопје 1 Скопје, согласно член 202 став 3 и 4 од Законот за кривичната постапка, го уважил предлогот на јавниот обвинител за определување привремена мерка заради обезбедување имот и определил привремена мерка забрана за отуѓување и оптоварување на недвижен имот и засновање заложно право на недвижност – хипотека за да се спречи отуѓување или располагање со имотот.

Врз основа на наведеното произлегува дека и судската пракса во Република Северна Македонија прифаќа широко толкување. Имено, согласно граѓанското законодавство засновањето на заложно право е посебно средство за обезбедување на побарувањата, различно од привремените мерки, за кои карактеристично е токму тоа што со нивното воспоставување не се заснова заложно право.

Мерките за привремено одземање на имот или предмети заради обезбедување се определуваат на барање на јавниот обвинител. Притоа барањето треба да ги содржи законски пропишаните елементи, односно треба да е содржан краток опис на кривичното дело и неговиот законски назив, да се опишани имотот или предметите кои потекнуваат од извршување на кривичното дело, податоци за лицето што го поседува тој имот или предмети, докази на кои се заснова сомнението дека имотот, односно предметите потекнуваат од кривично дело и причини за веројатноста дека до крајот на кривичната постапка ќе биде особено отежнато или оневозможено одземањето на имотот или предметите. Како што може да се забележи, степенот на сомневање за определување на вакви мерки е ставен на најниско ниво, што овозможува мерките да бидат определени уште во најраните фази на постапката.

Описот на имотот или предметите кои потекнуваат од кривичното дело треба да биде таков што ќе овозможи нивна целосна идентификација. Така на пример доколку станува збор за недвижен имот решението треба да содржи податоци за тоа во кој имотен лист е евидентиран недвижниот имот, на која катастарска општина припаѓа, бројот на катастарската парцела, нејзината местоположба, опис и површина, како и податоци за сопственикот на недвижниот имот. Доколку пак се

работи за подвижен предмет – моторно возило, освен податоците за сопственикот, решението треба да ја содржи марката на возилото, неговиот регистарскиот број, бројот на шасија, бројот на мотор, бојата на возилото и слично. Кога се работи за парични средства, треба да е наведена банкарската сметка на која се наоѓаат средствата, банката, нивната валута, сопственикот на сметката и слично. Точната идентификација на она што е предмет на мерките во решението на судот е од суштинско значење за да може судското решение да биде подобно за извршување, односно да може истото да се спроведе пред надлежните институции (Агенција за катастар на недвижности, заложен регистар, банки и слично).

Ваквото нешто е значајно и од аспект на конфискацијата која може да следи понатаму во текот на постапката. Во досегашната судска пракса на Република Северна Македонија се среќаваат одлуки за конфискација кои се неподобни за извршување, па Агенцијата за управување со одземен имот наместо само да ја спроведе, односно изврши одлуката за конфискација, истата е доведена во ситуација да утврдува каков се имот поседува сторителот и самата да одлучува врз што ќе се спроведе конфискацијата, што секако ги надминува нејзините законски надлежности. Иако во законот не е изречно наведено, барањето на јавниот обвинител треба да ја содржи и вредноста и видот на имотот, односно предметот и времето за кое се одзема. Се работи за елемент кој судот мора задолжително да го наведе во решението за изрекување на мерките, а јавниот обвинител е оној кој има низа процесни овластувања во насока на утврдување на вредноста на имотот и предметите.

Мерките можат да траат најдолго до завршување на кривичната постапка пред првостепениот суд. Сепак, доколку мерките се определени во претходна постапка, ќе се укинат по службена должност доколку истражната постапка не започне во рок од три месеци од денот на донесување на решението со кое се определени. Во оваа насока се јавува дилема дали мерките определени во предистражна постапка спрема правно лице ќе продолжат да опстојуваат и по истекот на три месеци од нивното определување, особено во ситуација кога не е можно водење на постапка спрема одговорното лице (смрт или други причини). Ова од причина што за правните лица се води скратена постапка и во ниту еден момент не се отвара формално истражна постапка. Истата дилема постои и во случај кога дополнително ќе се јават пречки за гонење на одговорното лице, а се поминати повеќе од три месеци од определувањето на мерките.

Во однос на времетраењето на мерките, се наметнува прашањето што по завршување на кривичната постапка пред првостепениот суд. Во ЗКП не постои изречна одредба како ќе постапи судот во ситуација кога ќе оцени дека е потребно мерките и понатаму да продолжат, без оглед на одлуката која ја донел судот. Така на пример може да се случи судот да донесе одбивателна пресуда поради настапена застареност или поради акт на амнестија или помилување, а сепак да постои потреба од натамошно обезбедување на предметите или имотот, се до правосилност на одлуката за нивно одземање. Дури и во одлуката на судот со која се огласени обвинетите за виновни, треба да е содржана и одлука по однос на изречените привремени мерки. Доколку се изврши компаративна анализа на решенијата содржани во новиот ЗКП, наспроти решенијата содржани во стариот ЗКП, може да се заклучи дека стариот ЗКП содржеше едно многу посоодветно решение, пропишувајќи дека “мерките за привремено обезбедување предмети, имот или средства можат да траат до завршувањето на постапката.”⁸¹ Недоволната и несоодветна регулираност во оваа насока води и кон различна и невооедначена судска пракса, што директно влијае на правната сигурност на лицата инволвирани во кривичните постапки.

По однос на прашањето кој е надлежен за определување на привремените мерки за обезбедување, законодавецот пропишал дека пред почетокот и во текот на претходната постапка по барањето на јавниот обвинител за определување на мерки одлучува судија на претходна постапка, а по поднесување на обвинение, судот пред кој ќе се одржи претресот. Тука се поставува прашање кој ќе биде надлежен за одлучување доколку предлогот за определување привремен мерки е поднесен заедно со поднесување на обвинителен акт и постапката е во фаза на оцена на обвинителниот акт. Исто така, доколку се има во предвид на кој начин законодавецот го регулирал одлучувањето кај привремените мерки за обезбедување на имотно-правното барање, произлегува дека законодавецот нема единствен став за надлежен орган за носење на одлука по поднесување на обвинение. Така тука одлуката ја носи судот пред кој ќе се одржи претресот, а кај обезбедувањето на имотно-правното барање тоа беше советот на главна расправа или претседателот на советот надвор од главната расправа. Очигледно е дека во овој дел законот има празнина, недореченост и контрадикторност, поради што потребна е интервенција во законските одредби како би се зголемила правната сигурност. Воедно законодавецот тука ја задржал старата терминологија, која треба да се промени со оглед дека пред судот веќе не се држи претрес туку се држи јавна расправа.

Сепак доколку се разгледува можноста за жалба против решенијата за привремени мерки за обезбедување, произлегува една специфична ситуација. Така, против решението на судијата на претходната постапка со кое се одредени мерките за привремено обезбедување може да се поднесе жалба во рок од 24 часа. За жалбата одлучува советот од членот 25 став (5) на овој закон и жалбата не го задржува извршувањето на решението. Доколку постапувајќи по изразена несогласност на судија за определување на мерки за привремено обезбедување, советот од член 25 став 5 од ЗКП донесе решение со кое се одбива барањето на јавниот обвинител, против ваквото решение во смисла на членот 440 став 2 од ЗКП не е дозволена посебна жалба. Во ваков случај, со оглед на фактот што несогласноста на судијата не се доставува до јавниот обвинител и истиот не може да вложи жалба и да ги изнесе своите ставови наспроти ставот на судијата на претходна постапка, несомнено е дека на јавниот обвинител му е ускратено правото на двостепеност во постапката за привремено обезбедување на предмети или имот што согласно КЗ треба да се одземат, кога вакви мерки се бараат во претходна постапка. Во оваа насока препорачлива е измена на законските одредби, особено доколку се има предвид фактот дека доколку мерките се бараат по поднесено обвинение, јавниот обвинител има право на жалба против решението на судот.

Значајна новина која е различна од старото законско решение е воведувањето на одредба според која сите дејствија врз имотот и предметите што се предмет на обезбедување, а кои се преземени по поднесување на барањето за определување на привремени мерки се ништовни. Така, доколку по поднесување на барањето за определување на привремени мерки врз некој имот, со истиот е располагаано, таквите правни дела се ништовни. Нема пречка во рамки на постапката по повод поднесеното барање за определување на привремени мерки, судот во точка 1 од одлуката да констатира ништовност на правните дела со кои е располагаано со имотот, а во точка 2 да определи привремени мерки за обезбедување, доколку јавниот обвинител навремено го известил судот и доставил соодветни докази во поткрепа на ваквиот вид на одлука на судот. Во оваа насока е и ставот на законодавецот дека освен одлуката за определени привремени мерки, без одлагање по електронски пат со сите надлежни органи за евиденција на имотот и предметите чие обезбедување се бара и определува, се доставува и барањето за определување на привремени мерки заради обезбедување. Така, органите ќе се информирани за барањата истакнати во рамки на кривични постапки и ќе можат да ги информираат органите на прогонот доколку се прават обиди за промена на содржината на имотната состојба или на титуларите на имотот.

МЕРКИ ЗА ПРИВРЕМЕНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИМОТНА КОРИСТ КОГА СЕ ИСПОЛНЕНИ УСЛОВИ ЗА ВРЕДНОСНА КОНФИСКАЦИЈА - ЧЛЕН 535 ОД ЗКП

ЗКП содржи посебно решение за определување на привремените мерки на обезбедување на имот и имотна корист прибавена со кривично дело во случај кога се исполнети условите за конфискација или проширена конфискација на имот и имотна корист. Така, мерките се определуваат на барање на јавниот обвинител, а судот може да ги одреди и спрема трети лица за кои постои сомневање дека врз нив се пренесени имотот и имотната корист прибавени со кривичното дело без никаков надоместок.

Притоа кога законодавецот ги пропишувал ваквите мерки се повикал на член 194 од ЗКП, што е очигледна номотехничка грешка, бидејќи привремените мерки на обезбедување се пропишани во членот 202 од ЗКП. Ваквата законска одредба значи дека за обезбедување на имотот и имотната корист важат истите правила кои важат и за обезбедување на имотот или предметите кои согласно Кривичниот законик треба да се одземат.

Она што е за напоменување е дека кај привремените мерки за обезбедување на имот и имотна корист роковите за жалба се различно определени, наспроти роковите за жалба кај привремените мерки со кои се обезбедуваат предмети или имот кои согласно Кривичниот законик треба да се одземат. Така, против решението со кое судот определува привремени мерки за обезбедување на имот или имотна корист може да се изјави жалба во рок од осум дена, а одлуката по жалба ќе ја донесе непосредно повисокиот суд исто така во рок од осум дена.

Она што како специфика може да се издвои е дека од анализираната судска пракса не се пронајдени примери на определување на привремени мерки за обезбедување на имот и имотна корист за кои се исполнети условите за конфискација.

Според ЗКП постои можност за изрекување и на привремена мерка која е насочена кон **привременото запирање на извршување на одредени финансиски трансакции**. Иако оваа мерка не е изречно дефинирана како таква, сепак доколку се има предвид правната природа на овој институт, истиот преставува мерка на обезбедување и тоа на приносот од казниво дело кој е важен за истражната постапка на тоа кривично дело или според законот подлежи на присилно одземање.

Оваа мерка е насочена исклучиво кон конкретна финансиска трансакција или работа. Така, времено запирање на извршување на одредена финансиска трансакција или работа може да наложи судот на финансиска институција или на правно лице на образложен предлог на јавниот обвинител. Одлуката на судот е во форма на решение. Притоа законодавецот не пропишал кој е надлежен за носење одлука во оваа ситуација, ниту пак пропишал посебни рокови за жалба. Она што законодавецот го пропишал е дека во итни случаи јавниот обвинител може да определи ваква мерка и без судска наредба, со тоа што за преземената мерка јавниот обвинител веднаш го известува судијата на претходната постапка, кој во рок од 72 часа треба да ја издаде наредбата. Во случај судијата на претходната постапка да не издаде наредба, јавниот обвинител ќе ги врати податоците без претходно да ги отвори.

Имајќи предвид дека во ставот 5 од член 200, во кој е регулирано одлучувањето за други ситуации, е предвидено законско решение кој би бил надлежен за постапување во тие ситуации, нема пречка да се примени правна аналогија и за одлучување по барањето за определување на оваа мерка, особено што истата е пропишана во ставот 7 на членот 200. Така доколку се прифати аналогија во постапувањето пред почетокот и во текот на истражната постапка одлука по барањето на јавниот обвинител донесува судијата на претходна постапка, а по подигање на обвинението судот пред кој се одржува претресот. Ако судијата на претходна постапка не го прифати барањето на јавниот обвинител без одлагање ќе побара одлука да донесе советот од член 25 став 5 од ЗКП. Тука јасно е дека законодавецот ја задржал старата терминологија и потребно е термиолошко усогласување бидејќи пред судовите веќе не се држат претреси.

Доколку се анализира судската пракса се чини дека истата нема потполно разбирање на оваа мерка. Така, судската пракса сведочи за запирање на извршување на сите трансакции на сметката определени до одреден износ, а не за запирање на одделна трансакција. Иако од анализираната судска пракса може да се издвојат ретки примери каде оваа привремена мерка е употребена за замрзнување на конкретна финансиска трансакција, сепак повеќето изречени мерки се во насока на забрана за располагање со средствата на сметките на осомничените или трети лица.

ПЛЕНАРНА СЕСИЈА 4

Меѓународна правна помош

Барање за обезбедување на меѓународна правна помош

1. Меѓународната правна помош опфаќа извршување процесни дејствија како што се: испитување на сведок, оштетен или вештак;
2. доставување на списи, писмени докази и предмети што се во врска со кривичната постапка во државата молител;
3. доброволно доставување на информација, односно спонтани информации;
4. размена на информации, известувања и прописи;
5. привремен пренос на лица лишени од слобода;
6. прекугранично набљудување;
7. заеднички истражни тимови;
8. примена на посебни истражни мерки, во согласност со Законот за кривична постапка;
9. испитување по пат на видеоконференција;
10. испитување по пат на телефонска конференција;
11. претрес на простории, лица и предмети;
12. привремено обезбедување и одземање на предмети, имот или средства кои се во врска со кривичното дело, имот во банкарски сеф, следење на платен промет и привремено запирање на извршување на определени финансиски трансакции;
13. доставување на изводи од казнена евиденција;

ФОРМА И СОДРЖИНА НА ЗАМОЛНИЦАТА

Член 17

“Замолницата се поднесува во писмена форма.

Замолницата содржи:

1. назив на органот што ја составил и назив на органот до кој е упатена;
2. правен основ за давање на меѓународна правна помош;

3. законски назив на кривичното дело, извадоци од закон кои се однесуваат на кривичното дело и одредби за застареност;
4. краток опис на фактичката состојба;
5. дејствијата што треба да се преземат и причината за поднесување на замолницата;
6. лични податоци и државјанство на лицето во врска со кое се бара меѓународната правна помош;
7. својството на лицето во постапката и
8. назив на списокот што се доставува и име и адреса на примателот во случај на достава на судски и други списи.“

Замолницата и списите мора да бидат потпишани и заверени со печат на правосудниот орган од кој се доставуваат.

ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ВО СЛУЧАИ НА МЕЃУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОШ И КОНФИСКАЦИЈА“

Законот за меѓународна соработка во кривичната материја дефинирал дека меѓународната правна помош помеѓу другото опфаќа и привремено обезбедување на предмети, имот или средства кои се во врска со кривичното дело. Во оваа насока законодавецот ги регулирал постапките за предавање на привремено одземените предмети и имотната корист, пропишувајќи дека предмети, документи и имотна корист што биле привремено одземени, како и списите и одлуките за привремено одземање ќе се предадат на странскиот надлежен орган по негово барање по завршувањето на постапката за меѓународна правна помош во Република Северна Македонија. Предавањето на привремено одземените предмети законодавецот го врзал со одредени услови, а пропишал и дека во случај да се води кривична постапка пред домашен правосуден орган, предавањето ќе се одложи до правосилното завршување на постапката.

Доколку компаративно се анализираат привремените мерки предвидени со овој закон и привремените мерки предвидени со ЗКП произлегува дека овој закон ја препознава привремената мерка привремено задржување на трансакции, што одговара на привремената мерка привременото запирање на извршување на одредени финансиски трансакции пропишана во ЗКП. Сепак овој закон изречно ја предвидува и привремената мерка забрана за вршење на трансакции, што упатува на целисходност на нејзино определување и во ЗКП, особено во ситуациите кога истата е потребна да се обезбеди имотната корист или имотот кои потекнуваат од

кривично дело кое не е опфатено со оваа законска регулатива.

Овој закон содржи и одредби за конфискацијата на имот и имотна корист и одземањето на предмети, кои го регулираат начинот на нивно извршување и предавање на странската држава.

Во рамки на законските решенија законодавецот предвидел и можност за преземање на привремени мерки предвидувајќи дека домашниот правосуден орган по барање на странскиот надлежен орган ќе преземе привремени мерки за собирање на доказниот материјал и за обезбедување на веќе собраните докази или за заштита на загрозени правни интереси. Од ваквата одредба произлегува дека истата не се однесува ексклузивно на привремените мерки за обезбедување на предмети, имот и имотна корист.

Од аспект на примена на привремени мерки за обезбедување, значајна е одредбата од член 8 на овој закон, согласно која домашниот надлежен орган постапува по замолницата или барањето согласно со домашното законодавство, освен ако со меѓународен договор поинаку не е уредно, што би рекло дека привремените мерки за обезбедување во случаите на меѓународна правна помош се определуваат согласно домашното законодавство.

Судска пракса:

Со решение на судија на претходна постапка при Основниот суд Скопје I Скопје КПП бр.365/15 од 28.04.2015 година уважен е предлогот на обвинителството за привремено одземање на имот или предмети заради обезбедување, кој предлог е поднесен врз основа на барање за меѓународна правна помош од Холандија, а изречените привремени мерки за обезбедување се согласно ЗКП.

Кога зборуваме за меѓународната димензија на имотот и имотната корист значајно е да се спомене и дека ЗКП содржи одредби кои се однесуваат на ситуации кога е веројатно дека имотот и имотната корист или предметите се наоѓаат во странство. Во ваков случај законодавецот пропишал можност за распишување на меѓународна објава кон која се приложува изјава дека во случај на нивно пронаоѓање ќе се побараат привремени мерки за замрзнување или конфискација на имот и имотна корист или одземање на предмети.

а. Барање за определување на привремени мерки за обезбедување како дел од барањето за меѓународна правна помош;

б. Барање за спроведување на конфискација;

Imprint

Published by the

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Registered offices

Friedrich-Ebert-Allee 32 + 34
53113 Bonn, Germany
T +49 228 44 60-0
F +49 228 4460-17 66

Dag-Hammarskjöld-Weg 1-5
65760 Eschborn
T +49 6196 79-0
F +49 6196 79-11 15

E info@giz.de
I www.giz.de

Global Programme in the GIZ Section Governance,
Human Rights
Responsible: Angela Paul
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusam-
menarbeit (GIZ) GmbH
Friedrich-Ebert-Allee 32 + 34
53113 Bonn, Germany

<https://www.giz.de/en/worldwide/39748.html>

As at

February 2024

Design

Andrej Veleviski / IMPULSI Design
Skopje, The Republic of North Macedonia

Text

Sir Anthony Hooper, Lence Ristoska

On behalf of the
German Federal Ministry for Economic Cooperation
and Development (BMZ)
Alternatively: German Federal Foreign Office

Co-funded by the Norwegian Ministry of Foreign
Affairs (MFA)
Section for partnership, good governance and
development finance